

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

**Demografický vývoj okresů Pardubického kraje
a jeho perspektivy**

Irena Kubíková

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Irena Kubíková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Demografický vývoj okresů Pardubického kraje a jeho perspektivy

Název anglicky

Demographic development of the Pardubice Region and its prospects

Cíle práce

Cílem práce je komparace okresů Pardubického kraje na základě relevantních demografických ukazatelů. V řešení budou hledány příčiny rozdílů a pomocí vhodných metod a postupů budou popsány tendence ukazatelů včetně statistických předpovědí.

Metodika

Získaná databáze bude analyzována metodami z oblasti časových řad a indexní analýzy.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

demografie, populační vývoj, struktura obyvatelstva, demografická statika, demografická dynamika, populační politika, index stáří, projekce

Doporučené zdroje informací

BARTOŇOVÁ, Dagmar. Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008. Vyd. 1.

Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 238 s. ISBN 80-741-9024-2.

Další literatura bude doporučena v průběhu zpracování diplomového úkolu.

KALIBOVÁ, Květa. Úvod do demografie: proměny a kontexty 1993-2008. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2002.

52 s. ISBN 80-246-0222-9.

KALIBOVÁ, Květa, VODÁKOVÁ, Alena, PAVLÍK, Zdeněk. Demografie (nejen) pro demografy. 3. přeprac. vyd.

Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. 241 s. Sociologické pojmosloví (SLON), sv. 2. ISBN

978-807-4190-124.

KOSCHIN, Felix. Demografie poprvé: proměny a kontexty 1993-2008. Vyd. 2. přeprac. V Praze:

Oeconomica, 2005. 122 s. ISBN 80-245-0859-1.

KREBS, Vojtěch, ŠIMPACH, Ondřej. Sociální politika. Vyd. 1. Editor Ladislav Rabušic. Praha: Codex, 1997.

327 s. Sociologické pojmosloví (SLON), sv. 2. ISBN 80-859-6333-7.

LANGHAMROVÁ, Jitka, ŠIMPACH, Ondřej. Základy demografie: (materiály ke cvičením). Vyd. 1. Praha:

Oeconomica, 2013. 121 s. ISBN 978-80-245-1956-2.

RABUŠIC, Ladislav, ŠIMPACH, Ondřej. Česká společnost stárne: (materiály ke cvičením). Vyd. 1. Editor

Květa Kalibová, Alena Vodáková, Zdeněk Pavlík. V Brně: Georgetown, 1995. 192 s. Sociologické

pojmosloví (SLON), sv. 2. ISBN 80-901-6042-5.

RABUŠIC, Ladislav, ŠIMPACH, Ondřej. Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě.

Vyd. 1. Editor Ladislav Rabušic. Praha: Sociologické nakl., 2001. 265 s. Sociologické pojmosloví

(SLON), sv. 32. ISBN 80-864-2901-6.

ROUBÍČEK, Vladimír, ŠIMPACH, Ondřej. Úvod do demografie. 1. vyd. Editor Ladislav Rabušic. Praha:

CODEX Bohemia, 1997. 348 s. Sociologické pojmosloví (SLON), sv. 2. ISBN 80-859-6343-4.

ROUBÍČEK, Vladimír. Základní problémy obecné a ekonomické demografie. Vyd. 2. Praha: Vysoká škola

ekonomická, 2002. 275 s. ISBN 80-245-0288-7.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 ZS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Marie Prášilová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 15. 10. 2014

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 18. 11. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Demografický vývoj okresů Pardubického kraje a jeho perspektivy" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 22. 11. 2015_____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní doc. Ing. Marii Prášilové, CSc., vedoucí diplomové práce, za odbornou pomoc a cenné rady v průběhu zpracování této diplomové práce.

Demografický vývoj okresů Pardubického kraje a jeho perspektivy

Demographic Development of Districts of the Pardubice Region and Its Prospects

Souhrn

Diplomová práce je zaměřena na demografický vývoj v jednotlivých čtyřech okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2013. V diplomové práci je sledován vývoj počtu obyvatel a dalších demografických procesů. Těmi jsou porodnost, úmrtnost, potratovost, sňatečnost, rozvodovost a migrace. Dále se práce zabývá souvisejícím ekonomickým ukazatelem, a to nezaměstnaností jednotlivých okresů. Data byla převážně pořízena z Českého statistického úřadu a Ministerstva práce a sociálních věcí. K hodnocení vývoje jednotlivých demografických ukazatelů byly použity elementární charakteristiky časových řad a byla provedena predikce vybraných demografických ukazatelů pro roky 2014 až 2016. V závěru diplomové práce je formulováno zhodnocení a návrhy opatření, které by mohly přispět k příznivému demografickému vývoji regionu.

Summary

The diploma thesis is focused on demographic trends in each of the four districts of the Pardubice Region. Development of this region is analysed for the period between 1993 and 2013. The diploma thesis analyses both population trends as well as other demographic processes as fertility, mortality, abortion, nuptiality, divorces and migration. Furthermore, this dissertation deals with unemployment trends in each district. Data sources are Czech Statistical Office and the Ministry of Labour Market and Social Affairs of the Czech Republic. Time series elemental characteristics were used for evaluating of the development of particular demographic indicators and for their prediction for years 2014 to 2016. Effects and proposals for contributing of positive demographic development are mentioned in conclusion of this diploma thesis.

Klíčová slova: demografie, populační vývoj, Pardubický kraj, sňatečnost, rozvodovost, porodnost, úmrtnost, migrace, potratovost, stárnutí obyvatelstva.

Keywords: demography, population development, Pardubice Region, nuptiality, divorces, fertility, mortality, migration, abortions, demographic ageing.

Obsah

1. ÚVOD.....	9
2. CÍL A METODIKA PRÁCE	11
2.1. Cíl práce.....	11
2.2. Výpočet hlavních demografických ukazatelů	11
2.3. Časové řady	13
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	16
3. 1. Vymezení pojmu demografie	16
3. 2. Demografické události	17
3.2.1. Porodnost	17
3.2.2. Úmrtnost	18
3.2.3. Potratovost	18
3.2.4. Migrace	19
3.2.5. Sňatečnost	19
3.2.6. Rozvodovost.....	19
3.3. Prameny demografických dat	20
3.3.1. Sčítání lidu	20
3.3.2. Evidence přirozené měny	21
3.3.3. Evidence migrací.....	22
3.3.4. Výběrová šetření (mikrocensus).....	22
3.4. Stav a pohyb obyvatelstva	23
3.5. Struktura obyvatelstva podle pohlaví a věku	23
3.5.1. Struktura obyvatelstva podle věku	23
3.5.2. Struktura obyvatelstva podle pohlaví	25
3.6. Populační situace v ČR před rokem 1990	25
3.7. Populační situace v ČR od roku 1990.....	26
3.8. Sociální, rodinná a populační politika.....	28
3.8.1. Historie populační politiky	28
3.8.2. Současná sociální politika	29
3.9. Současná sociální rizika.....	30
3.9.1. Nerovnost a chudoba.....	30
3.9.2. Nezaměstnanost	32
4. CHARAKTERISTIKA PARDUBICKÉHO KRAJE	34
4.1. Geografie kraje	34

4.2. Demografická a sociálně ekonomická charakteristika	34
5. ANALYTICKÁ ČÁST	38
5.1. Analýza vývoje počtu obyvatel a jejich věkové struktury v letech 1993 až 2013.....	38
5.2. Analýza vývoje porodnosti v letech 1993 až 2013.....	43
5.3. Analýza vývoje potratovosti v letech 1993 až 2013	48
5.4. Analýza vývoje úmrtnosti v letech 1993 až 2013	50
5.5. Analýza vývoje sňatečnosti v letech 1993 až 2013	53
5.6. Analýza vývoje rozvodovosti v letech 1993 až 2013	56
5.7. Analýza vývoje migrace v letech 1993 až 2013	57
5.8. Analýza vývoje nezaměstnanosti v letech 1993 až 2013	59
5.9. Predikce budoucího vývoje vybraných demografických ukazatelů pro roky 2014 až 2016	63
5.10. Zhodnocení výsledků a doporučení	69
6. ZÁVĚR	73
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	77
8. SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A ZKRATEK.....	80
9. PŘÍLOHY	82

1. Úvod

Na naší planetě žije více než 7,3 miliardy lidí. Odhaduje se, že se každou minutu narodí 255 dětí a 106 osob zemře. Zhruba polovinu světové populace tvoří obyvatelé sedmi nejlidnatějších zemí (Číny, Indie, USA, Indonésie, Brazílie, Pákistánu a Nigérie). Za nárůst populace může hlavně pokles úmrtnosti v rozvojových zemích, který však není doprovázen odpovídajícím poklesem porodnosti. Zastoupení obyvatel vyspělých a rozvojových zemí je však nerovnoměrné. Hlavními faktory, které ovlivňují skladbu populace, jsou především porodnost a úmrtnost.

V České republice, stejně jako i v ostatních evropských zemích, se rodí méně dětí, ubývá rodin se třemi a více dětmi, lidé se dožívají vyššího věku, populace stárne. Počet narozených dětí již nedokáže zajistit prostou obnovu populací. Je také jisté, že snižování porodnosti a prodlužování délky života způsobí celkové stárnutí populace a zvýšení potřeb sociálního zabezpečení.

Hlavním předmětem demografie je získávání a vyhodnocování informací o obyvatelstvu. Zkoumání změn ve struktuře obyvatelstva pomáhá charakterizovat nejen jednotlivé státy, ale je také možné hledat určitá specifika jednotlivých regionů a poznávat jejich příčiny. Společnost by se měla zajímat o demografické studie, neboť výsledky těchto studií mohou být posuzovány z pohledu společenských potřeb. Ukazují nám, zda je současný, případně i budoucí vývoj pro společnost příznivý nebo nepříznivý. Zabývají se také tím, jak lze jednotlivé složky demografické reprodukce ovlivňovat.

Sledování a vyhodnocování demografického stárnutí obyvatelstva je nepostradatelné, neboť má přímý vliv na sociální i ekonomický vývoj společnosti. Největší zátěž pro veřejné finance představují výdaje na důchodové dávky a na zdravotní i sociální péči. Aktuální potřebou se stává i zajištění lepší kvality života seniorů a posilování mezigenerační solidarity ve společnosti.

Vedle porodnosti a úmrtnosti je další příčinou ve změnách struktury obyvatelstva také migrace. Ta ovlivňuje jak počet mužů a žen v populaci, tak i věkovou strukturu obyvatelstva. I když v Evropě postupně dochází ke stárnutí obyvatel a tedy i k vymírání populací, tak právě poměrně velká imigrace pomáhá mírnit tyto dopady. Vlády jednotlivých zemí mohou podpořit demografický vývoj vhodnou imigrační politikou.

Dalšími událostmi, které mohou život lidí ovlivňovat, jsou sňatečnost a rozvodovost. Mladí lidé mají po roce 1989 více možností cestovat, studovat, hledat práci

v zahraničí, budovat kariéru. Jejich zájem zakládat rodiny a uzavírat sňatky klesá. S tím ale také souvisí stále vyšší počty matek samoživitelek, kterým je pak často nutné pomáhat sociálními dávkami, což rovněž zatěžuje státní výdaje.

Na vývoj každé populace mají největší vliv výjimečné události, jako jsou zejména důsledky válečných operací nebo nepříznivá výživová situace a různé epidemie. Bylo tomu tak i v naší historii. Například o celou třetinu klesl počet narozených dětí v roce 1772, kdy vyvrcholil hladomor, a také ve třicátých a čtyřicátých letech 19. století se rodilo méně dětí v souvislosti s epidemií cholery a také neúrody. V průběhu první světové války se snížila sňatečnost i porodnost a v roce 1918 navíc postihla České země epidemie španělské chřipky.

Pro společnost je tedy velmi důležité demografický vývoj sledovat, a to i na úrovni jednotlivých regionů, a přijímat vhodná opatření ve zdravotnictví, sociální oblasti, ve školství, migrační politice i na trhu práce.

2. Cíl a metodika práce

2.1. Cíl práce

Cílem práce je komparace okresů Pardubického kraje na základě relevantních demografických ukazatelů. V řešení budou hledány příčiny rozdílů a pomocí vhodných metod a postupů budou popsány tendence ukazatelů včetně statistických předpovědí do roku 2016. Jedná se o okresy Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí. Podkladová data budou získána od Českého statistického úřadu a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Získaná databáze bude analyzována základními metodami z oblasti časových řad a indexní analýzy, výpočty a analýza dat bude prováděna pomocí různých metod z oblasti demografie. Analýza bude provedena na datech v časové řadě od roku 1993 do roku 2013.

2.2. Výpočet hlavních demografických ukazatelů

Průměrný věk je střední hodnota stáří obyvatel, která je počítána jako aritmetický průměr let, který prožili příslušníci dané populace.

Index stáří popisuje zastoupení jednotlivých věkových kategorií v populaci. Jde o poměr postproduktivní složky obyvatelstva (osob starších 65 let) a dětské složky (0-14 let). Vyjadřuje tedy, kolik osob starších 65 let připadá na 100 osob ve věku do 14 let.

Index ekonomického zatížení vyjadřuje poměr mezi ekonomicky aktivní a závislou složkou populace. Udává, kolik ekonomicky neaktivních osob (0-19 let a nad 65 let) připadá na 100 osob ekonomicky aktivních.

Přirozený přírůstek (úbytek) udává rozdíl mezi počtem narozených a zemřelých osob.

Čistá migrace, migrační přírůstek (úbytek), migrační saldo je rozdíl mezi počtem přistěhovalých a počtem vystěhovalých za určité časové období.

Hrubá migrace je úhrn přistěhovalých i vystěhovalých za určité časové období.

Vnitřní stěhování je změna obce trvalého pobytu na území ČR, za niž je považována i změna urbanistického obvodu trvalého pobytu v hl. městě Praze. Změny trvalého bydliště uvnitř obce (uvnitř urbanistického obvodu hl. města Prahy) se v demografické statistice za stěhování nepovažují.

Zahraniční stěhování - změna trvalého pobytu osoby z ČR do ciziny nebo z ciziny do ČR (nezáleží přitom, zda jde o občana ČR nebo cizince).

Celkový přírůstek je součet přírůstku přirozenou měnou a migrací.

Kvocient novorozenecké úmrtnosti je poměr počtu zemřelých v prvních čtyřech týdnech života na 1 000 živě narozených dětí.

Kvocient kojenecké úmrtnosti je poměr počtu zemřelých v prvním roce života na 1000 živě narozených dětí.

Úmrtnostní tabulky se vytvářejí za předpokladu stabilizace řádu vymírání na úrovni měr úmrtnosti podle věku ve sledovaném kalendářním roce nebo (zpravidla) delšího období a s vyloučením vlivu věkové struktury sledované populace. Tabulky jsou konstruovány zvlášť pro muže a zvlášť pro ženy. Východiskem pro tabulky jsou míry úmrtnosti podle věku a pohlaví, ze kterých se vypočítají **pravděpodobnosti úmrtí ve věku x** . Z těchto pravděpodobností lze odvodit další charakteristiky – **pravděpodobnosti dožití, počty dožívajících se věku x , tabulkové počty zemřelých ve věku x , tabulkové počty žijících ve věku x** a nakonec i nejznámější a nejpoužívanější ukazatel úmrtnostních tabulek – **naděje dožití** neboli **střední délku života**.

Naděje dožití (střední délka života) vyjadřuje průměrnou délku života osoby právě narozené za předpokladu setrvání úmrtnostních poměrů platných v roce, ve kterém se osoba narodila a pro který je konstruována úmrtnostní tabulka (vyjadřuje tedy hypotetickou průměrnou tabulkovou délku života novorozence za hypotézy, že řád vymírání zůstane po celou dobu jeho života stejný).

Hrubá míra úmrtnosti je poměr počtu zemřelých ke střednímu stavu obyvatel ve sledovaném kalendářním roce. Tento ukazatel ztrácí svou vypovídací schopnost s dosažením nízkých hodnot a nehodí se pro mezinárodní srovnání. Proto se používá její modifikace, což je **standardizovaná úmrtnost**, která zohledňuje věkovou strukturu populace.

Úhrnná plodnost udává průměrný počet živě narozených dětí, které by se narodily jedné ženě za předpokladu, že by míry plodnosti podle věku zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce, zůstaly během jejího reprodukčního období (15-49 let) neměnné.

Úhrnná potratovost (úhrnná indukovaná potratovost, úhrnná samovolná potratovost) udává průměrný počet potratů (indukovaných nebo samovolných), které by připadly na jednu ženu za předpokladu, že by míry potratovosti podle věku zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce zůstaly během jejího reprodukčního období (15-49 let) neměnné. (Metodika ČSÚ)

2.3. Časové řady

Časová řada se obvykle definuje jako množina pozorování kvantitativní charakteristiky (ukazatele) uspořádaná v čase. Je to posloupnost měření hodnot proměnné v pravidelných časových intervalech během určitého časového úseku. Časové řady mají největší význam ve statistice, kde je důležitým nástrojem při sestavování plánů a prognóz ukazatelů.

Při analýze časových řad se nejčastěji vychází z předpokladu, že uvažovaná časová řada obsahuje tři složky:

- trend,
- periodická kolísání,
- náhodná kolísání.

Smyslem analýzy časových řad je odhalování zákonitostí jejich vývoje a rozbor příčin, které k tomuto vývoji vedly. Poznání těchto zákonitostí nám pak umožní nejdůležitější úkol analýzy časových řad, tedy předvídaní jejich budoucího vývoje.

Při analýze neperiodických časových řad je hlavním úkolem vystižení tendence jejich vývoje (stanovení jejich trendu). Trend se určuje metodami, které nazýváme vyrovnávání časových řad (tj. nahrazení časové řady empirických hodnot řadou hodnot bez periodického a náhodného kolísání). Mezi základní trendové funkce patří funkce lineární.

Lineární trend

$$T_t = a + bt,$$

Lineární trend je nejpoužívanějším typem trendové funkce. Můžeme jej použít vždy, když chceme alespoň orientačně určit základní vývoj analyzované časové řady. Vhodnost modelu posoudíme pomocí koeficientu korelace r . Ten může nabývat hodnot $\langle -1; +1 \rangle$. Čím více je silnější, tím více se bude blížit okrajům.

K nejlepším výsledkům při vyrovnání časových řad dochází při použití parabolického trendu, který vede k větší přesnosti díky použití jednoho parametru navíc.

Parabolický trend

$$T_t = a + bt + ct^2,$$

K popisu stupně shody modelu s empirickými údaji byl použit **index determinace** I^2 .

$$I^2 = 1 - \frac{\sum_{t=1}^n (t - y'_t)^2}{\sum_{t=1}^n (t - \bar{y}')^2}.$$

Index determinace je bezrozměrné číslo, jehož hodnoty se pohybují v relaci $0 \leq I^2 \leq 1$. Čím více se hodnota indexu determinace blíží k jedné, tím model lépe popisuje zkoumaný jev.

Vedle indexu determinace I^2 často používáme jeho odmocniny I , což je **index korelace**.

$$I = \sqrt{I^2}.$$

Čím je hodnota indexu korelace bližší jedné, tím lépe příslušný model vystihuje zákonitosti vývoje časové řady. V případě, že více trendových funkcí má velmi podobné hodnoty indexu determinace nebo korelace, volíme jednodušší trendovou funkci.

Pomocí relativní chyby prognózy byla porovnána skutečná hodnota s prognózou

$$r = \frac{P - S}{S} * 100 \text{ (\%)}.$$

Pokud je hodnota r menší než 10 %, tak je prognóza relativně spolehlivá a model je tedy vhodný i z hlediska prognózy.

Porovnání vývoje ukazatelů v čase můžeme provést dvojím způsobem:

- a) porovnáním hodnot ukazatele vzhledem ke stejnému období – **indexy bazické**

$$I_{i/o} = \frac{q_i}{q_0}.$$

Absolutní přírůstek vyjádříme pomocí rozdílu: $\Delta = q_i - q_0$.

- b) porovnáním hodnoty ukazatele vzhledem k období předchozímu (mají tedy měnící se základ) – **indexy řetězové**

$$I_{i/i-1} = \frac{q_i}{q_{i-1}}.$$

Absolutní přírůstek: $\Delta = q_i - q_{i-1}$.

Řetězové indexy vyjadřují tempo růstu nebo poklesu daného ukazatele a nazýváme

je také *koeficienty růstu* $k_i = \frac{q_i}{q_{i-1}}$ a výraz $1 - \frac{q_i}{q_{i-1}}$ nazýváme *koeficient přírůstku*

nebo *úbytku* (Svatošová, Kába, 2008).

3. Literární rešerše

3. 1. Vymezení pojmu demografie

Demografie je vědní obor, který se zabývá studiem reprodukce lidských populací a podmíněnostmi tohoto procesu. Název demografie pochází z řeckých slov *demos* (lid) a *grafein* (psát, popisovat).

Objektem studia demografie jsou lidské populace, předmětem je demografická reprodukce (chápaná jako neustálá obnova lidských populací v důsledku procesu rození a umírání). S procesem demografické reprodukce jsou spojeny demografické události. Kromě narození, úmrtí a potratu se za demografické události považují i sňatek, rozvod, ovdovění, nemoc, apod., neboť mají přímý vliv na proces porodnosti a úmrtnosti. (Kalibová, 2003)

Od demografické reprodukce je však třeba odlišit demografický nebo populační vývoj. Ten v sobě zahrnuje také prostorovou mobilitu obyvatelstva. (Pavlík a kol., 1986)

Při reprodukci obyvatelstva dochází ke změnám jeho stavu daného počtem, strukturou a rozmístěním. Těmto změnám se říká pohyb obyvatelstva (měna). Podle příčin pohybu obyvatelstva rozlišujeme pohyb přirozený (přirozená obnova obyvatelstva na základě narozených a zemřelých), pohyb mechanický (zahrnuje prosté přemísťování obyvatelstva, stěhování) a pohyb sociální (změny v sociální struktuře populace).

Demografii také definujeme jako společenskou vědu, zkoumající počet, strukturu, vývoj a zákonitosti vývoje obyvatelstva. (Srb, 1965)

Při vymezení předmětu demografie je důležité vysvětlit význam termínů populace a obyvatelstvo. Oba tyto termíny se v běžném životě používají jako synonyma. Je však mezi nimi rozdíl.

Termínem *obyvatelstvo* se zpravidla rozumí soubor lidí žijících na určitém území (státu, kraje, města apod.). Může se skládat z různých populací, etnik a národů.

Naproti tomu, pojem *populace* má biologický základ a nevztahuje se pouze na lidstvo, ale i na všechny ostatní živočišné druhy (je to tedy soubor jedinců určitého živočišného druhu žijících na vymezeném území). Současné lidské populace vznikly v důsledku migrací z různých původních populací. Dlouhá existence na společném území je jejich základem. Nové populace vznikají a jiné zanikají stále. Nejdůležitějšími znaky

jednotlivých populací jsou zejména společná mentalita, společný jazyk a kultura. Mohou tvořit samostatné etnikum, národ nebo stát. (Maříková a kol., 1998)

3. 2. Demografické události

Demografické události jsou významné životní události, které jako hromadné jevy ve vzájemné kombinaci utvářejí průběh demografické reprodukce a v této podobě jsou předmětem demografické analýzy. Nejvýznamnějšími demografickými událostmi jsou narození a úmrtí. Jako specifický druh úmrtí se eviduje potrat. Ostatní demografické události ovlivňují demografickou reprodukci zprostředkovaně přes uvedené základní události nebo jsou jejich důsledkem. Uzavírání sňatků a jejich rušení rozvody ovlivňuje porodnost, zatímco nemoci ovlivňují úmrtnost. Za demografickou událost je také považováno stěhování, protože mění územní rozmístění obyvatelstva.

Všechny demografické události jsou významnými mezníky života člověka. Buď uvozují a ukončují životní cyklus (narození a úmrtí), nebo ohraničují relativně kratší uzavřená životní období. Lze je dosti přesně lokalizovat časově i prostorově. Některé mají biologický základ, většina má i právní zakotvení a všechny jsou formovány sociálně a kulturně. (Kalibová, 2003)

3.2.1. Porodnost

Rození dětí chápáné jako hromadný jev a vztahované k určité populaci je spolu s úmrtností nejdůležitější složkou demografické reprodukce. Porodnost závisí zejména na plodivosti neboli fekunditě, což je schopnost muže a ženy rodit. Její výsledný efekt, vyjádřený počtem narozených dětí, se označuje jako plodnost neboli fertilita. (Maříková a kol., 1998)

Porodnost závisí i na dalších okolnostech, jako je plánované rodičovství (pomocí různých antikoncepčních metod), populační politika státu, bytová situace partnerů, nezaměstnanost i systém hodnot ve společnosti.

Narozené děti se rozlišují na manželské a nemanželské i živě a mrtvě narozené. U živě narozených se sleduje jejich pořadí a také porodní intervaly, což je doba mezi předchozím porodem a narozením dalšího dítěte. (Pavlík a kol., 1986)

3.2.2. Úmrtnost

Úmrtí je první událostí, o kterou se demografie začala zajímat. Spolu s porodností je jedním z klíčových demografických procesů. Demografie se zajímá o úmrtí jako o hromadný jev (zkoumá proces vymírání určité populace). Celkový počet zemřelých ve sledovaném kalendářním roce představuje součet zemřelých osob z jednotlivých generací, které však zemřely v různém věku.

K vyjádření úrovně úmrtnosti se používá řada ukazatelů, z nichž nejjednodušší je **hrubá míra úmrtnosti** (poměr počtu zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu ve sledovaném kalendářním roce). Nyní však tento ukazatel ztrácí svoji vypovídací schopnost, protože je příliš ovlivněn věkovou strukturou populace. Hodnoty hrubé míry úmrtnosti se nehodí pro mezinárodní srovnání a mají jen orientační význam. Používá se proto **úmrtnostní tabulka**, která pomocí tabulkových funkcí poskytuje kvalitativně nejpřesnější vyjádření intenzity úmrtnosti zkoumané populace. (Maříková a kol., 1998)

Sleduje se i úroveň kojenecké a novorozenecké úmrtnosti. **Novorozenecká úmrtnost** je úmrtnost do 28 dní života dítěte. **Kojenecká úmrtnost** vyjadřuje, kolik dětí z tisíce zemře do jednoho roku života. V České republice je kojenecká úmrtnost na velmi příznivé úrovni a její hodnoty je možné v dnešní době považovat za jedny z nejnižších na světě. (Kalibová, 2003)

3.2.3. Potratovost

„Potratovost je speciální typ úmrtnosti, a to úmrtnosti plodu v době od koncepce do takového vývoje stádia, než se plod považuje za dítě.“ (Maříková a kol., 1998)

Z hlediska základního dělení se rozlišují **samovolné (spontánní) potraty**, **umělé přerušování těhotenství** (indukované potraty, interrupce) a **ostatní potraty** (jedná se o potraty při úrazu ženy, dále o zjištěné ilegální interrupce a také o ukončení mimoděložních těhotenství).

Umělé přerušování těhotenství je známé již od starověku, ale zejména v oblastech se silným vlivem katolické církve bylo umělé přerušování těhotenství považováno za zločin a přísně trestáno. (Pavlík a kol., 1986)

3.2.4. Migrace

Migrace (stěhování) je prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice (zpravidla administrativní), spojené se změnou místa bydliště. Pojmy *emigrace* a *imigrace* vyjadřují směr migračního pohybu z hlediska konkrétní země.

Vnitřní stěhování v ČR vyjadřuje změnu obce trvalého pobytu na území republiky, za niž je považována i změna urbanistického obvodu trvalého pobytu v hlavním městě Praze.

Zahraničním stěhováním se rozumí změna trvalého pobytu osoby z ČR do ciziny nebo z ciziny do ČR. Nezáleží při tom, jestli jde o občana ČR nebo o cizince.

Obrat stěhování (hrubá migrace) je úhrnem přistěhovalých a vystěhovalých za určitou územní jednotku, zpravidla za kalendářní rok. Počítá se za celý stát nebo i za jednotlivé oblasti (kraje, okresy, obce).

Migrační saldo (čistá migrace) znamená rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých. (Maříková a kol., 1998)

3.2.5. Sňatečnost

Sňatečnost je demografický proces, který sleduje uzavírání sňatků, tedy zakládání manželství na základě zákonem daných podmínek. Jde o demografickou událost opakovatelného charakteru, která nemusí nastat u všech příslušníků zkoumané populace. (Maříková a kol., 1998)

Počet uzavíraných manželství závisí na velikosti sňatku schopného obyvatelstva. To je soubor osob, které splňují podmínky k uzavření sňatku, dané v určité společnosti (v ČR je minimální věk 18 let, v odůvodněných případech i 16 let).

Uzavřít sňatek mohou osoby opačného pohlaví. Osoby stejného pohlaví mohou uzavřít registrované partnerství.

Česká statistika rozlišuje první sňatky (tj. sňatky svobodných) a sňatky dalšího pořadí (tj. sňatky rozvedených a ovdovělých). V ČR je možné uzavřít sňatek občanský nebo církevní. (Kalibová, 2003)

3.2.6. Rozvodovost

„Rozvodovostí rozumíme společenský a demografický jev hromadného charakteru odvozený od rozvodu jako demografické události. Sledování rozvodovosti stejně jako

sňatečnosti má v demografii podpůrný význam pro studium porodnosti.“ (Maříková a kol., 1998)

Rozvod je soudním rozhodnutím legalizované zrušení manželství.

Počet statisticky zjištěných rozvedených manželství je nižší než počet rozpadlých manželství. Ve statistice totiž nejsou zachycena manželství, která již de facto neexistují, ale nejsou rozvedena.

Rozvodovost je závislá na řadě společenských faktorů, jako jsou tradice, náboženství, hodnotová orientace, zaměstnanost a vzdělání. Dále je úroveň rozvodovosti závislá na úrovni sňatečnosti, populační politice a na rozvodové legislativě. (Kalibová, 2003)

Intenzita rozvodů působí na populační klima rozporně. Rozvedení ve fertilním období života přestávají plodit děti a ovlivňují tak porodnost negativně. Na druhou stranu rozvod však stimuluje založení nového manželství a rození dětí vyšších pořadí.

Orientačním ukazatelem rozvodovosti je *hrubá míra rozvodovosti*, což je podíl rozvodů na tisíc obyvatel středního stavu obvykle za jeden kalendářní rok. (Maříková a kol. 1998)

3.3. Prameny demografických dat

Za prameny demografických dat se považují všechny prameny běžné demografické statistiky i výsledky speciálních výběrových šetření, které poskytují údaje pro analýzu procesu demografické reprodukce. Jedná se o poznání dlouhodobých trendů ve vývoji populací, ale i o krátkodobá kolísání, která se objevují jako reakce na změny sociálních a dalších podmínek. (Maříková a kol., 1998)

Hlavní prameny statistických dat jsou zejména *sčítání lidu, evidence přirozené změny, evidence migrací, evidence nemocnosti úzce související s úmrtností, populační registry, mikrocensus (tj. výběrové statistické šetření) a historické prameny.* (Kalibová, 2003)

3.3.1. Sčítání lidu

Sčítání lidu (sopsis obyvatelstva, příp. populační census) je základním pramenem o stavu obyvatelstva. Jde o soubornou statistickou akci sběru, uspořádání, zhodnocení, analýzy a publikování vybraných demografických, ekonomických a sociálních údajů.

K soupisu obyvatelstva jsou většinou připojeny další soupisy, jako soupis domů a bytů. Výhodou těchto kombinovaných censů je, že získané údaje jednotlivých soupisů jsou srovnatelné z časového hlediska a také to, že údaje jednotlivých soupisů na sebe úzce věcně navazují. Jejich nevýhodou je značný rozsah materiálu, který prodlužuje zpracování a ztěžuje i průběh vlastního sčítání. Jsou velmi náročné jak na pracovní síly, tak i na materiál. Proto jsou prováděny v poměrně dlouhých intervalech (doporučuje se provádět soupisy obyvatelstva ve světovém měřítku každých deset let). Moderní výpočetní technika ovšem dnes vlastní zpracování urychluje a navíc dává možnost značně prohloubit jak věcný, tak územní detail zpracování.

Pokud jde o organizaci sčítání, má každý census tři etapy: 1. příprava censu, 2. vlastní sčítání, 3. zpracování výsledků.

V první etapě je důležité zejména časově vymezit soupis (rozhodný okamžik a dobu sčítání), stanovit program sčítání (znaky, které budou zjišťovány), stanovit způsob zpracování zjišťovaných znaků, zajistit organizaci soupisu, uskutečnit propagační a vysvětlovací akce o censu a zajistit zpracování výsledků censu po personální a hmotné stránce.

Vlastní sčítání spočívá ve vyplnění sčítacích archů, v ověření uvedených údajů a v soustředění jednotlivých sčítacích archů za sčítací obvody, revizní obvody a později za vyšší správní jednotky. Provádí se buď metodou sebesčítání (každý obyvatel vyplní arch sám a sčítací komisař uvedené údaje pouze ověří) nebo metodou dotazovací (sčítací komisař vyplňuje sčítací arch podle odpovědi sčítaného).

Ve třetí etapě se kontroluje úplnost a správnost výsledků a dochází k jejich konečnému zpracování.

Zatím poslední sčítání lidu, domů a bytů se uskutečnilo k 26. březnu 2011. (Historie sčítání lidu, ČSÚ)

3.3.2. Evidence přirozené měny

Pro evidenci přirozené měny obyvatelstva byla vytvořena soustava registračních knih. V nich jsou za přesně definované územní jednotky vedeny v chronologickém pořadí všechna narození (porody živých i mrtvých dětí), sňatky a úmrtí osob, které se v okamžiku události na daném území zdržovaly. V roce 1950 převzal dohled nad vedením těchto knih stát a pověřil jím matriční úřady vybraných obcí. Evidenci rozvodů byly pověřeny okresní

soudy, evidencí potratů příslušná zdravotnická zařízení. Statisticky se zpracovávají až výpisy z těchto registračních knih, pro které jsou zvláštními směnicemi předepsány speciální formuláře jako například hlášení o narození, hlášení o sňatku, hlášení o úmrtí, hlášení o rozvodu. (Maříková a kol., 1998)

3.3.3. Evidence migrací

Pramenů migrační statistiky je více. Základním pramenem údajů o *vnitřní migraci* jsou přihlášky k trvalému pobytu občanů. Běžná evidence sleduje počet stěhování v daném období (nikoliv počet osob, které se v daném období přestěhovaly). Rozdíl je v tom, že přestěhované osoby v určitém období se nemusely vždy stěhovat jen jednou, ale i vícekrát. Počet stěhování je proto obvykle větší než počet přestěhovaných osob. Stěhováním se rozumí jen změna obce trvalého pobytu.

U evidence *zahraniční migrace* je lepší evidence přistěhovalých. Ti jsou totiž povinni požádat o povolení k trvalému pobytu. U evidence vystěhovalých je splnění povinnosti odhlásit svůj trvalý pobyt nekontrolovatelné. Spolehlivější informace jsou proto získávány ze statistik přistěhovalých cizích zemí. (Roubíček, 1997)

Údaje o zahraniční migraci zahrnují cizince s vízy nad 90 dnů (podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců). Dále také cizince s přiznaným azylem (podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu). Na základě na tzv. euronovely zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, se údaje týkají i občanů zemí EU s přechodným pobytem na území ČR a občanů třetích zemí s dlouhodobým pobytem. Data jsou získávána z Informačního systému evidence obyvatel u MV ČR a Cizineckého informačního systému u Ředitelství služby cizinecké policie. (ČSÚ, Pohyb obyvatelstva, 2015)

3.3.4. Výběrová šetření (mikrocensus)

Předností výběrových statistických šetření je jejich hospodárnost a pohotovost. Mikrocensus je obecně demografické šetření, prováděné výběrovou metodou. Slouží buď jako náhražka rozsáhlých sčítání alespoň výběrovým zjišťováním základních demografických znaků nebo jako doplněk sčítání lidu zjišťováním údajů o příjmové a důchodové struktuře domácností. Mikrocensy poskytují detailní informace o struktuře domácností, a to zejména o vztahu mezi příjmovou a demografickou strukturou, který z jiných pramenů zjistit nelze. (Roubíček, 1997)

3.4. Stav a pohyb obyvatelstva

Stavem obyvatelstva je míněn počet obyvatel k určitému okamžiku. Rozdělujeme jej na stav počáteční, střední a koncový.

Počáteční stav obyvatelstva vyjadřuje počet obyvatel určitého území k počátku sledovaného období, nejčastěji kalendářního roku (také pololetí, čtvrtletí, měsíce). Počáteční stav obyvatelstva je většinou totožný s koncovým stavem předchozího období. Není tomu tak však vždy. Rozdíl mezi konečným a počátečním stavem může být v případě územní reorganizace nebo u aplikace sčítání lidu.

Koncovým stavem obyvatelstva je míněn počet obyvatel daného území v okamžiku, kterým končí stanovené období (zpravidla kalendářní rok, ale i kterékoliv jiné období).

Střední stav obyvatelstva je počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období. Za střední stav obyvatelstva v kalendářním roce v ČR je považován počet obyvatel ve 24 hodin dne 30. 6. sledovaného roku. Za střední stav obyvatelstva v kalendářním pololetí nebo čtvrtletí je však považován chronologický průměr měsíčních stavů za dané období. Hlavním významem středního stavu obyvatelstva je ten, že je používán pro výpočet odvozených ukazatelů demografické statistiky. Jestliže je některý ukazatel udáván v přepočtu na jednoho obyvatele nebo třeba na tisíc obyvatel, tak se má při jeho výpočtu vycházet zásadně ze středního stavu. (kolektiv ČSÚ, 2000)

3.5. Struktura obyvatelstva podle pohlaví a věku

Struktury obyvatelstva podle pohlaví a věku patří mezi základní demografické struktury obyvatelstva. Při srovnávání jednotlivých populací zjistíme, že při stejném početním stavu populací mohou mít zcela odlišnou věkovou strukturu a zastoupení mužů a žen. Většinou tyto dvě charakteristiky analyzujeme společně, ale i samostatné sledování podle pohlaví má svůj význam. (Pavlík a kol., 1986)

3.5.1. Struktura obyvatelstva podle věku

Věkovou strukturu určujeme na základě znalosti věku každého jedince, patřícího do zkoumané populace. Jde o věk dokončený (to je věk, kterého se osoba dožila o posledních narozeninách). Složení obyvatelstva můžeme sledovat podle jednotek věku (tzv. jednoleté věkové skupiny), což je leckdy nepřehledné, protože jich máme příliš

mnoho. Proto se lze setkat s tříděním obyvatelstva např. podle pětiletých nebo desetiletých či jinak vymezených věkových skupin. Toto rozdělení se vždy provádí odděleně pro ženy a muže. Také je možné věkovou strukturu obyvatelstva vyjádřit jako podíl mužů nebo žen v daném věku v procentech. Ke znázornění věkové struktury se používá dvojitého histogramu, tzv. věkové pyramidy. (Pavlík a kol., 1986)

Obyvatelstvo lze rozdělit dle věku na tři základní skupiny:

- *dětskou složku (0–14 let),*
- *produktivní složku (15–64 let) a*
- *poproduktivní složku (65 a více let).*

Známý švédský demograf Sundbärg si již na počátku 20. století všiml, že rodičovské (reprodukční) složky v každém obyvatelstvu je přibližně 50 %. A podle toho rozdělil obyvatelstvo na 3 základní skupiny:

Progresivní typ (převládají děti nad prarodiči): populace tímto typem věkové struktury je charakterizována vysokou úrovní plodnosti. Ta však bývá doprovázena i značnou intenzitou úmrtnosti. Každé zlepšení úmrtnostních poměrů pak vede k početnímu růstu populace. Tento typ věkové struktury se vyskytoval dříve. Nyní je obvyklý v rozvojových zemích.

Stacionární typ (přibližně stejně dětí a prarodičů): tento typ se vytváří při déletrvajícím poklesu hladiny plodnosti až na úroveň, kdy při dané úrovni úmrtnosti pouze nahrazuje obyvatelstvo v reprodukčním věku. Početní stav populace zůstává v dlouhodobém pohledu konstantní. Tento typ věkové struktury mělo Československo v 70. letech 20. století, jednalo se o nulový populační růst.

Regresivní typ (převládají prarodiče nad dětmi): v tomto typu z důvodů malého zastoupení dětské složky v populaci není reprodukční složka početně nahrazována a v dlouhodobém pohledu dochází ke snižování početního stavu populace. Tento typ věkové struktury v současné době převažuje ve vyspělých zemích, a také přibližně od 70. let 20. století u nás, kdy je zaznamenán úbytek obyvatelstva.

Čisté věkové typy lze nalézt jen výjimečně. Věková struktura populace není dána pouze procesy rození a vymírání, ale také migrací. (Kalibová, 2003)

3.5.2. Struktura obyvatelstva podle pohlaví

Třídění podle pohlaví je již pro značnou objektivitu zjišťování velmi jednoduché a přesné. Případy, kdy dojde ke změně pohlaví, doprovázené případně i operativním zákrokem, jsou poměrně řídké a z demografického hlediska nevýznamné. (Roubíček, 1997)

Zastoupení mužů a žen v populaci ovlivňují různé procesy:

1. Za biologickou zákonitost je považována skutečnost, že ***se rodí více chlapců než děvčat*** a tento poměr je stálý (na tisíc narozených dívek připadá asi 1 060 narozených chlapců).

2. Druhým procesem je rozdílnost v úmrtnosti mužů a žen. V demograficky vyspělých zemích je prakticky ve všech věkových strukturách ***vyšší intenzita úmrtnosti mužů než žen*** (tzv. mužská nadúmrtnost). To se projevuje v rozdílné naději dožití u obou pohlaví. Ženy se většinou dožívají vyššího věku a poměr mužů a žen v populaci se s přibývajícím věkem mění ve prospěch žen.

3. Třetím procesem, který ovlivňuje zastoupení mužů a žen v populaci, je ***migrace***, zejména ta pracovní. Migrace je velmi proměnlivá a závisí na věku migrantů, politické situaci v zemi, na válečných konfliktech i ekonomické prosperitě. (Kalibová, 2003)

3.6. Populační situace v ČR před rokem 1990

Stejně jako ve všech ostatních socialistických zemích, tak i v České republice se zhruba od poloviny 60. let vytvořil tzv. východoevropský model demografického chování. K tomuto životnímu způsobu socialistické státy vedly své občany kvůli zajištění alespoň prosté reprodukce obyvatelstva. A také pro udržení růstu počtu práceschopného obyvatelstva i počtu budoucích vojáků.

Na středních a vysokých školách studoval poměrně nízký počet mladých lidí. Mnozí končili svou přípravu na povolání v 17-18 letech. Do pracovního poměru vstupovalo téměř veškeré práceschopné obyvatelstvo (včetně matek malých dětí). Stát vytvářel mladým lidem takové podmínky, které jim usnadňovaly založit rodinu a pečovat o děti i při zaměstnání rodičů (zejména v době normalizace od počátku 70. let). Jednalo se o nízko úročené novomanželské půjčky, o prodloužení mateřské dovolené, o dostatek jeslí i mateřských škol a družin, o dotované ceny potravin a dětského zboží.

Přetrvával však nedostatek bytů pro mladá manželství, a to i přesto, že existovala státní podpora družstevní a individuální výstavby. Nejvýhodnější bydlení bylo v komunálních a podnikových bytech. Ty se přidělovaly přednostně rodinám s dětmi a nájemné dotoval stát. Protože však nebylo bytů dostatek pro všechny, mladé rodiny často zůstávaly zpravidla několik let s rodiči. I přesto mladí vstupovali do manželství v nízkém věku. Průměrný věk svobodných nevěst v 80. letech byl na úrovni 21,7 roků a věk svobodných ženichů byl na úrovni 24,5 let. Vysoká intenzita sňatečnosti byla doprovázena zvyšující se intenzitou rozvodovosti (až do úrovně 37 %). Mimo manželství se rodilo pouze 6 až 8 % dětí. Úhrnná plodnost se na počátku 80. let udržovala na úrovni 2,00 dětí, ale do roku 1989 se snížila na 1,87 dítěte. Průměrný věk rodičích matek byl necelých 25 let (u prvorodiček byl na úrovni 22,4 roků). Model dvoudětné rodiny, který se začal rozšiřovat už od druhé poloviny 50. let, představuje dodnes pro českou populaci nejrozšířenější ideální typ rodiny. V dnešní době se počet dvou dětí udržuje pomocí antikoncepce, dříve to bylo spíše pomocí interrupcí. Nejčastěji žádaly o interrupci vdané ženy – matky dvou dětí.

Zatím v některých západoevropských zemích docházelo od poloviny 60. let ke změnám v demografickém chování. Začalo se snižovat procento mladých lidí vstupujících do manželství a částečně bylo nahrazeno nesezdaným soužitím. Zvyšoval se průměrný věk snoubenců při sňatku (27-29 let u nevěst a 29-32 let u ženichů), rostl počet rozvodů, průměrný věk při porodu vzrostl na 30 let, podíl dětí narozených mimo manželství vzrostl na 35-40 % a úhrnná plodnost se snížila na 1,3-1,5. V zemích západní Evropy se úmrtností poměry zlepšovaly, zatímco ve východní Evropě úroveň úmrtnosti stagnovala. (Fialová a kol., 2000)

3.7. Populační situace v ČR od roku 1990

Také česká populace se začala po listopadu 1989 měnit na tento západoevropský model demografického chování, a to velmi rychle. Politický obrat vedl ke změně životních podmínek obyvatelstva. Byl umožněn rozvoj podnikání, cestování, na střední i vysoké školy začal nastupovat vyšší podíl mladých lidí.

Zatímco změny v reprodukčním chování obyvatel západoevropských zemí probíhaly déle než dvacet let, u nás se uskutečnily během několika málo let.

Kromě pestřejší nabídky životních příležitostí se začaly projevovat i další důsledky politického a ekonomického vývoje. Došlo k růstu cen, začala se vytvářet příjmová

diferenciace (hlavně díky sektoru peněžnictví a zahraničním firmám, kde mzdy rostly rychleji než jinde). Postupně začalo docházet k růstu nezaměstnanosti, která postihuje zejména mladé lidi bez praxe. (Fialová a kol., 2000)

Nástupem demokracie u nás začalo docházet k citelným a poměrně rychlým změnám populačního vývoje. Demokratizace přinesla na jedné straně lepší životní podmínky, sociální rozvoj, pokroky v medicíně, možnosti studia a cestování a na druhé straně nezaměstnanost, růst cen a další změny. To vedlo k proměně hodnot naší společnosti.

Stejně jako i v dalších zemích Evropské unie, tak i v České republice je nejcharakterističtější rysem demografického vývoje *stárnutí populace*. To je způsobeno dvěma procesy, a to *snižováním plodnosti* a *snižováním úmrtnosti*.

Mladí lidé odkládají sňatky a plodí málo dětí. Tím dochází k negativním změnám ve věkové struktuře obyvatelstva a přibývá tak počet osob v poproduktivní věkové skupině. Obyvatelstvo tedy tímto stárne „odspodu“, protože nejsou v rodině plně nahrazováni matka a otec v další generaci (k přirozené obměně je třeba 2,1 dítěte na jednu ženu, zatímco nyní se úhrnná plodnost pohybuje pod hodnotou 1,5 dítěte).

Stárnutí obyvatel „shora“ je způsobeno zlepšením úmrtnostních poměrů, tedy lepšími životními podmínkami a zlepšující se zdravotní péčí.

Stárnutí populace nebude zřejmě možné nějakými ekonomickými či sociálními opatřeními zastavit. Je však třeba se na to připravit, protože bude představovat z ekonomického hlediska významný problém. Bude totiž docházet k nezanedbatelnému zvýšení nákladů na zdravotní péči a sociální zabezpečení. A zde je důležitá role státu jako garanta zajištění sociální ochrany všech členů společnosti, kteří jsou jakkoli ohroženi či oslabeni. „*Tato role garanta je chápána tak, že stát má jednak podpořit rodinu v péči o své členy, a jednak ji nahradit nebo doplnit tam, kde její síly nedostačují nebo kde rodina (rodinné vazby) chybí.*“ (Rabušic, 1997)

Zvyšuje se podíl mimomanželsky narozených dětí, a to zejména mezi nejmladšími matkami. Z hlediska věku je nejvyšší podíl dětí narozených nevdaným ženám právě mezi velmi mladými matkami ve věku do 20 let (aktuálně dosahuje 95 %). Nadprůměrný je ale i mezi 20-29letými rodičkami, které byly v roce 2013 neprovdané více než z poloviny. Rodiček ve věku mezi 30-39 lety bylo neprovdaných jen 37 %, u čtyřicátnic to bylo již

zase více (45 %). Celkový podíl dětí narozených mimo manželství od konce 80. let vzrostl z méně než 10 % na více než 45 %.

Lidé začali posouvat uzavření manželství do pozdějšího věku. Nevznikala ani žádná zvláštní opatření rodinné či sociální politiky, která by je motivovala uzavírat sňatky, jako tomu bylo dříve. Průměrný věk svobodných nevěst je v současné době na úrovni 30 let, u ženichů to je více než 32 let. A tak zatímco počátkem 90. let ve věku 25 let byly ženaté nebo vdané dvě třetiny osob, dnes v tomto věku zůstává většina osob svobodných, a stejně tak tomu je i ve věku 30 let. Při současné intenzitě, s jakou lidé vstupují do manželství před oslavou 50. narozenin, stihne uzavřít první sňatek pouze 50 % mužů a necelých 60 % žen, ostatní zůstanou (formálně) svobodní.

Zásluhou zmíněného nižšího počtu uzavřených manželství ubývá v absolutním počtu rozvodů mladých lidí. Nejmladší manželé se však stále rozvádí nejčastěji. Počet rozvodů ve vztahu k počtu ženatých a vdaných je nejvyšší ve věku 20-24 let a s přibývajícím věkem se snižuje. Tak tomu bylo i v minulosti. Vzhledem k odkládání sňatků je dnes nejčastějším věkem rozvádějících se věk mezi 35 a 40 lety. Nejvýraznější zastoupení (25 %) mají rozvedení ve věkové skupině 45-49 let. (ČSÚ, Statistika a my)

3.8. Sociální, rodinná a populační politika

Existence sociální, rodinné a populační politiky má a vždy měla své opodstatnění. Tyto jednotlivé politiky mají jiné cíle, ale vzájemně se prolínají. Přesné vymezení těchto politik není přesně ujasněno, protože se stále mění jejich obsah a vždy záleží na úhlu pohledu. Můžeme však říci, že hlavním smyslem *populační politiky* v současné moderní době již není demografický dopad přijímaných opatření, ale spíše jejich vliv na životní podmínky rodin. *Rodinná politika* se zase více zabývá skloubením zaměstnání s péčí o rodinu a o rovnoprávné postavení mužů a žen. Finanční podpora rodin je více záležitostí *sociální politiky*. (Kocourková, 2002)

3.8.1. Historie populační politiky

První nástroje populační politiky se začaly objevovat již za první republiky. Ty byly ale určeny pouze určité skupině obyvatel, což byli zaměstnanci veřejné správy. Jednalo se o přídatky na jejich první dvě děti. Dále od roku 1924 měly rodičky nárok na mateřskou dovolenou v délce 6 týdnů před i po porodu. Tuto mateřskou dovolenou si

mohly prodloužit na 12 týdnů od porodu, pokud své dítě kojily. Dále bylo možné snížení důchodové daně u poplatníka (s maximálně dvěma dětmi o 10 % a u poplatníka do čtyř dětí o 20 %). Stát se také angažoval snižováním domovních daní a výstavbou bytů s nízkým nájemným.

Všechna tato populační opatření však byla zrušena v období vzniku Protektorátu. V letech 1938 až 1945 vůbec nelze mluvit o nástrojích podporujících populační vývoj. V tomto válečném období došlo ke snížení životní úrovně české populace. Až po skončení 2. světové války pokračovala Československá vláda v opatřeních, které byly zavedeny za první republiky.

Populační politika po roce 1948 dostala novou socialistickou podobu. Tato politika byla zaměřena pouze na zvyšování porodnosti. Neřešila úroveň úmrtnosti a naděje dožití. Postupně docházelo k prodlužování mateřské dovolené a na každé narozené dítě bylo vypláceno porodné. Byly vypláceny i dětské přídavky. Nejdůležitějším populačním opatřením se stal mateřský příspěvek. Ten byl poskytován od roku 1970. Ten byl vyplácen matkám s alespoň dvěma dětmi, a to do jednoho roku věku mladšího dítěte. O rok později byla tato doba prodloužena do dvou let věku dítěte. V tomto období byl také podporován vznik manželství, a to výhodnými bezúročnými novomanželskými půjčkami. V roce 1973 začal socialistický stát také poskytovat účelové půjčky se státním příspěvkem ve výši až třiceti tisíc korun na pořízení nebo zařízení bytu. Tato opatření vedla ke krátkodobému zvýšení porodnosti. Navíc v té době byly zrovna ve věku nejvyšší plodnosti silné ročníky narozené v letech 1946 až 1950. Proto vlivem těchto dvou faktorů vznikla další populační vlna. Jedná se o ročníky 1973 až 1979 a dnes jim říkáme „Husákovy děti“. Od roku 1980 začala porodnost prudce klesat. (Kučera, 1994)

3.8.2. Současná sociální politika

Od roku 1989 bývají nástroje populační politiky velmi často upravovány podle programů různých vlád. Jsou prostředkem získávání sympatií jednotlivých politických stran.

Stát prostřednictvím MPSV a Úřadů práce vyplácí *příspěvek na péči*. Ten je určen osobám, které z důvodů dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc jiné osoby při zvládnání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle zákona o sociálních službách (Zákon č. 108/2006 Sb.). Z poskytnutého příspěvku

pak tyto osoby hradí pomoc, kterou jim může poskytovat buď osoba blízká, asistent sociální péče, registrovaný poskytovatel sociálních služeb, dětský domov nebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu.

Další současné nástroje sociální politiky jsou **dávky státní sociální podpory**:

Jde o *rodičovský příspěvek, přídavky na děti, porodné, pohřebné a příspěvky na bydlení*.

Dále stát může *poskytnout dávky řešící pomoc v hmotné nouzi*. Jedná se o *příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádnou okamžitou pomoc*.

Kromě finanční podpory pomáhá stát rodinám s dětmi i dalšími nástroji (pracovně-právními), která usnadňují skloubení pracovního a osobního života v těhotenství, po porodu a při výchově dětí. Jsou to například:

- mateřská a rodičovská dovolená (ČR patří ke státům s nejdelší placenou mateřskou a rodičovskou dovolenou),
- poskytování péče o dítě (tj. jesle, mateřské školy, školní družiny),
- nárok na pracovní volno při ošetřování dítěte mladšího 10 let,
- přestávky na kojení, nárok na převedení na jinou práci,
- pracovní místa s pružnou pracovní dobou, práce na částečný úvazek, vykonávání práce z domu a další (MPSV).

3.9. Současná sociální rizika

Po roce 1989 si naši obyvatelé kromě výhod, které demokratizace přinesla, museli začít zvykat i na nová sociální rizika. Jde zejména o nezaměstnanost a také o nerovnost a chudobu. I tato nová sociální rizika mohou mít vliv na demografické změny v ČR.

3.9.1. Nerovnost a chudoba

Chudoba v Evropě je méně drastická než chudoba v Africe, Latinské Americe nebo v Asii. Nejde o absolutní chudobu, která by ohrožovala samu existenci chudých. Týká se určitých „segmentů společnosti“, tzn. sociálních kategorií, regionů. (Mareš, 1999)

„Chudobu lze chápat jako výraz extrémní nerovnosti, respektive jako distanci určité části populace nejen od bohatých, ale i od celého zbytku populace, V současném světě se nerovnost i chudoba stále generují a roztržka mezi bohatstvím a chudobou narůstá

jak v globálním (chudé a bohaté státy), tak i v národním měřítku (chudí a bohatí občané).“
(Mareš, 1999)

Ve většině průmyslových zemí je chudoba spojena s třídním statutem. Nejčastěji s ní mají zkušenost nižší společenské třídy, které se pohybují na sekundárním trhu práce (kde jsou nízké mzdy, nejisté zaměstnání a neuspokojující charakter práce). Jde o nekvalifikované pracovníky, nezaměstnané, příslušníky etnických menšin nebo i o seniory.

Typy nerovností:

- příjmová (nerovnost v bohatství a příjmu),
- ve spotřebě a životním stylu,
- statková nerovnost (symbolické vyjádření, souvislost s mocí a prestiží jedince),
- nerovnost ve vzdělání a přístupu k němu,
- nerovnost na trhu práce a
- nerovnost životních podmínek.

Chudobu můžeme rozlišit na „starou“ a „novou“.

Stará (demografická, horizontální) chudoba není závislá na trhu práce. Může být stavem trvalé existence nebo určité etapy životního cyklu, případně jen krátkodobou životní epizodou (např. při narození dítěte, při pořizování bydlení apod.).

Nová (vertikální) chudoba je spojena s pozicí na trhu práce. Jde o nezaměstnané, neúplné rodiny, osoby s nízkými výdělky a o osoby znevýhodňované na trhu práce (Mareš, 1999).

„Chudoba je průsečíkem působení trhu, státu a činností (či nečinností) jednotlivců a rodin. Obecná tendence trhu – činit bohaté ještě bohatšími a chudé ještě chudšími – je, jak se obecně soudí, vyvažována nedistributivními politikami států, které v konečném důsledku bohatým (něco) berou a chudým (něco) dávají.“ (Potůček, 1995).

I když existuje odlišné vysvětlení příčin chudoby (liberálové činí samy chudé odpovědnými za jejich postavení, zatímco socialisté vidí příčinu spíše v kapitalismu a jeho institucích), tak se všechny moderní státy snaží chudobu omezovat. Obecný institucionální rámec potýkání se s chudobou tvoří soustava sociálního zabezpečení, dále daňová soustava a také politika zaměstnanosti. (Potůček, 1995)

Většina studií ukazuje, že se riziko chudoby mění v závislosti na věku. Člověk je nejvíce ohrožený chudobou hlavně v těchto třech životních obdobích: v dětství, během rodičovství a ve stáří.

V roce 2013 počet osob ohrožených příjmovou chudobou meziročně poklesl, a to o 104,4 tis. osob. *Míra ohrožení příjmovou chudobou* se počítá jako podíl osob žijících v domácnostech, jejichž příjem je nižší než stanovená hranice chudoby (ta se stanovuje jako 60 % mediánu ekvivalizovaného disponibilního příjmu domácnosti, což pro rok 2013 znamenalo 116 093 Kč). S příjmem pod touto hranicí žilo v roce 2013 v českých domácnostech 885,9 tisíc osob, což představuje 8,6 %. (ČSÚ, Životní podmínky českých domácností)

3.9.2. Nezaměstnanost

„Pracovní uplatnění patří k základním individuálním i sociálním určením člověka. Setkáme-li se s cizím člověkem, jedna z prvních otázek, které si položíme, je, jaká je jeho profese. Od postavení v práci se odvozuje i sociální a ekonomický status jedince, často i jeho rodiny.“ (Potůček, 1995)

Nezaměstnanost znamená značné snížení životní úrovně, někdy i chudobu. Dlouhodobě nezaměstnaní často ztrácejí sebedůvěru, smysl života, stydí se za svoji situaci, častěji žijí v konfliktních a neuspořádaných rodinných poměrech, bortí se jejich životní stereotypy, snadněji podléhají alkoholismu, častěji páchají trestnou činností a navíc je ohroženo jejich psychické i fyzické zdraví, a proto dříve umírají.

V ekonomicky vyspělých zemích už třicet let stoupá počet lidí, kteří mají problémy na trhu práce. Nejistá práce neznámá nutně žít ve stavu bídy. Znamená to ovšem, že takový člověk a celá jeho rodina se stávají vysoce zranitelnými. Opakovaná nezaměstnanost například zvyšuje riziko rozvodu nebo při nejmenším snižuje míru spokojenosti v manželství. Nejistota práce též zhoršuje vztahy mezi rodiči a dětmi a také vztahy se širší rodinou. Neplnohodnotná práce s častými obdobími nezaměstnanosti vede k problémům s bydlením. *„Nejistá práce umožňuje pořídit si pouze nejisté bydlení.“* (Keller, 2010)

Ztráta práce bývá nebezpečnější pro muže než pro ženy. To však neznámá, že pro ženy není práce důležitá. Odráží to jen dosud obecně chápanou představu o mužích jako živitelích rodiny, což na jedné straně vede k diskriminaci žen na trhu práce, ale na

druhé straně vytváří pro ženy jakýsi asyl, do kterého se můžou v případě nezaměstnanosti se ctí stáhnout (mateřství, péče o domácnost). Pro některé ženy jsou dokonce těhotenství a mateřství příležitostmi k úniku ze stavu nezaměstnaných do výhodnějšího statusu matek a žen v domácnosti. (Mareš, 1998)

Muži i ženy mají po ukončení vzdělání přibližně stejné šance získat zaměstnání. V průměru let 2009 až 2013 činila pravděpodobnost nezaměstnanosti po ukončení vzdělání u žen 24,7 % a u mužů 25,5 %. Zásadní změna však nastává u žen v okamžiku, kdy se snaží skloubit více rolí, tj. mateřskou a pracovní, dohromady. Ohroženou skupinou na trhu práce nejsou tedy ženy obecně, ale ty, které často, na rozdíl od mužů, kombinují více rolí. Pokud srovnáme skupiny otců a matek žijících v rodinách s nejmladším dítětem ve věku 3-6 let, zjistíme zásadní nepoměr. Míra nezaměstnanosti dosáhla u matek v průměru 14,9 % a u otců 4,2 %. Statistoci se domnívají, že je to kvůli nedostatku částečných úvazků a možností pracovat z domova. Svoji roli pravděpodobně sehrávají i obavy zaměstnavatelů z absencí matek nemocných dětí. (ČSÚ, Statistika a my)

Míra nezaměstnanosti je hlavním kritériem k posuzování úspěšnosti (neúspěšnosti) politiky zaměstnanosti. (Potůček, 1995)

Podíl nezaměstnaných osob vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. Zdrojem dat o počtech neumístěných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let evidovaných na úřadech práce je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Jmenovatel (počet obyvatel) pochází z bilance obyvatel, což je základní výstup demografické statistiky ČSÚ. Tento ukazatel nahrazuje doposud zveřejňovanou míru registrované nezaměstnanosti, která poměruje všechny dosažitelné uchazeče o zaměstnání pouze k ekonomicky aktivním osobám.

Podíl nezaměstnaných osob k 31. 12. 2013 v České republice byl na úrovni 8,2 %. (MPSV, zaměstnanost)

Podle Kellera (2011) existují dva základní způsoby, jimiž se mohou lidé pojistit proti hrozbám nových sociálních rizik. První způsob je maximální dosažené vzdělání (VŠ diplom je dnes jednou z hlavních pojistek proti novým sociálním rizikům) a další způsob je strategie bezdětnosti.

4. Charakteristika Pardubického kraje

4.1. Geografie kraje

Pardubický kraj se sídlem v Pardubicích se rozprostírá na ploše 4 519 km². Jde o pátý nejmenší kraj v ČR. Patří sem okres Chrudim (s rozlohou 993 km²), Pardubice (880 km²), Svitavy (1 379 km²) a Ústí nad Orlicí (1 258 km²). Hustota zalidnění v kraji je 114 obyv./km². Pardubický kraj se nachází v centru republiky a má proto s jejími ostatními částmi dobré dopravní spojení. Sousedí s krajem Středočeským, Královéhradeckým, Jihomoravským, Olomouckým a Vysočinou. Na severovýchodě sousedí krátkým úsekem i s Polskem. (Podhorský, 2004)

V kraji je celkem 451 obcí (z toho 38 má statut města a 9 městyse). V kraji je celkem 15 obcí s rozšířenou působností a 11 obcí s pověřeným obecním úřadem. (ČSÚ, Správní rozdělení Pardubického kraje)

4.2. Demografická a sociálně ekonomická charakteristika

Celkový počet a věková struktura obyvatel

Počet obyvatel Pardubického kraje činil k 31. 12. 2013 celkem 515 985 obyvatel (což představuje 4,9 % celkového počtu obyvatel v ČR). Z toho nejvíce jich žilo v okrese Pardubice, a to 168 569. Na počtu obyvatel kraje se tak okres podílel 32,67 %. Dalším okresem podle počtu obyvatel byl okres Ústí nad Orlicí s 138 751 obyvateli. Ten se podílel na počtu obyvatel kraje 26,89 %. Dále to byl okres Svitavy s počtem obyvatel 104 622, což bylo 20,28 % obyvatel kraje. Nejmenším okresem kraje podle počtu obyvatel byl okres Chrudim, kde v roce 2013 žilo 104 043 obyvatel. Tento okres se na počtu obyvatel kraje podílel 20,16 %.

Věková struktura obyvatel Pardubického kraje je téměř stejná jako situace v celé České republice. Ve věku do 14 let žilo v kraji koncem roku 2013 celkem 15,1 % obyvatel, v poproduktivním věku nad 65 let to bylo 17,5 %. *Index stáří*, tj. poměr mezi počtem osob starších 65 let a dětmi do 14 let, činil 116,1. *Průměrný věk* v kraji dosahoval 41,5 let (stejně jako v celé České republice), u mužů byl průměrný věk 40 let a u žen 42,9 let.

Sňatečnost a rozvodovost

V roce 2013 bylo v Pardubickém kraji uzavřeno celkem 2 057 *sňatků*¹. Podíl protogamních sňatků (tzn., že oba snoubenci byli svobodní) byl 68 %. Průměrný věk nevěst při prvním sňatku v Pardubickém kraji v roce 2013 byl 28 let, u ženichů to bylo 30,7 let (v celé ČR byl průměrný věk u žen 28,4 let a u mužů 30,9 let).

V roce 2013 bylo celkem *rozvedeno* v Pardubickém kraji 1 257 manželství². U 62 % těchto rozvodů se jednalo o rodiny s nezletilými dětmi. *Úhrnná rozvodovost* byla na úrovni 44,5 % (v celé ČR to bylo 47,8 %). *Průměrná délka trvání rozvedeného manželství* byla v kraji 13,4 let (v ČR 13 let). Průměrný věk mužů při rozvodu dosáhl 43,2 let a u žen to bylo 40,1 let.

Porodnost a plodnost

Na území Pardubického kraje se v roce 2013 *živě narodilo* 5 077 dětí (z toho 44,3 % mimo manželství). V 83 případech se jednalo o porody dvojčat a ve dvou případech se jednalo o trojčata. *Průměrný věk matek* při narození dítěte byl 30,3 let, což téměř přesně kopíruje celorepublikový průměr. Průměrný věk prvorodiček byl 28,3 let, druhorodiček 31,2 let a u třetích dětí to bylo 33,5 let. Také ukazatel *úhrnné plodnosti*³ v kraji byl téměř stejný jako v celé České republice a činil 1,45.

Potratovost

Z hlediska základního dělení rozlišujeme *samovolné potraty* a *umělá přerušení těhotenství*. V roce 2013 prodělaly ženy bydlící na území Pardubického kraje 647 samovolným potratů a 819 umělých přerušení těhotenství (z čehož se v 593 případech jednalo o miniinterruptci). Pardubický kraj dosahoval v roce 2013 nejnižší úrovně *úhrnné potratovosti* v České republice, a to 0,44 potratu na ženu. Průměrný věk žen, u kterých bylo v roce 2013 provedeno umělé přerušení těhotenství, dosáhl 30,5 let.

¹ Tříděno podle kraje trvalého pobytu ženicha.

² Tříděno podle kraje posledního společného trvalého bydliště.

³ Udává průměrný počet živě narozených dětí připadajících na jednu ženu.

Kojenecká a novorozenecká úmrtnost

Úroveň *kojenecké úmrtnosti*, která vyjadřuje, kolik dětí z tisíce zemře do 1 roku života, byla v roce 2013 v Pardubickém kraji na velmi příznivé úrovni, a to 2,0 ‰ (celorepublikový průměr byl 2,5 ‰). Sleduje se i *novorozenecká úmrtnost*, tj. úmrtnost do 28 dní života dítěte. Ta byla na úrovni 1,4 ‰ (obdobně jako v celé České republice).

Úmrtnost a naděje dožití při narození

V roce 2013 zemřelo v Pardubickém kraji celkem 5 392 osob, což při celkovém počtu 5 077 živě narozených dětí představovalo úbytek 315 obyvatel přirozenou měnou. Zemřelí nad 80 let se na celkové úmrtnosti podíleli ze 46,8 %.

Naděje dožití kopíruje zejména zdravotní stav obyvatelstva. Tento ukazatel, který též nazýváme střední délkou života, vyjadřuje počet let, která ještě v průměru prožije osoba v určitém věku (jedná se o ukazatel hypotetický, vycházející z předpokladu zachování stávajících úmrtnostních poměrů, vyjadřuje úmrtnostní situaci v daném roce). V Pardubickém kraji naděje dožití při narození dosahovala v roce 2013 u žen 81,1 let (stejná hodnota jako v celé České republice) a u mužů 75,3 let (v celé republice to bylo 75,2 let).

Migrace

Do Pardubického kraje se během roku 2013 přistěhovalo celkem 4 156 osob (2 004 mužů a 2 152 žen). Vystěhovaných osob bylo celkem 4 296 (2 104 mužů a 2 192 žen). Za rok 2013 bylo tedy v Pardubickém kraji vykázáno negativní *migrační saldo* (rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých) ve výši 140 osob (z nich vykázali záporné saldo stěhování ve výši 100 muži a 40 ženy). Celkový migrační přírůstek (jak migrační saldo také označujeme) byl záporný i v celé České republice, kde činil -1 297 obyvatel.

Vzdělanostní struktura

Podle výběrového šetření pracovních sil prováděného ČSÚ převažovalo v kraji k 31. 12. 2013 střední vzdělání bez maturity s 36,8 % podílem z obyvatelstva nad 15 let. Dále to bylo úplné střední vzdělání s maturitou s 35 %. Celkem 14,9 % obyvatel kraje bylo

se základním vzděláním nebo bez vzdělání a pouze 13,3 % osob mělo vzdělání vysokoškolské (což je hodnota podprůměrná v porovnání s celorepublikovou hodnotou ve výši 16,7 %).

Nezaměstnanost

Obecná míra nezaměstnanosti v kraji k 31. 12. 2013 měla hodnotu 8,4 % (v celé republice to bylo 7 %). Tradičně bylo v kraji více nezaměstnaných žen s obecnou mírou nezaměstnanosti 10,7 % (v České republice 8,3 %). U mužů byla obecná míra nezaměstnanosti nižší, a to na úrovni 6,6 % (v celé republice to bylo 5,9 %).

Podíl nezaměstnaných osob dle evidence MPSV, tj. počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 až 64 let k obyvatelstvu stejného věku byl v kraji k 31. 12. 2013 na hodnotě 7,4 % (v České republice to bylo 8,2 %).

Mzdy

Průměrná hrubá měsíční mzda dosahovala v Pardubickém kraji v roce 2013 hodnoty 23 282 Kč (celorepublikový průměr byl 25 078 Kč). U mužů byla vyšší (25 231 Kč) než u žen (20 643 Kč). Medián mezd ve stejném roce dosáhl 21 166 Kč (22 380 u mužů a 19 006 u žen).

Index ekonomické závislosti

Pardubický kraj patřil v roce 2013 ke krajům s vyšší hodnotou ekonomického zatížení. Index ekonomické závislosti vztahuje osoby v obvykle neproduktivním věku (tj. 0-19 a nad 65 let) k populaci v produktivním věku (tj. 20-64 let). V Pardubickém kraji byla hodnota tohoto indexu 37,5 (hodnota celorepublikového indexu 36,9).

5. Analytická část

5.1. Analýza vývoje počtu obyvatel a jejich věkové struktury v letech 1993 až 2013

V praktické části diplomové práce je analyzován vývoj počtu obyvatel včetně vývoje věkové struktury obyvatelstva jednotlivých okresů Pardubického kraje v letech 1993 až 2013.

Absolutní počty obyvatel, jejich přírůstek (úbytek) je uvedený v přílohách č. 1 až 5. Průměrný věk obyvatel a podíl obyvatelstva podle věku je zpracován do příloh č. 7 až 11.

Z provedené analýzy celkového počtu obyvatel bylo zjištěno, že v okresech Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí došlo za sledované období ke zvýšení počtu obyvatel, jen v okrese Chrudim se počet obyvatel snížil (graf č. 1).

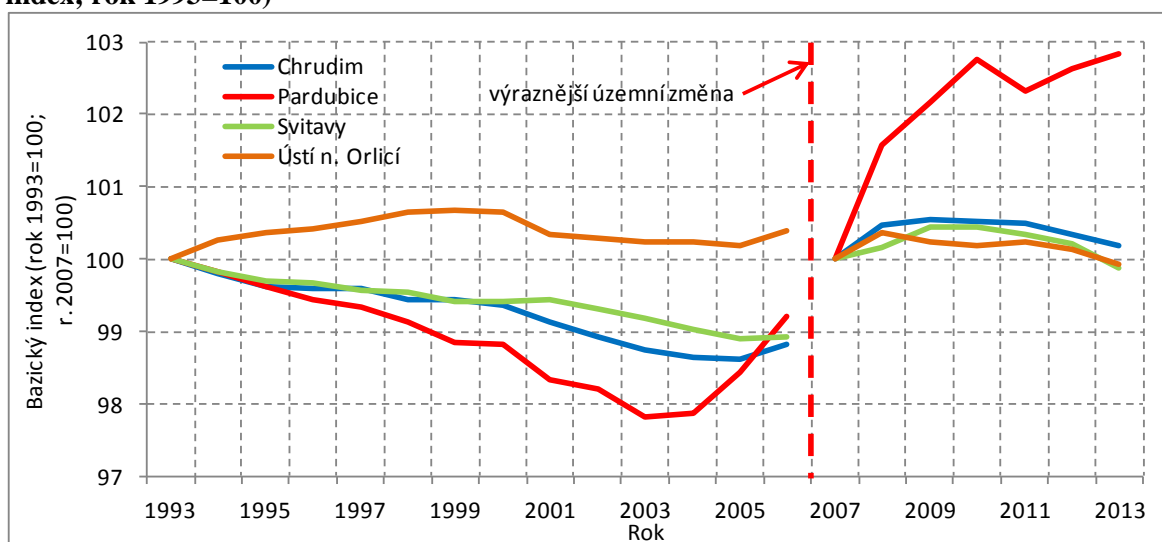
Okres Pardubice je svojí rozlohou 880 km² nejmenším okresem v kraji, na jeho území se podílí 19,5 %. Hustota zalidnění 192 obyvatel na km² je však v kraji nejvyšší. Na území okresu se nachází 112 obcí, z toho 8 měst. V okrese Pardubice došlo ke zvýšení počtu obyvatel od roku 1993 o 5 084 osob na celkových 168 569 obyvatel k 31. 12. 2013 (jde zároveň i o nejvyšší hodnotu za celé období). Nejnižší hodnoty v tomto okrese bylo dosaženo v roce 2003 s počtem 159 910 obyvatel. Od následujícího roku se začal počet obyvatel zvyšovat. Tento přírůstek byl způsoben především migrací za prací do zázemí krajského města po vybudování průmyslové zóny, kdy do města přišli noví investoři, kteří se stali i největšími zaměstnavateli. K 1. lednu 2007 došlo dle vyhlášky č. 513/2006 Sb. k meziokresnímu přesunu některých obcí v Pardubickém kraji. Důvodem bylo sladění okresů se správními obvody obcí s rozšířenou působností. Okres Pardubice tak přišel ze dne na den o obce Radhošť a Týništěko s celkem 326 obyvateli. Obě obce od té doby patří do okresu Ústí nad Orlicí.

Svojí rozlohou 1 379 km² je okres Svitavy největším okresem v kraji. Na jeho území se podílí 30,5 %. Hustota zalidnění 76 obyvatel na km² je však v kraji nejnižší. V okrese se nachází celkem 116 obcí, z toho 7 měst. Okresu Svitavy přibylo za sledovaných dvacet let 1 670 osob na 104 622 k 31. 12. 2013 (z původních 102 952 obyvatel v roce 1993). Nejméně obyvatel (101 827) zde žilo v roce 2005. V roce

2007 se počet obyvatel zvýšil v důsledku zmiňované územní změny o 2 747 obyvatel. Jednalo se o obce Němčice, Sloupnice a Vlčkov. Počet obyvatel však v souhrnu vykázal úbytek ve výši 1 077 osob.

V okrese Ústí nad Orlicí s rozlohou 1 258 km² a hustotou obyvatel 110 na km² bylo celkem 115 obcí, z toho 10 měst. K 31. 12. 2013 zde žilo celkem 138 751 obyvatel (počet obyvatel se za sledované období zvýšil pouze o 328). Nejméně obyvatel měl okres v roce 1993 (138 423 osob) a nejvíce v roce 2008 (139 381). Okres přišel díky územním změnám k 1. 1. 2007 celkem o 1 113 obyvatel. Z okresů Chrudim a Pardubice se sice na Ústeckoorlicko přesunuly obce Leština, Nové Hrady, Řepníky, Stradouň a Vinary s 1 634 obyvateli, zatímco obce Němčice, Sloupnice a Vlčkov s 2 747 obyvateli se přesunuly do okresu Svitavy. Počet obyvatel tedy v souhrnu vykázal úbytek ve výši 785 osob.

Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel okresů Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

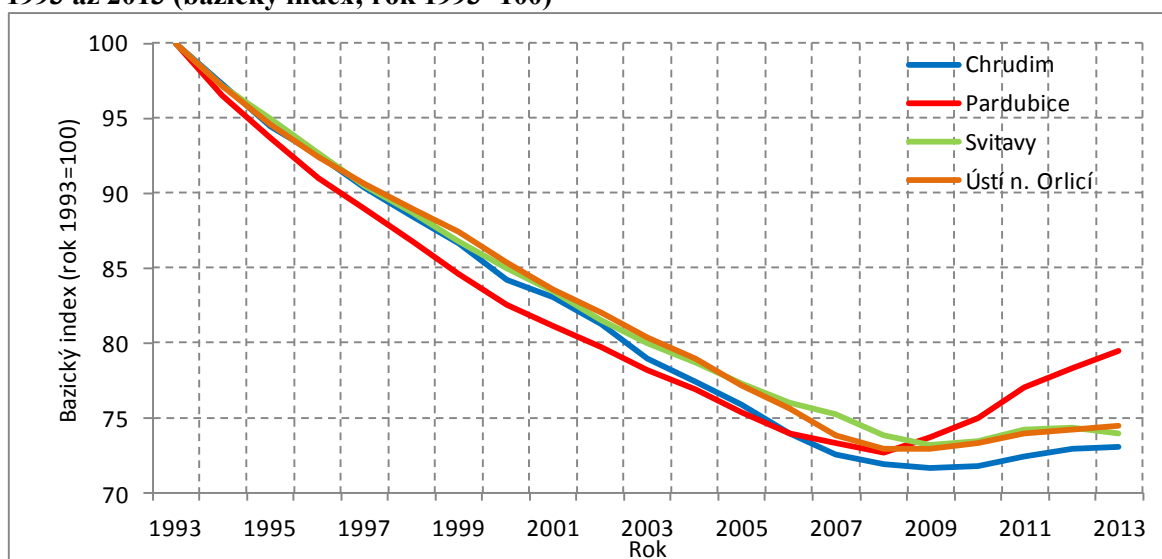
Zdroj dat: ČSÚ, vlastní výpočty.

Rozloha okresu Chrudim dosáhla 993 km² a hustota zalidnění činila 105 obyvatel na km². Nacházelo se zde 108 obcí, z toho 13 měst. V okrese došlo za sledované období ke snížení celkového počtu obyvatel o 2 003 osob, a to na celkový počet 104 043 obyvatel k 31. 12. 2013. Nejvyššího počtu dosáhl okres v roce 1993 (106 046) a od té doby se jejich počet stále snižoval až do roku 2007, kdy byla tato hodnota nejnižší ve sledované časové řadě (103 860 obyvatel). Této nejnižší hodnoty bylo dosaženo zejména tím, že k 1. 1. 2007 byly obce Leština, Nové Hrady, Řepníky, Stradouň a Vinary s celkem 1 308 obyvateli

přesunuty do okresu Ústí nad Orlicí. V souhrnu tak počet obyvatel vykázal úbytek v okrese ve výši o 695 osob.

Z příloh č. 7 až 10 a z grafu č. 2 je zřejmé, že ve všech čtyřech okresech Pardubického kraje došlo k citelnějšímu snížení podílu obyvatel ve věku do 14 let. Pokles počtu osob v této kategorii je způsoben poklesem porodnosti v 90. letech. V Pardubickém okrese došlo ke snížení podílu dětské populace z původních 18,6 % v roce 1993 na 14,8 % v roce 2013 (tj. pokles o 3,8 procentních bodů).

Graf č. 2: Vývoj podílu věkové skupiny 0 až 14 let v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

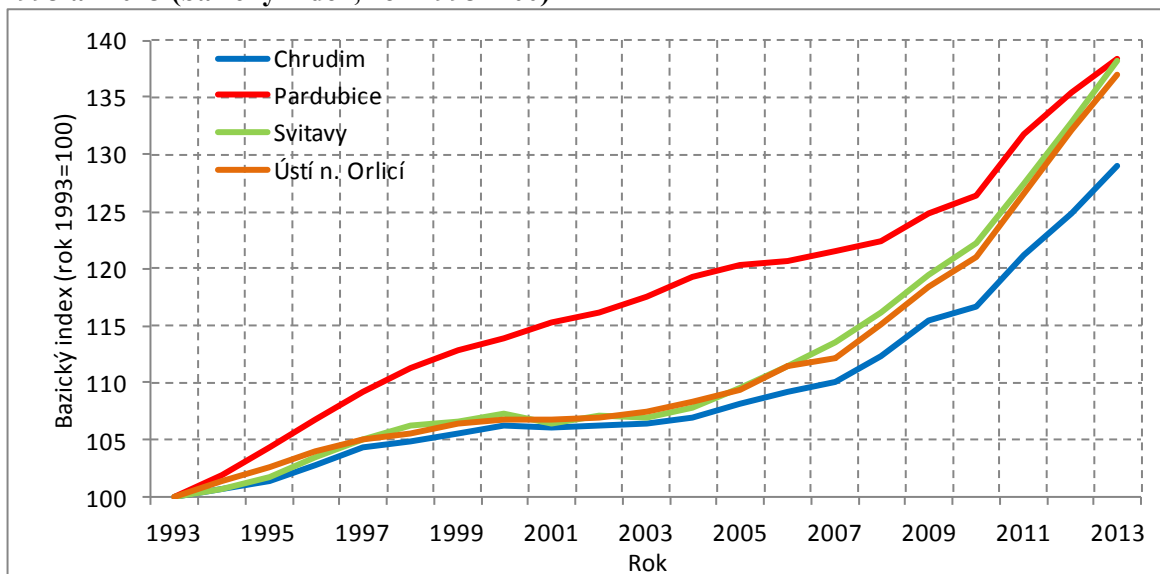
Zdroj dat: ČSÚ, vlastní výpočty.

V ostatních třech sledovaných okresech došlo za stejné období k většímu poklesu. V okrese Svitavy se jednalo o pokles o 5,3 p. b., v okrese Ústí nad Orlicí o 5,4 p. b. a v chrudimském okrese dokonce o 5,5 p. b. V roce 2013 se podíl osob do 14 let ve všech okresech pohyboval už jen okolo 15 %.

Vývoj podílu dětské populace do 14 let v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013, řetězový index je v příloze č. 15.

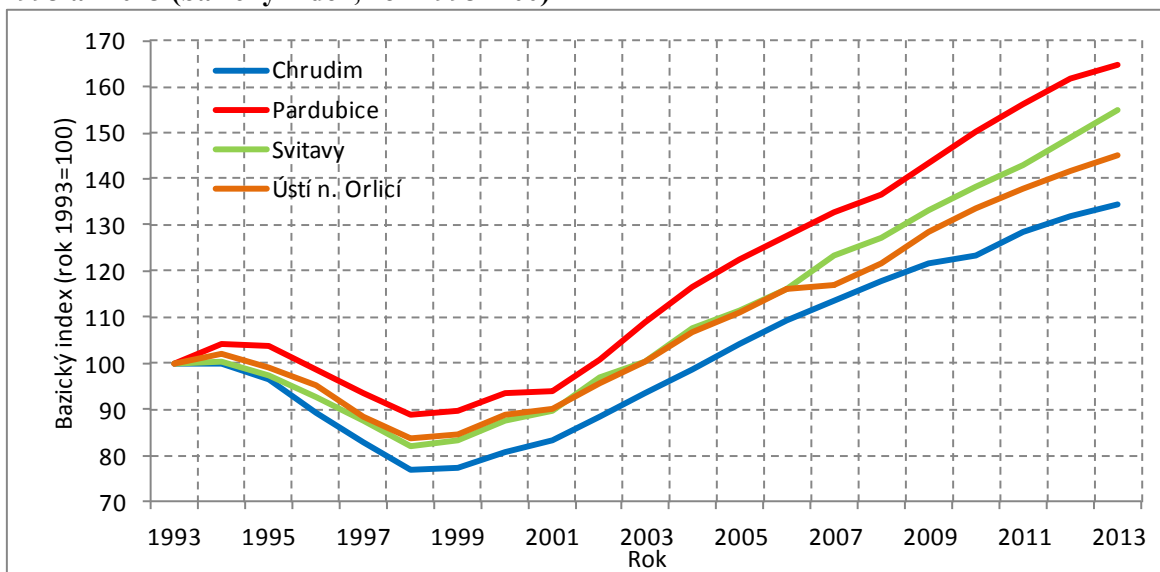
V celém kraji narůstal počet osob starších 65 let (viz graf č. 3). Nejvíce těchto osob přibýlo na Pardubicku. Podíl osob této věkové kategorie stoupl za dvacet let z 13 % dokonce na 18 %, (tj. o 5 p. b.). Na Svitavsku to bylo o 4,8 p. b. (z původních 12,4 % v roce 1993 na 17,2 % v roce 2013). V okrese Ústí nad Orlicí se podíl osob nad 65 let zvýšil od roku 1993 o 4,6 p. b. a na Chrudimsku o 4 p. b.

Graf č. 3: Vývoj podílu věkové skupiny nad 65 let v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf č. 4: Vývoj podílu věkové skupiny nad 80 let v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

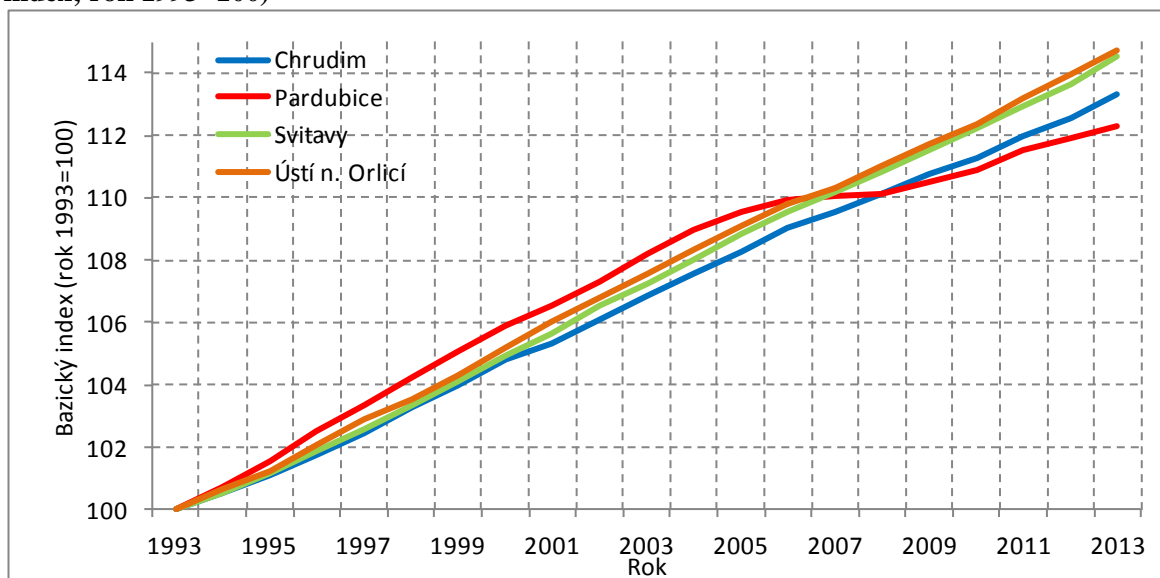
Populace stárne „odspodu“, protože se rodí málo dětí a zároveň „shora“, protože se lidé dožívají vyššího věku díky kvalitnější zdravotní péči. To je nejlépe vidět na věkové skupině osob starších 80 let (přílohy č. 7 až 11 a graf č. 4). V okrese Pardubice stoupl podíl obyvatel tohoto věku z 2,7 % v roce 1993 až na 4,4 % v roce 2013, tj. nárůst o 1,7 p. b. V okrese Svitavy se podíl těchto starých osob zvýšil z 2,5 % na 3,9 %, tj. o 1,4 p. b. Na

Ústeckoorlicku se podíl osob nad 80 let zvýšil z 2,7 % na 3,9 %, tj o 1,2 p. b. a na Chrudimsku z 3,1 % na 4,2 %, tedy o 1,1 p. b. Podíl těchto osob se bude i nadále zvyšovat, a to zejména díky lepší zdravotní péči a také v důsledku přesunu početných populačních ročníků narozených během a krátce po druhé světové válce do této skupiny po roce 2020.

Z porovnání průměrného věku sledovaných čtyř okresů je patrné (graf č. 5), že nejmladší obyvatelstvo kraje žilo v okrese Ústí nad Orlicí (průměrný věk 41,1 let v roce 2013). Od roku 1993 vzrostl o 5,3 let, což byl nejvyšší nárůst v porovnání s ostatními třemi okresy. Dalším nejmladším okresem podle průměrného věku byl okres Svitavy. Průměrný věk zde vzrostl o 5,2 let na 41,2 let v roce 2013. Obyvatelé okresu Chrudim měli v roce 2013 průměrný věk 41,6 let (vzrostl o 4,9 let od roku 1993). Nejstarší obyvatele má okres Pardubický s průměrným věkem 41,9 let (od roku 1993 do 2013 se zvýšil o 4,6 let). Průměrný věk obyvatel v celé České republice byl v roce 2013 na hodnotě 41,5 let.

Ve všech sledovaných okresech byl vyšší průměrný věk žen než mužů. Příčinou je to, že ženy se dožívají vyššího věku než muži. V okresech Pardubice a Chrudim tento rozdíl průměrného věku mužů a žen činí celé 3 roky, v okrese Ústí nad Orlicí 2,8 let a v okrese Svitavy 2,7 let.

Graf č. 5: Průměrný věk obyvatel okresů Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

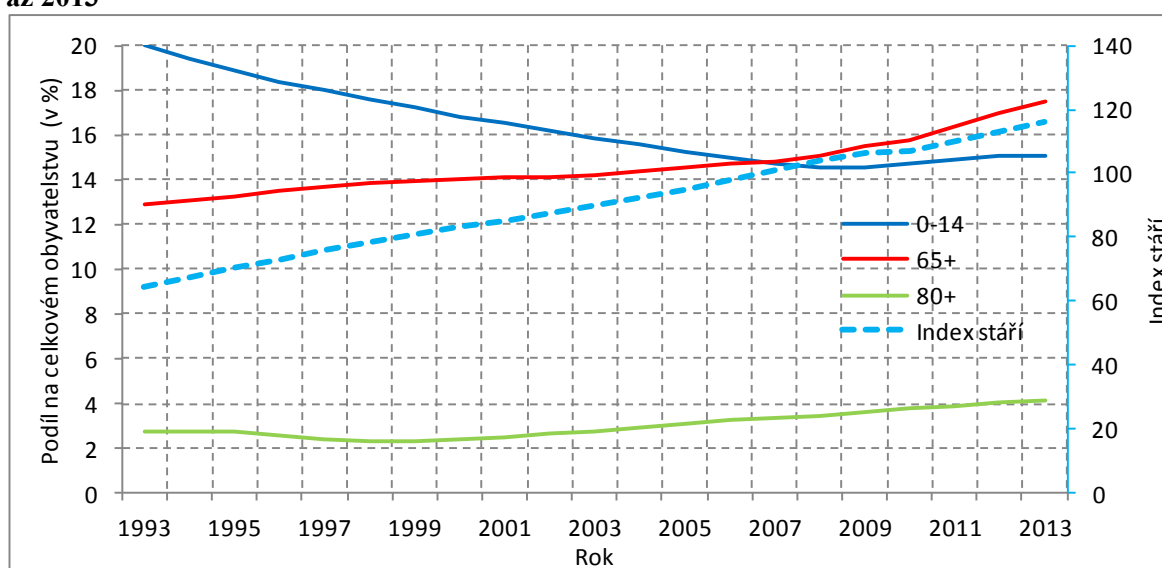

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Vývoj průměrného věku obyvatel okresů Pardubického kraje v letech 1993 až 2013, řetězový index, je v příloze č. 16.

Následující graf č. 6 ukazuje podíly věkových skupin obyvatel a index stáří v Pardubickém kraji v letech 1993 až 2013. V roce 2013 byla hodnota indexu stáří (což je poměr mezi počtem osob nad 65 let a dětí do 14 let) v Pardubickém kraji ve výši 116,1. V celé České republice to bylo 115,7. Podíl všech tří základních věkových skupin (0 až 14 let, 15 až 64 roků a osob nad 65 let) byl v roce 2013 v České republice a Pardubickém kraji téměř stejný, zcela identický byl průměrný věk obyvatel celkem i podle pohlaví (41,5 resp. 40 a 42,9 roků).

Graf č. 6: Podíly věkových skupin obyvatel a index stáří v Pardubickém kraji v letech 1993 až 2013

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

5.2. Analýza vývoje porodnosti v letech 1993 až 2013

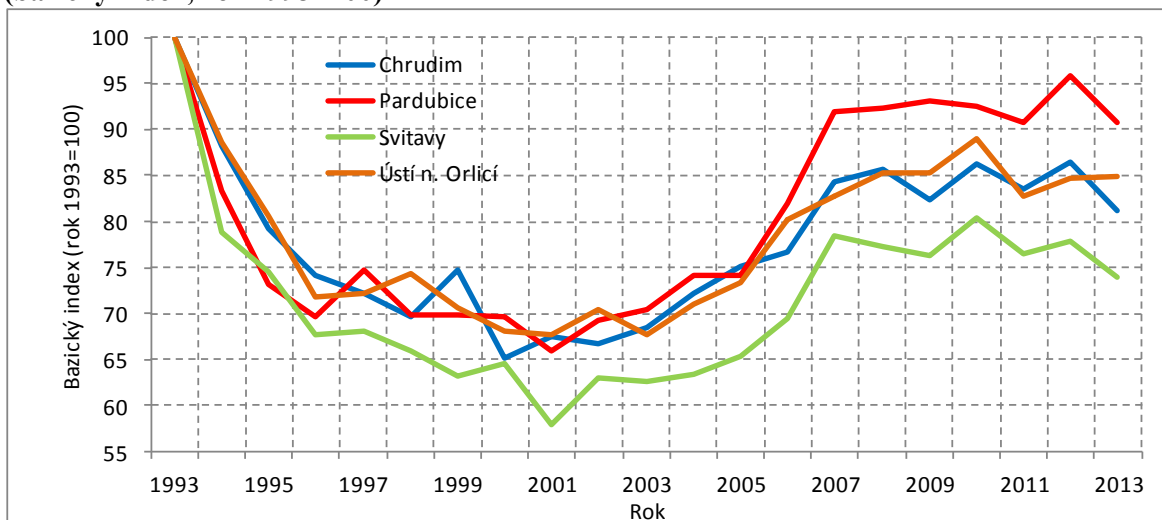
V devadesátých letech minulého století se celorepublikovým trendem stal pokles porodnosti, zvyšování počtu dětí narozených mimo manželství a zvyšování věku matky při narození prvního dítěte i ostatních dětí.

Vývoj počtu živě narozených dětí ve všech okresech Pardubického kraje ukazují přílohy č. 1 až 4. V okresech Chrudim, Svitavy a Ústí nad Orlicí se nejvíce dětí narodilo v roce 1993. V okrese Pardubice to bylo v roce 2009. Nejméně dětí se v okrese Chrudim živě narodilo v roce 2000 (909 dětí), ve svitavském a pardubickém okrese v roce 2001 (Svitavy 892, Pardubice 1 303 dětí) a na Ústeckoorlicku v roce 2003 (1 330 dětí). Ve všech sledovaných okresech je vidět, že od roku 1993 docházelo ke snižování porodnosti a nejméně dětí se narodilo koncem minulého a na začátku tohoto tisíciletí. Kolem roku

2005 se porodnost začala zvyšovat, což bylo způsobeno tím, že začaly rodit silné ročníky ze sedmdesátých let, které odložily své mateřství na pozdější dobu. Jednalo se ale pouze o dočasnou záležitost.

K přirozené obměně obyvatelstva je třeba, aby úhrnná plodnost dosáhla přibližně 2,1 dítěte na jednu ženu. Realita je však jiná, jak je možné vidět v přílohách č. 5 až 8 a také v grafu č. 7. V roce 1993 byla úhrnná plodnost ve všech čtyřech okresech na nejvyšší hodnotě. V okrese Chrudim to byla hodnota 1,75, na Pardubicku 1,60, na Svitavsku dokonce 1,91 a v okrese Ústí nad Orlicí 1,77. Pak začaly hodnoty úhrnné plodnosti klesat. V chrudimském okrese dosáhla úhrnná plodnost nejnižší hodnoty v roce 2000 (1,14), v pardubickém a svitavském okrese v roce 2001 (Pardubice 1,05 a Svitavy 1,10). V okrese Ústí nad Orlicí to bylo shodně v letech 2001 a 2003 (1,20). V roce 2013 se tato hodnota ve všech čtyřech okresech pohybovala těsně pod hranicí 1,5, což odpovídá i celorepublikové hodnotě (1,456). Tyto hodnoty na přirozenou obměnu rozhodně nestačí.

Graf č. 7: Úhrnná plodnost obyvatel okresů Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Díky čím dál kvalitnější péči o matky v prenatálním období se Česká republika řadí podle počtu mrtvě narozených k zemím s nejnižším počtem na světě. I přes veškerou péči však nelze vždy narození mrtvého dítěte zabránit. Nejvíce dětí se mrtvě narodilo v roce 1996 na Pardubicku (11) a stejný počet v roce 2011 na Ústeckoorlicku. Naopak v chrudimském okrese v letech 2006 a 2009 se nenarodilo ani jedno dítě mrtvě.

Jasným trendem, který se začal projevovat po roce 1990, je zvyšující se počet dětí narozených mimo manželství, jak je vidět i z grafu č. 8. To je odrazem toho, že společnost je dnes mnohem tolerantnější ke svobodným matkám, než jak tomu bylo dříve. Manželství v dnešní době již není tak podstatné pro pořízení si dítěte, společnost mu přikládá stále menší a menší váhu.

V okrese Chrudim se od roku 1993 zvýšil podíl dětí mimo manželství (příloha č. 7) z 5,7 % v roce 1993 na 44,9 % v roce 2013, to je nárůst o 39,2 p. b. Jedná se o největší nárůst ze všech čtyř okresů Pardubického kraje. V roce 2013 bylo v okrese narozeno 449 dětí mimo manželství z celkového počtu 998.

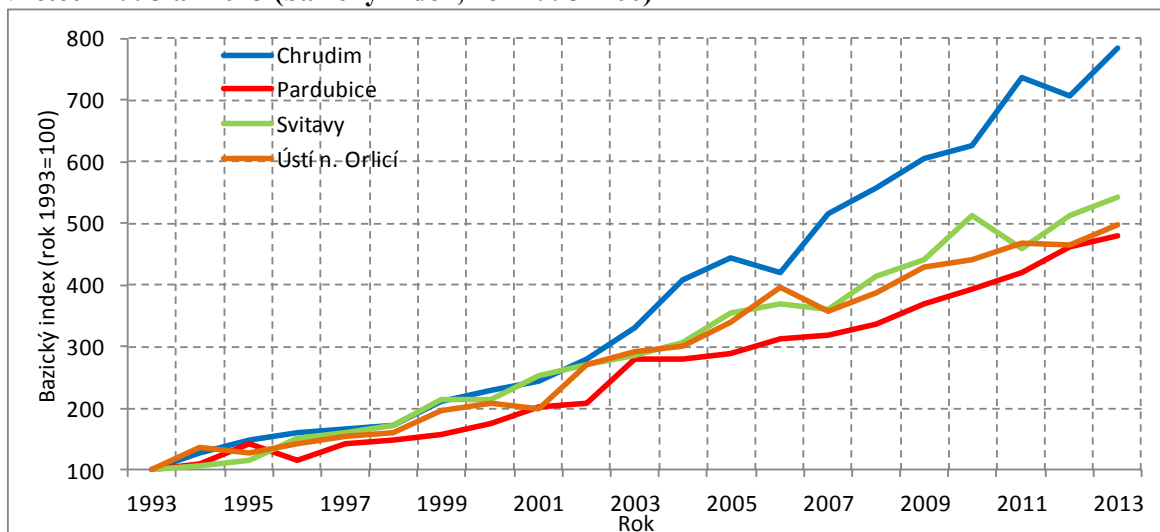
V Pardubickém okrese se v roce 2013 narodilo mimo manželství 739 dětí (z celkového počtu 1 709). Podíl dětí mimo manželství vzrostl za sledované období z 9,1 % na 43,4 %, tj. o 34,3 p. b. (příloha č. 8).

I na Svitavsku se začalo rodit více dětí mimo manželství. V roce 2013 se jich narodilo 442 z celkem 983 narozených dětí. Podíl dětí mimo manželství vzrostl z původních 8,3 % v roce 1993 na 45 % v roce 2013, tj. o 36,7 p. b. (příloha č. 9).

Situace v okrese Ústí nad Orlicí jen kopíruje ostatní okresy. V roce 2013 se tam mimo manželství narodilo 625 dětí (z celkového počtu 1 407). Podíl dětí mimo manželství byl v roce 1993 na úrovni 8,9 % a do roku 2013 stoupl na 44,5 %, což je nárůst o 35,6 p. b. (příloha č. 10).

Podíl dětí narozených mimo manželství dosáhl v České republice v roce 2013 hodnoty 45 %, což je téměř stejné jako v Pardubickém kraji (44,3 %). V roce 1993 bylo v republice narozeno mimo manželství 12,7 % dětí (v Pardubickém kraji to bylo méně, a to pouhých 8 %). Za sledované období se hodnota v kraji zvýšila o 32,3 p. b.

Graf č. 8: Vývoj počtu živě narozených dětí mimo manželství v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Dalším trendem, jak už bylo zmíněno, je zvyšování věku matky při narození dítěte. To je následek měnících se hodnot žen a postojů k mateřství po roce 1990. V přílohách č. 5 až 8 je sledován průměrný věk matek při narození prvního dítěte i při narození všech dětí bez ohledu na jejich pořadí. V grafu č. 9 je zachycen vývoj průměrného věku matek při porodu prvního dítěte v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2013.

V okrese Chrudim se zvýšil průměrný věk matek při narození prvního dítěte z 21,9 let v roce 1993 (to byl nejnižší průměrný věk ze všech čtyř okresů) na 28 let v roce 2013. To je o 6,1 let a jde o rekordní zvýšení v kraji. Průměrný věk matek při narození všech dětí se z původních 24,5 roků zvedl na 29,7 let (nárůst o 5,2 roků).

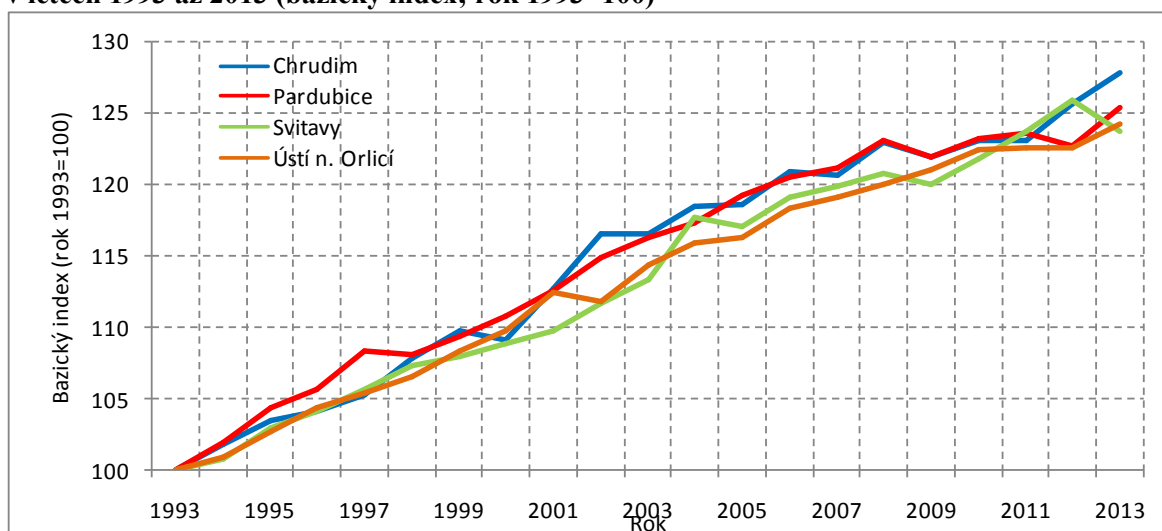
Matkám v pardubickém okrese se průměrný věk při prvním porodu zvýšil z 22,6 let na 28,3 let (tj. o 5,7 let). Při narození všech dětí to bylo z 25 let na 30 let (tj. o 5 let). To je nejvyšší průměrný věk ze všech čtyř sledovaných okresů. Příčinou je, že okres má větší zastoupení městského obyvatelstva v porovnání se zbývajícími třemi okresy, a pro to je charakteristickým znakem pořizovat si děti později.

Na Svitavsku se zvýšil věk při prvním porodu z 22,2 roků na 27,4 let (tj. o 5,2) a při všech porodech z původních 24,6 let na 29,6 let (tj. zvýšení věku o 5 let stejně jako na Pardubicku). Tento průměrný věk je nejnižší v kraji. Ženy v tomto okrese mají v průměru nižší vzdělání a pořizují si děti dříve.

Ani okres Ústí nad Orlicí není v trendu zvyšování průměrného věku matek při narození dětí výjimkou. Průměrný věk matek při prvním porodu se zvýšil od roku 1993 z 22,5 roků na 27,9 let v roce 2013 (tj. o 5,4). Při všech porodech to bylo z 25,2 let na 29,8 roků (tj. o 4,6 let).

Průměrný věk matek při porodu v celé České republice byl podobný jako v Pardubickém kraji. V roce 2013 činil průměrný věk matek v České republice u prvních porodů 28,1 roků, což představovalo nárůst o 5,5 let od roku 1993, kdy prvorodičky přiváděly na svět své dítě průměrně ve 22,6 letech. Průměrný věk matek při narození dětí všech pořadí se od roku 1993 zvýšil o 4,9 roků na 29,9 let v roce 2013.

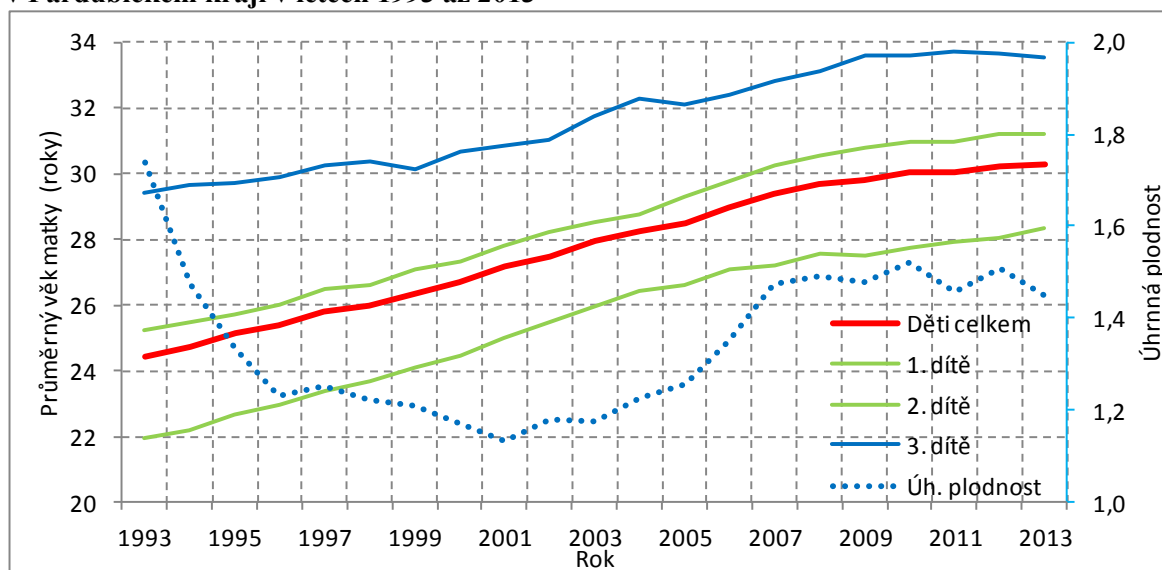
Graf č. 9: Vývoj průměrného věku matek při porodu 1. dítěte v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Vývoj průměrného věku matek při porodu všech dětí v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013, bazický index je v příloze č. 17 a řetězový index v příloze 18. Následující graf č. 10 ukazuje vývoj průměrného věku matek při porodu všech dětí a úhrnnou plodnost v Pardubickém kraji od roku 1993 do roku 2013.

Graf č. 10: Vývoj průměrného věku matek při porodu všech dětí a úhrnná plodnost v Pardubickém kraji v letech 1993 až 2013

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

5.3. Analýza vývoje potratovosti v letech 1993 až 2013

Díky snadno dostupné antikoncepci a větší informovanosti se počet potratů od roku 1993 v celém kraji podstatně snížil. Potraty rozdělujeme na umělá přerušení těhotenství (dále jen UPT) a na samovolné potraty. Vývoj úhrnné potratovosti v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 zachycuje graf č. 11 a vývoj úhrnné indukované potratovosti graf č. 12.

Zatímco v roce 1993 bylo evidováno v okrese Chrudim celkem 857 potratů a z toho 657 UPT (tj. 76,66 %), v roce 2013 to již bylo jen 337 potratů a z toho 166 UPT (tj. 49,26 %). Nejmenšího podílu indukovaných potratů na celkovém počtu potratů bylo dosaženo v roce 2012 (42,99 %). Úhrnná potratovost klesla z původní hodnoty 1,19 na hodnotu 0,48, tj. pokles o 74,74 %. Jedná se o nejvyšší pokles ze všech čtyř okresů kraje. Úhrnná indukovaná potratovost byla v roce 2013 na hodnotě 0,23.

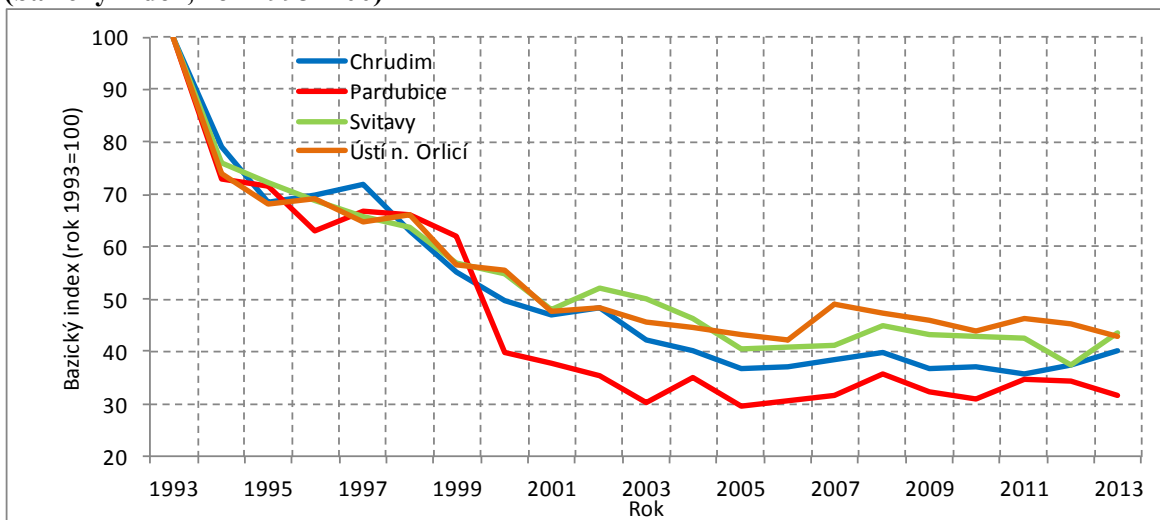
V Pardubickém okrese došlo ještě k většímu snížení evidovaných potratů. V roce 1993 bylo evidováno celkem 1 319 potratů, z čehož bylo 1 080 UPT. Umělá přerušení těhotenství se na celkovém počtu potratů podílela 77,7 %. O dvacet let později to bylo celkem 426 potratů, z toho 193 UPT. Na celkovém počtu potratů se UPT podílela už jen 45,3 %. To bylo nejméně za celé sledované období. Úhrnná potratovost se snížila

z hodnoty 1,16 na hodnotu 0,37, tj. pokles o 68,1 %. U umělých přerušení těhotenství byla tato hodnota v posledním sledovaném roce 0,17.

Počet potratů v okrese Svitavy byl na začátku období 813 a z toho 639 UPT (tj. 78,6 %). V roce 2013 to bylo již jen 358 potratů celkem a z toho 203 potratů indukovaných; podíl indukovaných potratů na celkovém počtu tak klesl na 56,7 %. Nejnižší zastoupení indukovaných potratů na celkovém počtu potratů bylo dosaženo v roce 2010 (52,4 %). Úhrnná potratovost se za sledovaných dvacet let snížila z 1,16 na 0,5, tj. pokles o 68,75 %. Hodnota úhrnné indukované potratovosti v roce 2013 byla 0,28.

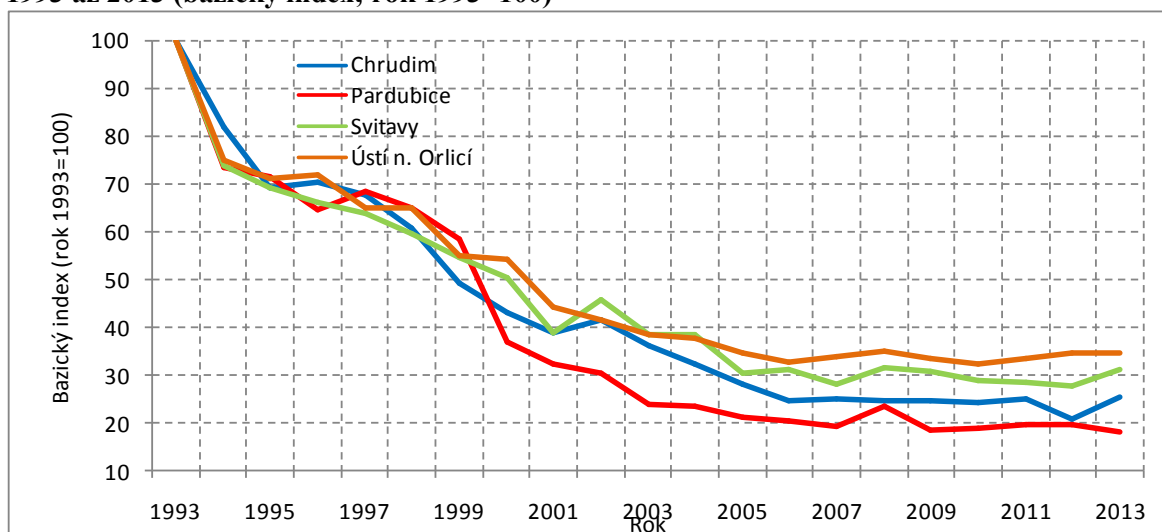
Na Ústeckoorlicku bylo v roce 1993 evidováno celkem 1 010 potratů, z toho 762 UPT. Podíl indukovaných potratů na celkovém počtu tak činil 75,45 %. V roce 2013 to bylo 424 potratů a z toho 257 UPT (tj. 60,6 % na celkovém počtu potratů). Nejnižšího podílu UPT na celkovém počtu potratů bylo dosaženo v roce 2011 (54,62 %). Úhrnná potratovost v roce 1993 byla na hodnotě 1,05 a v posledním roce na 0,45, tj. pokles o 57,14 %. Úhrnná indukovaná potratovost v roce 2013 byla na hodnotě 0,27.

Graf č. 11: Vývoj úhrnné potratovosti v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf č. 12: Vývoj úhrnné indukované potratovosti v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Úhrnná potratovost v celé České republice byla v roce 2013 na vyšší hodnotě (0,52) než v Pardubickém kraji (0,44), ještě citelnější rozdíl ve prospěch Pardubického kraje byl zaznamenán u indukované potratovosti, kde dosáhla hodnota v roce 2013 v České republice výše 0,32, zatímco v Pardubickém kraji to bylo pouze 0,23.

5.4. Analýza vývoje úmrtnosti v letech 1993 až 2013

Život populace se stále prodlužuje. Je to následek zlepšování zdravotní péče, lepších lékařských přístrojů, nových účinnějších léků a lepší prevence. Život se prodlužuje i v důsledku zvyšujícího se zájmu obyvatel o zdravější životní styl.

Novorozenecká a kojenecká úmrtnost

Demografie zvláště sleduje novorozeneckou úmrtnost, což je úmrtnost do 28 dní života dítěte, a kojeneckou úmrtnost, což je úmrtnost do 1 roku věku. Počty zemřelých novorozenců a kojenců jsou v České republice na velmi dobré úrovni. To je způsobeno vynikající zdravotní péčí, a to jak v prenatálním období, tak i po porodu. Zejména v prvním roce života se důsledně provádí několik preventivních prohlídek. Zásadní význam má i očkování kojenců. V České republice má dlouholetou tradici, která přispěla k významnému snížení řady infekcí nejen v kojeneckém a dětském věku, ale i v dospělosti.

Novorozenecká a kojenecká úmrtnost v České republice dosahuje v současnosti hodnot, které již dále pravděpodobně nebude možné citelněji snižovat.

K nejvyšší kojenecké úmrtnosti v okrese Chrudim došlo v roce 1999. Kojenecká úmrtnost tehdy dosahovala hodnoty 8,68 ‰. Novorozenecká úmrtnost dosahovala nejvyšší hodnoty v roce 1995, a to 7,59 ‰. Naopak nejlépe se do statistik zapsal rok 2001. Ten rok nezemřel v okrese žádný novorozenec ani kojeneček.

Pardubický okres nemá v evidenci žádné novorozenecké úmrtí v roce 2004. Nejnižší hodnoty kojenecké úmrtnosti bylo dosaženo v roce 2012, a to 1,1 ‰. Naopak nejvyšší hodnota kojenecké úmrtnosti byla zaevidována v roce 1995 (13,19 ‰) a novorozenecké úmrtnosti (9,52 ‰).

Ve svitavském okrese byla kojenecká i novorozenecká úmrtnost na nejvyšší úrovni v roce 2004 (7,25 ‰). Nejnižší hodnoty těchto ukazatelů bylo dosaženo v roce 2007 (0,83 ‰).

V okrese Ústí nad Orlicí byl v tomto ohledu nejhorším rokem rok 1994, kdy byla kojenecká úmrtnost na hodnotě 11,25 ‰ a novorozenecká na hodnotě 6,88 ‰. Nejnižší kojenecké úmrtnosti bylo dosaženo v roce 2010 (0,63 ‰). V letech 2009 a 2011 nezemřel v okrese žádný novorozenec.

Standardizovaná míra úmrtnosti

Standardizovaná míra úmrtnosti na rozdíl od hrubé míry úmrtnosti zohledňuje věkovou strukturu obyvatelstva, jde tedy o lépe vypovídající ukazatel pro porovnávání. Vývoj standardizované míry úmrtnosti v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2013 ukazuje graf č. 13.

V okrese Chrudim byla nejvyšší hodnota standardizované míry úmrtnosti dosažena u mužů v roce 1994 (1 340) a u žen v roce 1995 (861). Naopak nejnižší hodnoty bylo dosaženo v roce 2013 (u mužů 907 a u žen 527). Za celé sledované období se hodnota standardizované úmrtnosti v tomto okrese snížila z 1 039 na 696, tj. o 33 %. U mužů to bylo z původní hodnoty 1 319 na 907, tj. o 31,2 % a u žen z hodnoty 813 v roce 1993 na hodnotu 527 v roce 2013 (tj. snížení o 35,2 %).

V okrese Pardubice bylo nejvyšší hodnoty u mužů dosaženo v roce 1994 (1 366) a u žen o rok dříve (816). Nejnižší hodnota u mužů je zaznamenána v roce 2013, a to 796. U žen to bylo v roce 2011, a to 507. O d roku 1993 se hodnota standardizované

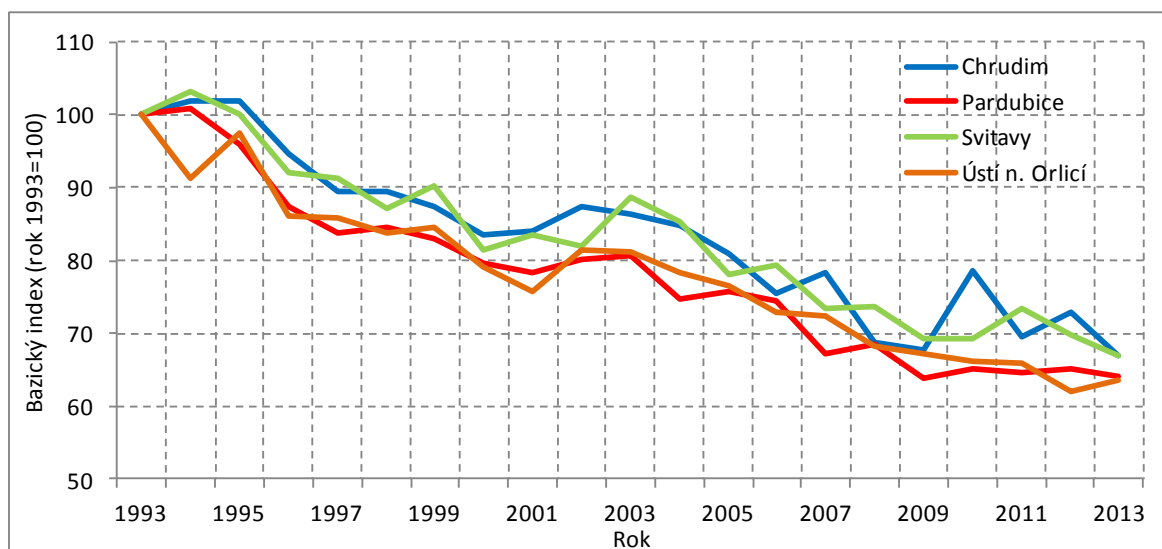
úmrtnosti v pardubickém okrese snížila z hodnoty 1 023 na 666 v roce 2013, tj. snížení o 34,9 %. U mužů se tato hodnota za celé sledované období snížila o 38,2 % (z původních 1 289 na 796). U žen pak z původní hodnoty 816 na 535, tedy o 34,4 %

Svitavský okres má nejvyšší hodnotu standardizované míry úmrtnosti zaznamenanou u obou pohlaví v roce 1994 (u mužů 1409 a u žen 887). V roce 2010 byla tato hodnota nejnižší u mužů, a to 911. U žen to bylo o tři roky později, a to 556. Za celých 21 sledovaných let se standardizovaná míra úmrtnosti v tomto okrese snížila z hodnoty 1 073 v roce 1993 na 718 v roce 2013 (tj. o 33,1 %). U mužů se snížila z hodnoty 1 366 na 925 v roce 2013, tj. o 32,3 % a u žen z 843 na 556 (tj. o 34 %).

V okrese Ústí nad Orlicí byla nejvyšší hodnota standardizované míry úmrtnosti dosažena u obou pohlaví v roce 1993 (1333 u mužů a 877 u žen). Naopak nejnižší hodnoty u mužů bylo dosaženo v roce 2012 (823) a u žen v roce 2009 (513). Hodnota standardizované míry úmrtnosti se snížila v okrese o 36,5 % (z původních 1 068 v roce 1993 na hodnotu 678 v roce 2013). U mužů se hodnota snížila z 1 333 na 876, tedy o 34,3 % a u žen z hodnoty 877 na 525 v roce 2013, tj. dokonce o 40,1 %.

Celkově lze říci, že ve sledovaném období je klesající trend u všech okresů obdobný. Nejvíce se snížila míra standardizované úmrtnosti u žen v okrese Ústí nad Orlicí. U mužů se nejvíce snížila v okrese Pardubice. Naopak nejméně se tato hodnota snížila v okrese Chrudim, a to u mužů i u žen.

Graf č. 13: Vývoj standardizované míry úmrtnosti v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Nejčastější příčiny úmrtí

V celém kraji jsou nejčastějšími příčinami úmrtí nemoci oběhové soustavy (infarkt myokardu, ostatní formy ischemické choroby srdeční a cévní onemocnění mozku), na druhém místě se umístilo úmrtí na novotvary. Méně častými příčinami úmrtí jsou nemoci dýchací soustavy, trávicí soustavy a vnější příčiny (jako například dopravní nehody a sebevraždy).

V okrese Chrudim v roce 2013 zemřelo celkem 1 122 osob. Z toho 56,4 % na nemoci oběhové soustavy a 25 % v důsledku novotvarů. Dále 7,8 % zemřelo v důsledku vnějších příčin, 6 % na nemoci dýchací soustavy a 4,7 % na nemoci trávicí soustavy.

V okrese Pardubice zemřelo v roce 2013 celkem 1 776 obyvatel. Z toho 52,2 % zemřelo v důsledku nemocí oběhové soustavy a 29,1 % v důsledku novotvarů. Méně častými příčinami byly důvodem úmrtí nemoci dýchací soustavy (7,1 %), vnější příčiny (6,6 %) a nemoci trávicí soustavy (4,4 %).

V okrese Svitavy zemřelo v roce 2013 celkem 1 097 obyvatel. Z toho opět nejvíce na nemoci oběhové soustavy (49,4 %) a v důsledku novotvarů (29,8 %). Podíl zemřelých v důsledku nemocí dýchací soustavy dosáhl 10 % a v důsledku vnějších příčin 6,8 %. Nejméně se na úmrtí v okrese v roce 2013 podílely nemoci trávicí soustavy.

Ani okres Ústí nad Orlicí není v tomto ohledu výjimkou. V roce 2013 v okrese celkem zemřelo 1 397 obyvatel a z toho jich nejvíce i v tomto okrese zemřelo na nemoci oběhové soustavy (53,4 %). Druhou nejčastější příčinou byly novotvary (podíl zemřelých byl 26 %). Další příčinou byly nemoci dýchací soustavy s podílem zemřelých 9,3 %. Následkem vnějších příčin zemřelo 7,9 % lidí z celkového počtu úmrtí, 3,5% podíl dosáhlo úmrtí na nemoci trávicí soustavy.

5.5. Analýza vývoje sňatečnosti v letech 1993 až 2013

Ze stejných důvodů jako se po roce 1990 zvýšil průměrný věk při porodu, tak se zvýšil i průměrný věk nevěst a ženichů (viz grafy č. 14 a 15). Dalším podstatným trendem je snižování počtu uzavřených manželství. Zejména u mladých mužů a žen do 19 let klesla v porovnání s počátkem 90. let sňatečnost nejvýznamněji, a to na méně než 2 % stavu z roku 1993. Citelný pokles je patrný i u věkové skupiny 20- až 24letých. Z části se sňatečnost této skupiny přesunula mezi 25- až 29leté a také mezi 30- až 34leté. Právě v této

věkové skupině se zvýšil počet sňatků oproti první polovině 90. let na dvojnásobek, a to jak v případě mužů, tak i žen.

Nejvíce svateb se uskutečnilo ve všech čtyřech okresech v prvním sledovaném roce 1993. V okrese Chrudim to bylo 629 sňatků. Naopak nejméně sňatků bylo uzavřeno v letech 2009 a 2010 (shodně 402). V roce 2013 bylo uzavřeno 434 svateb, což bylo 69 % stavu zaznamenanému v roce 1993. Průměrný věk nevěst při prvním sňatku vzrostl za sledovanou dobu z 21 let na 27,7 let (tj. o 6,7 let). Ženichům při první svatbě bylo v roce 1993 v průměru 23,8 let a o dvacet let později to bylo 30,9 let (tj. nárůst o 7,1 let).

V Pardubickém okrese bylo v roce 1993 uzavřeno celkem 1 094 sňatků. V roce 2010 bylo uzavřeno sňatků nejméně, a to pouze 709. V posledním sledovaném roce 2013 bylo uzavřeno 711 manželství, tj. 65 % stavu roku 1993. Průměrný věk nevěst v okrese stoupl od roku 1993, kdy jim bylo 21,4, let o 7,4 let na 28,8 let v roce 2013. Muži v okrese se v průměru poprvé ženili v roce 1993 ve věku 23,9 let, zatímco v roce 2013 až ve věku 31,5 let (tj. o 7,6 let, což je nejvíce mezi sledovanými okresy). V okrese Pardubice žije městské obyvatelstvo s vyšším vzděláním, které odkládá zakládání rodiny na pozdější dobu. To je také důvod, proč je zde nejvyšší průměrný věk jak nevěst, tak i ženichů z celého kraje.

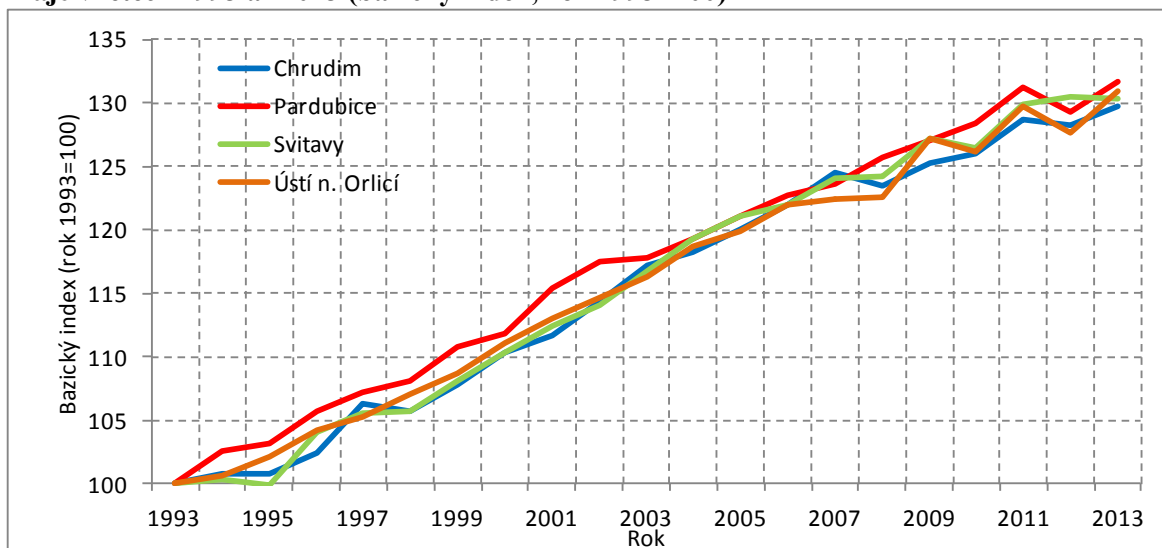
V okrese Svitavy bylo uzavřeno 694 manželství v roce 1993. Nejméně uzavřených manželství bylo evidováno v posledním sledovaném roce 2013, a to pouze 398 (tj. 57 % stavu roku 1993). Průměrný věk nevěst při 1. sňatku stoupl z 21,3 v roce 1993 na 28,5 let v roce 2013 (tj. nárůst o 7,2 let). Mužům při prvním sňatku bylo průměrně v prvním sledovaném roce 23,9 let a v roce 2013 už to bylo 31,1 let (nárůst o 7,2 let stejně jako u žen).

V okrese Ústí nad Orlicí vstoupilo v platnost 863 uzavřených manželství v roce 1993. Nejméně manželství bylo uzavřeno v roce 2013, a to 514, což bylo 60 % stavu zaznamenanému v roce 1993. Ženám uzavírajícím první manželství bylo v roce 1993 průměrně 21,1 let a o dvacet let později to bylo 28,6 let (tj. o 7,5 let). Ženichům v tomto okrese se průměrný věk při uzavření prvního sňatku zvýšil za sledovanou dobu z 23,9 let na 31,4 let (tj. o 7,5 let stejně jako u žen).

Nejvíce se zvýšil věk při prvním sňatku u mužů v okrese Pardubice a u žen v okrese Ústí nad Orlicí. Nejméně se snížil v okrese Chrudim, a to jak u mužů, tak i u žen.

V České republice byl průměrný věk ženichů i nevěst při prvním sňatku v roce 2013 o něco vyšší než v Pardubickém kraji. Ženichům v celé republice bylo v průměru 31,7 let (v Pardubickém kraji 31,3 roků) a nevěstám 28,9 let (v Pardubickém kraji 28,4 let).

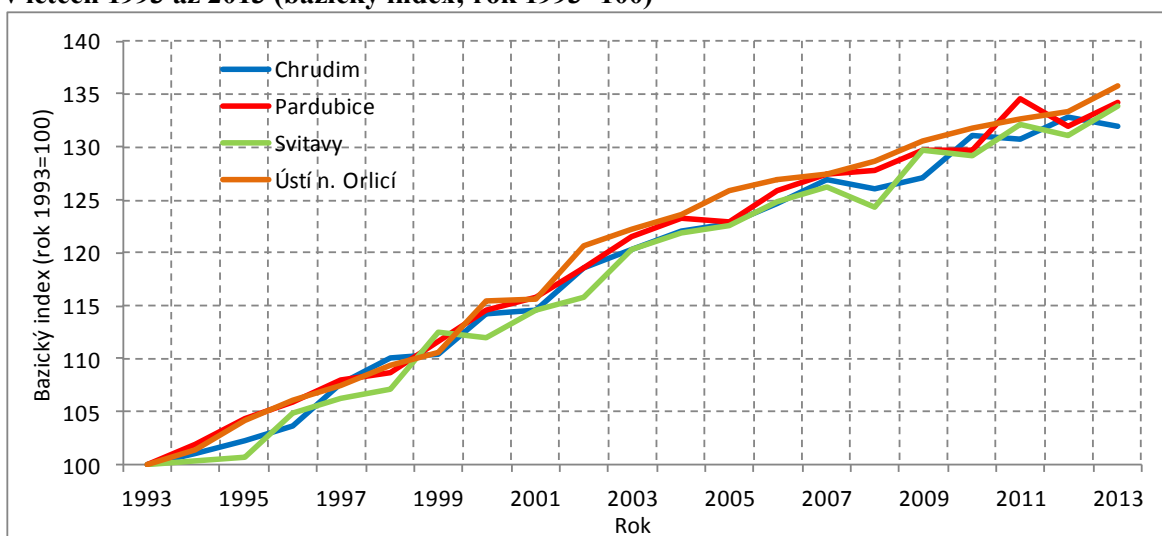
Graf č. 14: Vývoj průměrného věku ženichů při prvním sňatku v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Vývoj průměrného věku ženichů při sňatku všech pořadí v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index) je v příloze č. 19.

Graf č. 15: Vývoj průměrného věku nevěst při prvním sňatku v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Vývoj průměrného věku nevěst při sňatku všech pořadí v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index) je v příloze č. 20.

5.6. Analýza vývoje rozvodovosti v letech 1993 až 2013

Počty rozvodů jsou závislé zejména na počtech uzavřených manželství. I když se absolutní počty rozvodů nijak významně nezvyšují, dá se říci, že rozvodovost je stále vyšší, neboť počty sňatků jsou v současné době nízké. Rozvodovost v Pardubickém kraji měla ve sledovaném období kolísavou tendenci.

V okrese Chrudim bylo nejvíce manželství rozvedeno v roce 2007 (281) a nejméně v roce 1999 (219). Protože se zvýšil průměrný věk při vstupu do manželství, zvýšil se také průměrný věk při rozvodu. Zatímco v roce 1993 byl tento průměrný věk u žen 32,9 let a u mužů 35,3, tak o dvacet let později to bylo u žen 40 let a u mužů 43,1 let.

V okrese Pardubickém bylo nejvíce rozvodů evidováno v roce 1995 (629) a nejméně v roce 2010 (413). Průměrný věk při rozvodu v roce 1993 u žen byl 34,1 let a u mužů 36,6 let. V roce 2013 to bylo u žen 40,3 a u mužů 43,3 let.

V okrese Svitavy bylo ve sledovaném období nejvíce manželství rozvedeno v roce 1994 (281) a nejméně v roce 1998 (199). Průměrný věk žen při rozvodu se od roku 1993 do roku 2013 zvýšil z 32,2 let na 39,6 let a u mužů z 34,7 na 42,7 let.

Nejvíce rozvodů bylo evidováno v okrese Ústí nad Orlicí v roce 2005 (425) a nejméně v roce 2008 (277). Průměrný věk žen při rozvodu se zvýšil za sledovaných dvacet let z 32,7 na 40,3 let. U mužů to bylo z původních 35,3 na 43,7 let. Jedná se o nejvyšší průměrný věk při rozvodu v kraji.

Průměrný věk žen při rozvodu se v celé České republice zvýšil z původních 33,3 let v roce 1993 na 40,5 let v roce 2013, tj. nárůst činil 7,2 roků. V Pardubickém kraji se tento věk zvýšil z původních 33,2 let v roce 1993 na 40,1 let v roce 2013 (nárůst o 6,9 let). Průměrný věk mužů při rozvodu v České republice byl 36,1 let v roce 1993 a o dvacet jedna roků později to bylo již 43,4 let, což představuje nárůst o 7,3 roků. V Pardubickém kraji se průměrný věk mužů při rozvodu zvýšil z původních 35,6 let v roce 1993 na 43,2 let v roce 2013 (nárůst o 7,6 let).

Průměrná délka trvání rozvedeného manželství byla v Pardubickém kraji v posledním sledovaném roce 13,4 let. V celé republice to bylo podobné, a to 13 let.

5.7. Analýza vývoje migrace v letech 1993 až 2013

Od počátku 21. století je vývoj české populace stále více ovlivňován migračním chováním obyvatel. Po otevření hranic se otevřely nejen možnosti cestování po celém světě, ale i stěhování do jiných států. Toho využívají zejména mladí lidé bez závazků. I do České republiky se stěhují cizinci. Nejvíce jich je ze Slovenska, Ukrajiny, Německa a Vietnamu. Lidé ze zahraničí se nejčastěji stěhují do větších měst. Kromě zahraniční migrace je významná i migrace vnitřní. Zatímco dříve se lidé stěhovali spíše do měst, v dnešní době častěji odcházejí do okolních obcí, ze kterých se dá bezproblémově do měst za prací dojíždět. Vývoj salda vnitřního stěhování v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 ukazuje graf č. 16 a vývoj salda zahraničního stěhování graf č. 17.

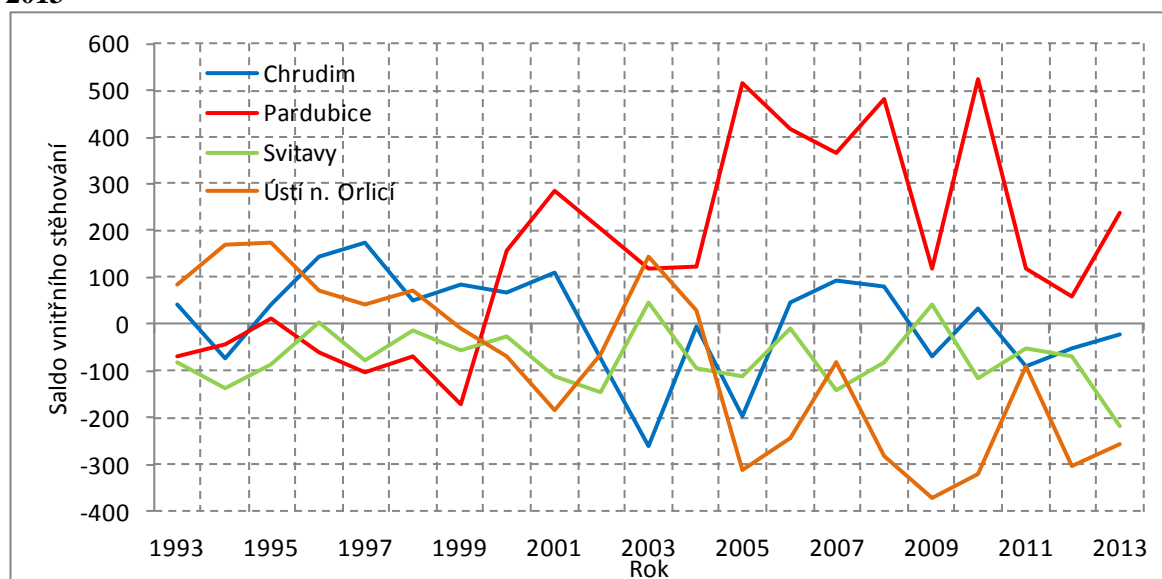
V okrese Chrudim došlo k největšímu migračnímu úbytku v roce 1994 (-49). Od následujícího roku až do roku 2010 byl okres migračně ziskový, nejvíce v roce 2008 (400). Bylo to zejména v důsledku zahraniční migrace. V roce 2011 začalo opět docházet k migračnímu úbytku. Zatímco většinou za sledovanou dobu docházelo k migračnímu přírůstku, celkový počet obyvatel okresu se nezvýšil. To bylo způsobeno tím, že současně docházelo k úbytku přirozenému.

V Pardubickém okrese došlo k největšímu migračnímu úbytku v roce 2003 (-380). Bylo to hlavně v důsledku zahraniční migrace. To byla v tomto okrese ale spíše výjimka. Pardubický okres je dlouhodobě migračně ziskový. Nejvíce obyvatel se sem začalo stěhovat v roce 2005, a to převážně v důsledku zahraničního stěhování. Nejvyššího migračního přírůstku dosáhl okres Pardubice v roce 2008 (2 388). Důvodem velkého stěhování do okresu je nižší nezaměstnanost a lepší dostupnost práce. Město Pardubice vybudovalo v roce 1999 inženýrské sítě v připravované průmyslové zóně. Noví investoři se začali o průmyslovou zónu zajímat a za několik málo let se z nich stali největší zaměstnavatelé v kraji. Jedná se zejména o tchajwanskou společnost Foxconn, což je jeden z největších výrobců osobních počítačů, dále o společnost Panasonic, vyrábějící televize, klimatizace, fotoaparáty, videokamery, telefony apod. a další významné společnosti.

V okrese Svitavy naopak častěji docházelo k migračnímu úbytku. K největšímu migračnímu úbytku došlo v roce (-233 osob). Byl to důsledek zejména vnitřního stěhování. K nejvyššímu migračnímu přírůstku došlo v roce 2009, kdy rozdíl mezi přistěhovanými a vystěhovanými byl 172 obyvatel. V okrese je vyšší nezaměstnanost a lidé se proto stěhují za prací jinam.

V okrese Ústí nad Orlicí došlo k největšímu migračnímu úbytku v roce 2001. Rozdíl mezi přistěhoválými a vystěhovanými dosáhl záporné hodnoty 544 osob, z toho se v 358 případech jednalo o saldo zahraničního stěhování. K největšímu migračnímu přírůstku došlo v roce 2007 (přibylo celkem 843 osob). Rozdíl mezi přistěhoválými a vystěhovanými do zahraničí dosáhl hodnoty 923 osob a saldo vnitřního stěhování mělo zápornou hodnotu 80 osob.

Graf č. 16: Vývoj salda vnitřního stěhování v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013

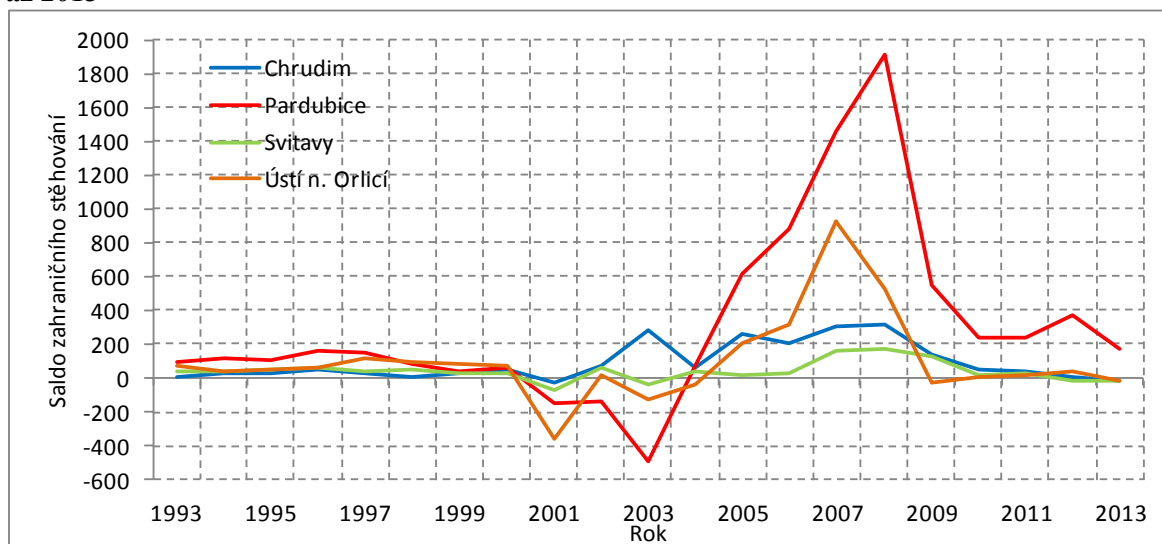
Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Nejvíce migračně ziskový je okres Pardubice. Za sledovaných dvacet jedna let díky migraci přibylo okresu celkem 9 731 obyvatel. Dalším okresem s kladným migračním saldem je Chrudim. Tomuto okresu za celé období přibylo 2 066 obyvatel. Okres Ústí nad Orlicí se díky stěhování za sledované období nijak významně nezměnil. Přistěhovalo se pouze o 256 obyvatel více, než se z tohoto okresu vystěhovalo. Okres Svitavy měl za období od roku 1993 do roku 2013 celkově záporné migrační saldo. Saldo stěhování dosáhlo hodnoty 693 osob.

Pardubický okres vykazoval v kraji od přelomu století nejvyšší kladné hodnoty salda stěhování zejména v důsledku nejnižších hodnot nezaměstnanosti v kraji, zvyšující se atraktivitu krajského města pro mladší osoby, jakož celkově i pro zahraniční pracovníky. Důležitou roli ve stěhování hrály i zvýšené suburbanizační tendence. Obdobnou situaci

v této době zažívaly i některé další okresy s krajskými městy v České republice (České Budějovice, Plzeň, Liberec či Olomouc).

Graf č. 17: Vývoj salda zahraničního stěhování v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

5.8. Analýza vývoje nezaměstnanosti v letech 1993 až 2013

Obecnou míru nezaměstnanosti a podíl nezaměstnanosti v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 zachycuje graf č. 18.

Podle údajů MPSV je **okres Pardubice** regionem s dlouhodobě nejnižším podílem nezaměstnaných osob⁴ v Pardubickém kraji. K 31. 12. 2013 dosáhl podíl nezaměstnaných osob 6,1 % (u žen 6,3 % a u mužů 6 %). Je to zároveň i okres s nejvyšším počtem volných pracovních míst evidovaných úřady práce (celkem 835 k 31. 12. 2013). S tím také souvisí příznivý počet uchazečů připadajících na jedno volné pracovní místo (6,1). Do krajského města Pardubice je soustředěna průmyslová výroba; sídlí zde většina důležitých firem, a to především v okrajových částech Pardubic, kde byly vybudovány nové průmyslové zóny. Z odvětví převládá výroba výpočetní techniky, elektroniky, chemie, petrochemie a strojírenství. Velká část obyvatel nachází uplatnění v obchodu a službách, dále i ve finančnictví a pojišťovnictví.

⁴ tj. podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 až 64 let k obyvatelstvu ve stejném věku

Tabulka č. 1: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v okrese Pardubice

Název firmy	Předmět činnosti	Zaměstnan- ci v roce 2013
FOXCONN s.r.o.	výroba PC, elektronických a optických přístrojů a zařízení	2 264
Nemocnice Pardubického kraje, a.s.	provozování zdravotnického zařízení	1 803
Synthesia, a.s.	výroba chemických produktů, těžkotonážní chemie	1 632
KIEKERT-CS, s.r.o. Přelouč	výroba centrálních autozámek	1 424
Univerzita Pardubice	vzdělávací, vědecká a výzkumná činnost	1 214
Panasonic Automotive Systems, s.r.o.	výroba autorádií	872
ČSOB pojišťovna, a.s.	pojišťovnictví	561
Explosia, a.s.	výroba a výzkum v oboru průmyslových trhavin, střeliv a munice	476
Globus ČR, k.s.	hypermarket	476
RONAL CR s.r.o.	výroba hliníkových kol do osobních automobilů	445

Zdroj: Úřad práce, Krajská pobočka v Pardubicích, vlastní zpracování

Okres Chrudim je z hlediska nezaměstnanosti okresem s druhým nejvyšším podílem nezaměstnaných občanů v kraji. K 31. 12. 2013 byl podíl nezaměstnaných osob na hodnotě 8,4 % (7,9 % u žen a 8,9 % u mužů). Ke stejnému datu bylo evidováno v okrese pouze 463 volných míst, s čímž souvisí poměrně vysoký počet uchazečů připadající na jedno volné místo (13). Pro region Chrudimska je velkým přínosem blízkost a dopravní dostupnost dvou velkých krajských měst (Pardubice a Hradec Králové), kam dojíždí velká část obyvatel za prací. Nejvíce obyvatel je zaměstnáno v odvětví obchodu a služeb, ve strojírenství, zdravotnictví a sociální péči. Dále také v zemědělství a stavebnictví. V regionech Hlinsko a Skuteč docházelo v posledních letech k omezení elektrotechnické, textilní a obuvnické výroby.

Tabulka č. 2: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v okrese Chrudim

Název firmy	Předmět činnosti	Zaměstnan- ci v roce 2013
Kovolis Hedvikov, a.s.	kovovýroba	822
Chrudimská nemocnice, a.s.	provozování zdravotnického zařízení	768
Hamzova odborná léčebna	ústavní zdravotní péče	527
Vodafone ČR, a.s.	operátor mobilních sítí	525
DAKO-CZ Třemošnice	výroba hydraulických prvků a agregátů	474
Megatech Industries Hlinsko, s.r.o.	komponenty pro automobilový průmysl	377
Jednota, s. d. Hlinsko	velkoobchod a maloobchod	288
SIAG CZ, s.r.o.	strojírenská výroba	252
Mlékárna Hlinsko, a.s.	potravinářský průmysl	246
Domov sociálních služeb Slatiňany	sociální péče	242

Zdroj: Úřad práce, Krajská pobočka v Pardubicích, vlastní zpracování

Okres Svitavy je okresem s nejvyšším podílem nezaměstnaných občanů v kraji (9,3 % celkem, u žen 8,9 % a u mužů 9,6 %). K 31. 12. 2013 zde bylo evidováno pouze 195 volných pracovních míst a s tím přímo souvisí nejvyšší počet uchazečů připadajících na jedno volné pracovní místo (34). Tento okres se dlouhodobě řadí mezi regiony s nižší ekonomickou výkonností, hodnoty demografických charakteristik jsou skoro ve všech směrech pod celorepublikovým průměrem. V současné době je největší podíl obyvatel zaměstnán v odvětví obchodu a služeb, strojírenství, zpracování plastů, zdravotnictví a sociální péče, zemědělství a lesnictví. Dříve zde základ průmyslu tvořil nadprůměrný podíl textilního a konfekčního průmyslu. Rozvoj drobného a středního podnikání není dostačující a v porovnání s ostatními sledovanými okresy nejnižší. Vzhledem k omezenějším možnostem uplatnění, ubývá z regionu flexibilnější, vzdělanější a zaměstnatelnější pracovní síla a naopak se zde kumuluje pracovní síla méně kvalitní, což se projevuje vyšší nezaměstnaností.

Tabulka č. 3: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v okrese Svitavy

Název firmy	Předmět činnosti	Zaměstnan- ci v roce 2013
SAINT-GOBAIN ADFORS CZ s.r.o.	výroba skleněných vláken, skleněné výrobky pro průmysl	1 000
REHAU Automotive, s.r.o.	výroba a vývoj extrudovaných profilů pro automobilový průmysl	687
Svitavská nemocnice, a.s.	zdravotnická péče	600
Ravensburger Karton s.r.o.	výroba společenských her, hraček, obalů	558
Litomyšlská nemocnice, a.s.	zdravotnická péče	552
SVITAP J.H.J. s.r.o.	výroba a prodej technických tkanin a technické konfekce, fólií, syntetických usní, bytového textilu	409
Masokombinát Polička, a.s.	produkce masa a masných výrobků	400
MWV Svitavy s.r.o.	zpracování papíru, polygrafie, výroba obalů	337
Políčské strojírný, a.s.	strojírenská výroba, likvidace munice	290
Fibertex Nonwovens, a.s.	výroba netkaných textilií pro průmyslové a technické využití	260

Zdroj: Úřad práce, Krajská pobočka v Pardubicích, vlastní zpracování

Okres Ústí nad Orlicí je okresem s druhým nejnižším podílem nezaměstnaných v kraji (7 % celkem, u žen 6,8 % a u mužů 7,1 %). K 31. 12. 2013 zde bylo evidováno 900 volných pracovních míst a počet uchazečů připadajících na jedno volné pracovní místo bylo 7,4. Situace v tomto okrese je specifická tím, že se jedná částečně o horský příhraniční region, a to má vliv na nižší pokrytí průmyslem. Průmysl se zde orientuje hlavně na elektrotechniku a strojírenství a na výrobu dopravních prostředků. Velkým zdrojem pracovního uplatnění je v okrese železniční doprava, zejména i díky vybudování

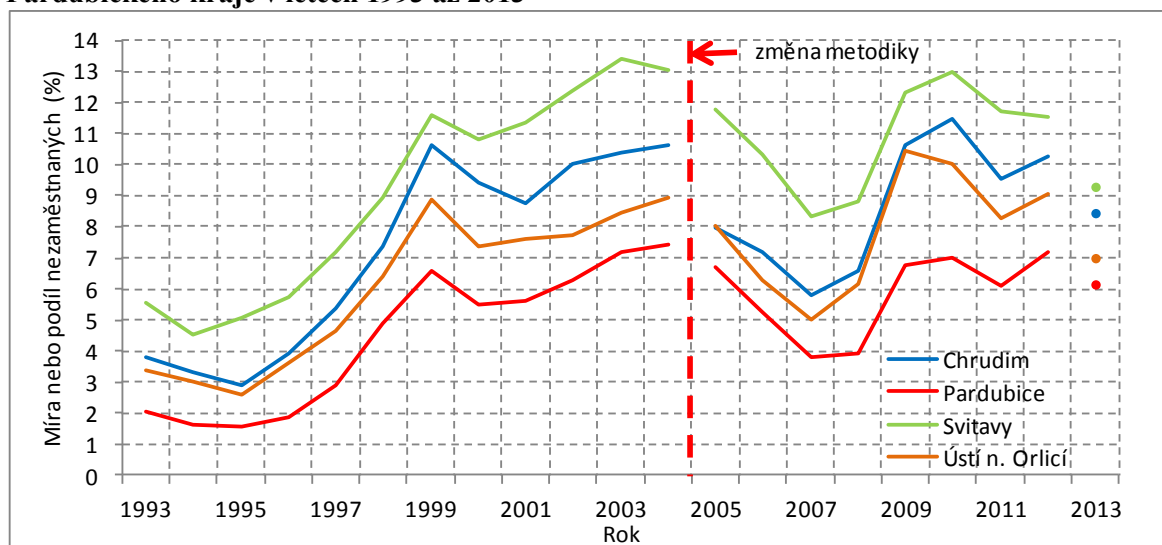
mezinárodního přepravního terminálu v České Třebové. V řadě firem tohoto okresu pracují i občané Polské republiky, což také hraje významnou roli na pracovním trhu.

Tabulka č. 4: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v okrese Ústí nad Orlicí

Název firmy	Předmět činnosti	Zaměstnan- ci v roce 2013
Iveco Czech Republic, a.s.	strojírenství – výroba autobusů	1 975
AVX CR, s.r.o., Lanškroun	výroba elektronických součástek	1 964
OEZ s.r.o.	produkty a služby v jištění el. obvodů a zařízení nízkého napětí	1 560
KONZUM, obchodní družstvo	síť maloobchodních prodejen se smíšeným zbožím	717
Orlickoústecká nemocnice	zdravotnická péče	671
FOREZ s.r.o.	konstrukce a výroba forem a nástrojů	665
Autoneum CZ s.r.o.	výroba tepelné a zvukové izolace do aut, výroba forem a nástrojů	662
SOR Libchavy s.r.o.	výroba autobusů	652
INA Lanškroun, s.r.o.	výroba forem a nástrojů, vstřikovacích forem, kovoobráběčství	512
SCHOTT CT, s.r.o.	výroba sklokovových pouzder pro automobilový a el. průmysl	526

Zdroj: Úřad práce, Krajská pobočka v Pardubicích, vlastní zpracování

Graf č. 18: Obecná míra nezaměstnanosti a podíl nezaměstnaných osob v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013

Zdroj dat: MPSV, vlastní zpracování

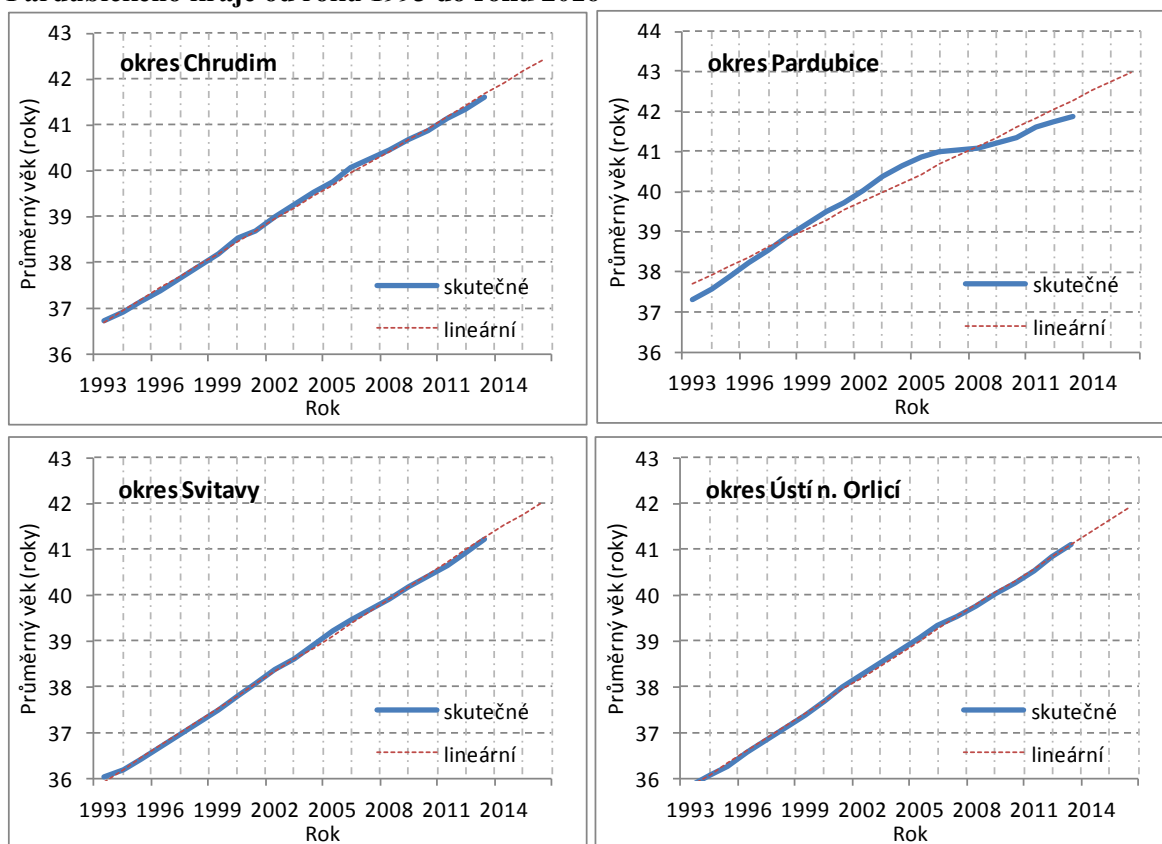
5.9. Predikce budoucího vývoje vybraných demografických ukazatelů pro roky 2014 až 2016

Predikce budoucího vývoje jsou vypočítány na vybrané demografické ukazatele. Jde o *průměrný věk obyvatel, průměrný věk matky při narození prvního dítěte, podíl dětí narozených mimo manželství, podíl obyvatel ve věkové skupině od 65 let a míra standardizované úmrtnosti*. Odhady budoucího vývoje jsou zpracované na následující tři roky (tedy 2014, 2015 a 2016) za všechny čtyři sledované okresy.

U průměrného věku obyvatel a průměrného věku matky při narození prvního dítěte byl na základě analýzy dat a průběhu časové řady zvolen *lineární trend*, který ukazuje základní vývoj analyzované časové řady. U vývoje podílu dětí narozených mimo manželství, podílu obyvatel ve věkové skupině od 65 let a u míry standardizované úmrtnosti byl použit *trend kvadratický*, protože se ukázal jako vhodnější model.

Průměrný věk obyvatel

Graf č. 19, 20, 21, 22: Vývoj průměrného věku obyvatel s lineárním trendem v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2016

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Okres Chrudim:	$y' = 36,4467 + 0,2486 t$	$r = 0,9989$
Okres Pardubice:	$y' = 37,4524 + 0,2299 t$	$r = 0,9822$
Okres Svitavy:	$y' = 35,6610 + 0,2655 t$	$r = 0,9995$
Okres Ústí nad Orlicí:	$y' = 35,5485 + 0,2644 t$	$r = 0,9993$

Tabulka č. 5: Predikce budoucího vývoje průměrného věku obyvatel na roky 2014-2016

okres	2014	2015	2016
Okres Chrudim	41,9	42,2	42,4
Okres Pardubice	42,5	42,7	43,0
Okres Svitavy	41,5	41,8	42,0
Okres Ústí nad Orlicí	41,4	41,6	41,9

Zdroj dat: vlastní výpočty

Při porovnání prognózovaných hodnot roku 2014 se skutečnými hodnotami bylo zjištěno, že v okresech Chrudim, Svitavy a Ústí nad Orlicí se prognóza zcela shoduje se skutečnými hodnotami. V okrese Pardubice dosáhl v roce 2014 skutečný průměrný věk obyvatel 42 let. Jak je vidět z výše uvedené tabulky č. 5, odhad byl o půl roku vyšší. Relativní chyba prognózy je 1,19 %, což svědčí o poměrně malé odchylce a model je tedy vhodný i z hlediska prognózy.

Průměrný věk matek při porodu 1. dítěte

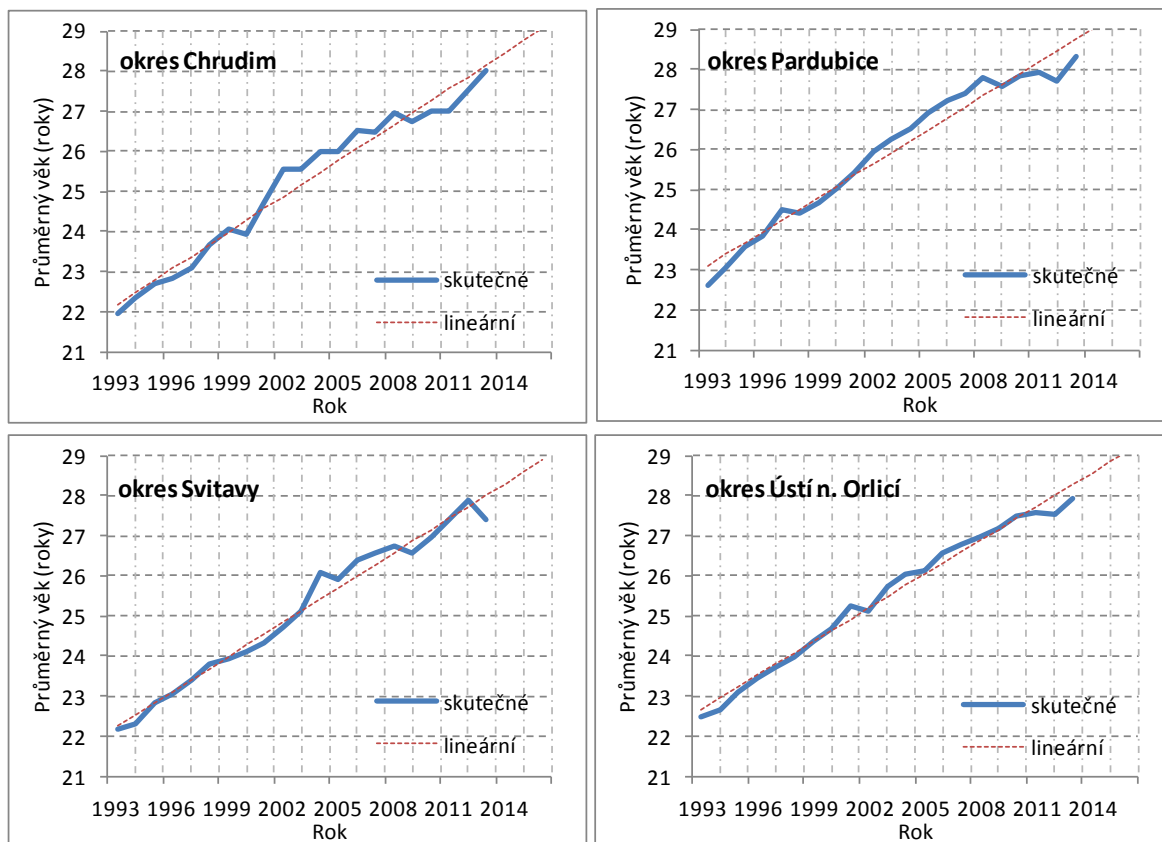
Okres Chrudim:	$y' = 21,8780 + 0,2989 t$	$r = 0,9838$
Okres Pardubice:	$y' = 22,8152 + 0,2826 t$	$r = 0,9813$
Okres Svitavy:	$y' = 21,9509 + 0,2884 t$	$r = 0,9891$
Okres Ústí nad Orlicí:	$y' = 22,3885 + 0,2803 t$	$r = 0,9916$

Tabulka č. 6: Predikce budoucího vývoje průměrného věku matek při porodu 1. dítěte

okres	2014	2015	2016
Okres Chrudim	28,5	28,8	29,0
Okres Pardubice	29,0	29,3	29,6
Okres Svitavy	28,3	28,6	28,9
Okres Ústí nad Orlicí	28,6	29,0	29,1

Zdroj dat: vlastní výpočty

Graf č. 23, 24, 25, 26: Vývoj průměrného věku matek při porodu 1. dítěte s lineárním trendem v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2016

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

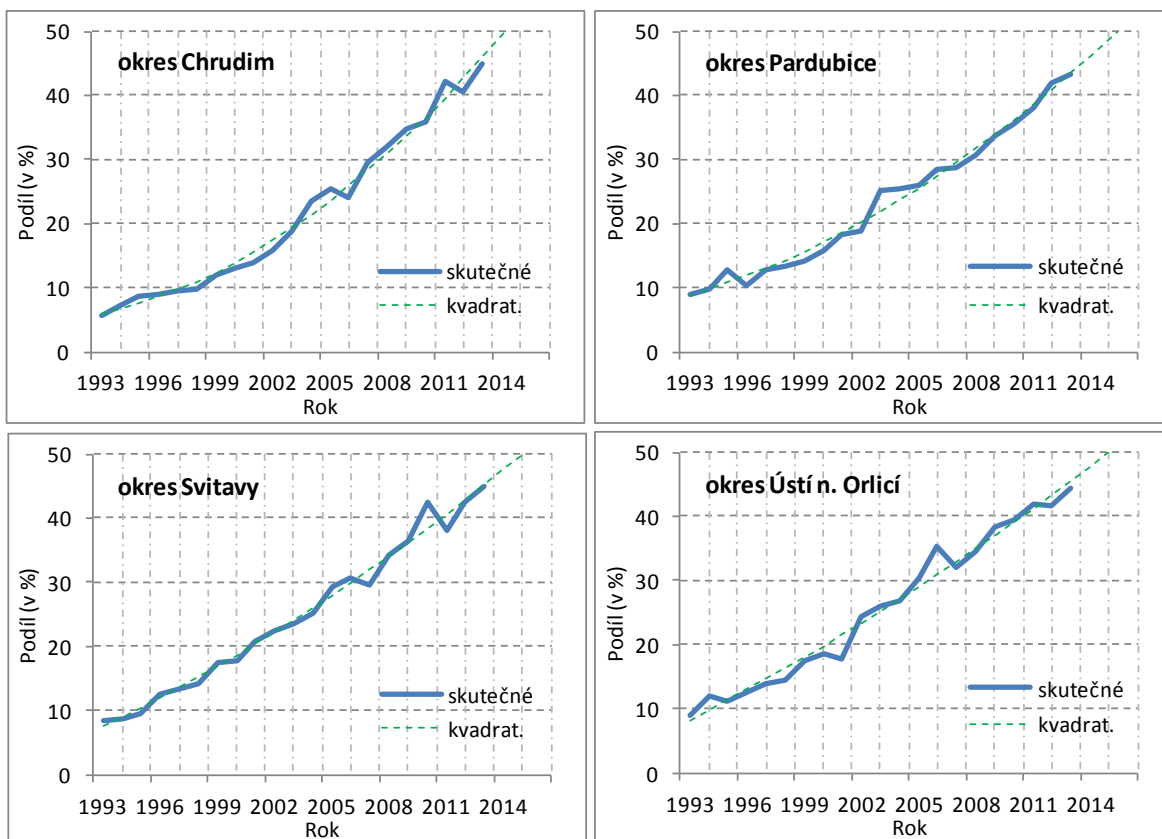
Odhadnuté hodnoty ukazatele průměrného věku matek při porodu prvního dítěte pro rok 2014 byly porovnány se skutečností a byla vypočtena relativní chyba prognózy:

Okres Chrudim	skutečná hodnota: 27,6 let	relativní chyba prognózy: 3,26 %
Okres Pardubice	skutečná hodnota: 28,3 let	relativní chyba prognózy: 2,47 %
Okres Svitavy	skutečná hodnota: 27,9 let	relativní chyba prognózy: 1,43 %
Okres Ústí nad Orlicí	skutečná hodnota: 27,6 let	relativní chyba prognózy: 3,62 %

Podíl dětí narozených mimo manželství

Okres Chrudim:	$y' = 5,2732 + 0,5563 t + 0,0656 t^2$	$I = 0,9944$	$\hat{I}^2 = 0,9888$
Okres Pardubice:	$y' = 7,9785 + 0,7943 t + 0,0427 t^2$	$I = 0,9934$	$\hat{I}^2 = 0,9868$
Okres Svitavy:	$y' = 6,0559 + 1,3832 t + 0,0228 t^2$	$I = 0,9936$	$\hat{I}^2 = 0,9872$
Okres Ústí nad Orlicí:	$y' = 6,7451 + 1,4830 t + 0,0173 t^2$	$I = 0,9896$	$\hat{I}^2 = 0,9793$

Graf č. 27, 28, 29, 30: Vývoj podílu dětí narozených mimo manželství s kvadratickým trendem v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2016

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka č. 7: Predikce budoucího vývoje podílu dětí narozených mimo manželství

okres	2014	2015	2016
Okres Chrudim	49,3	52,8	56,4
Okres Pardubice	46,1	48,8	51,6
Okres Svitavy	47,5	49,9	52,4
Okres Ústí nad Orlicí	47,8	50,0	52,3

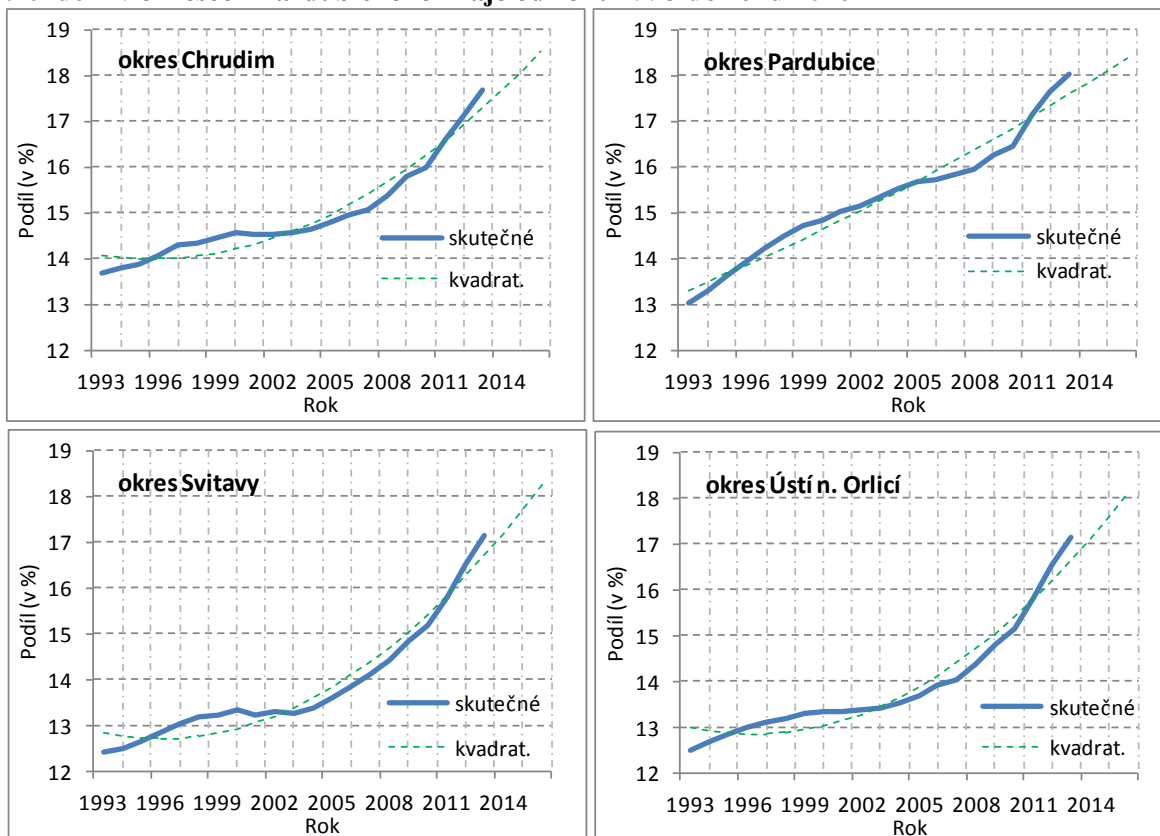
Zdroj dat: vlastní výpočty

Odhadnuté hodnoty podílu dětí narozených mimo manželství kvadratickou funkcí vypočtené pro rok 2014 byly porovnány se skutečností a byla vypočítána relativní chyba prognózy:

Okres Chrudim	skutečná hodnota: 44,8 %	relativní chyba prognózy: 10,00 %
Okres Pardubice	skutečná hodnota: 44,0 %	relativní chyba prognózy: 4,77 %
Okres Svitavy	skutečná hodnota: 46,3 %	relativní chyba prognózy: 2,60 %
Okres Ústí nad Orlicí	skutečná hodnota: 46,7 %	relativní chyba prognózy: 2,36 %

Podíl obyvatel ve věkové skupině nad 65 let

Graf č. 31, 32, 33, 34: Vývoj podílu obyvatel ve věkové skupině nad 65 let s kvadratickým trendem v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2016

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Okres Chrudim: $y' = 14,1277 - 0,0780 t + 0,0109 t^2 \quad I=0,9734 \quad \hat{I}^2 = 0,9474$

Okres Pardubice: $y' = 13,1332 + 0,1703 t + 0,0020 t^2 \quad I=0,9823 \quad \hat{I}^2 = 0,9649$

Okres Svitavy: $y' = 12,9272 - 0,1122 t + 0,0139 t^2 \quad I=0,9763 \quad \hat{I}^2 = 0,9532$

Okres Ústí nad Orlicí: $y' = 13,0899 - 0,1189 t + 0,0137 t^2 \quad I=0,9749 \quad \hat{I}^2 = 0,9505$

Tabulka č. 8: Predikce budoucího vývoje podílu obyvatel ve věkové skupině nad 65 let

okres	2014	2015	2016
Okres Chrudim	17,7	18,1	18,5
Okres Pardubice	17,8	18,1	18,4
Okres Svitavy	17,2	17,7	18,2
Okres Ústí nad Orlicí	17,1	17,6	18,1

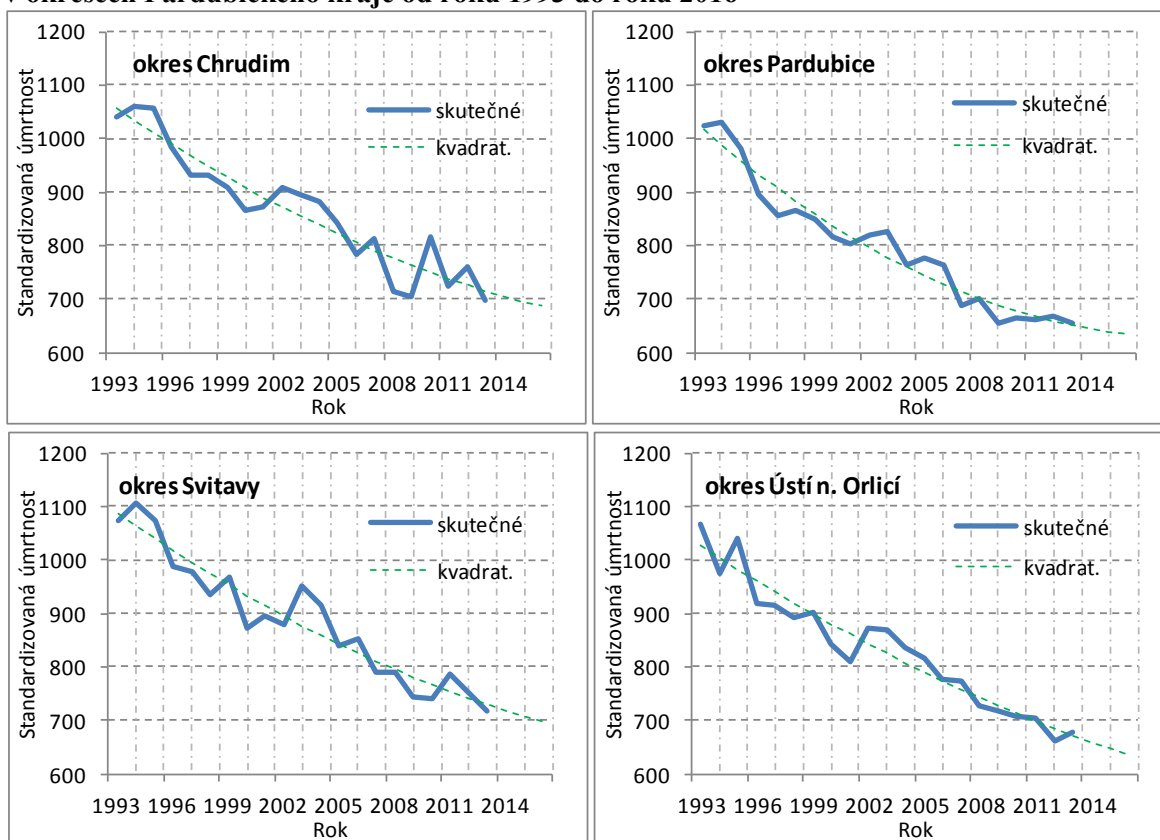
Zdroj dat: vlastní výpočty

Odhadnuté hodnoty podílu obyvatel starších 65 let kvadratickou funkcí roku 2014 byly porovnány se skutečností a byla vypočítána relativní chyba prognózy:

Okres Chrudim	skutečná hodnota: 18,2 %	relativní chyba prognózy: 2,75 %
Okres Pardubice	skutečná hodnota: 18,4 %	relativní chyba prognózy: 3,26 %
Okres Svitavy	skutečná hodnota: 17,8 %	relativní chyba prognózy: 3,37 %
Okres Ústí nad Orlicí	skutečná hodnota: 17,7 %	relativní chyba prognózy: 3,39 %

Standardizovaná úmrtnost

Graf č. 35, 36, 37, 38: Vývoj míry standardizované úmrtnosti s kvadratickým trendem v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2016

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Okres Chrudim:	$y' = 1080,2632 - 24,0147 t + 0,3168 t^2$	$I = 0,9455; \hat{I}^2 = 0,8940$
Okres Pardubice:	$y' = 1046,5278 - 30,7755 t + 0,5684 t^2$	$I = 0,9730; \hat{I}^2 = 0,9468$
Okres Svitavy:	$y' = 1110,9850 - 24,7358 t + 0,3121 t^2$	$I = 0,9552; \hat{I}^2 = 0,9125$
Okres Ústí nad Orlicí:	$y' = 1049,1203 - 23,0627 t + 0,2428 t^2$	$I = 0,9644; \hat{I}^2 = 0,9300$

Tabulka č. 9: Predikce budoucího vývoje míry standardizované úmrtnosti obyvatel

okres	2014	2015	2016
Okres Chrudim	705	696	686
Okres Pardubice	645	639	635
Okres Svitavy	718	707	697
Okres Ústí nad Orlicí	659	647	635

Zdroj dat: vlastní výpočty

Odhadnuté hodnoty míry standardizované úmrtnosti obyvatel kvadratickou funkcí roku 2014 byly porovnány se skutečností a byla vypočítána relativní chyba prognózy:

Okres Chrudim	skutečná hodnota: 629	relativní chyba prognózy: 12,08 %
Okres Pardubice	skutečná hodnota: 610	relativní chyba prognózy: 5,74 %
Okres Svitavy	skutečná hodnota: 659	relativní chyba prognózy: 8,95 %
Okres Ústí nad Orlicí	skutečná hodnota: 647	relativní chyba prognózy: 1,85 %

5.10. Zhodnocení výsledků a doporučení

Jedním z největších problémů, který se týká jak České republiky, tak i Pardubického kraje, je stárnutí obyvatel. Ve všech čtyřech okresech převyšuje podíl obyvatel nad 65 let dětskou populaci do 14 let. Tento podíl starších obyvatel se bude i nadále zvyšovat. Je třeba začít v jednotlivých regionech řešit navýšení kapacit v domovech seniorů, výstavbu pečovatelských domů a dalších zařízení pro staré lidi. Je třeba myslet i na navýšení kapacit oddělení LDN v nemocnicích. Až odejde do důchodu nejpočetnější skupina ekonomicky aktivních lidí a nebude již nahrazena odpovídajícími generacemi, bude nutné řešit, jak tuto početnou skupinu lidí uživit. Jde především o dnešní čtyřicátníky, neboť v sedmdesátých letech, se v důsledku tehdy příznivých opatření pro rodiny narodilo nejvíce dětí. Shodou okolností bylo v tomto období i hodně žen v reprodukčním období, které se narodily v poválečném období. Bude tedy nutné stále více informovat společnost o nutnosti snažit se zajistit co nejvíce na stáří, neboť důchodové dávky budou pravděpodobně velmi nízké a nebudou stačit na pokrytí nákladů. K tomu již nyní slouží třetí pilíř důchodového spoření. Nejlepší pojistkou pro stáří je zejména vlastní bydlení, což by si měl každý uvědomit. Další možností, jak snížit zátěž na státní rozpočet, jsou pozdější odchody do důchodu. To již řešila vláda v minulých letech, ale je jasné, že takto nelze odchody do důchodu odkládat do hodně vysokého věku. Tam totiž vstupují i

další faktory, jako například zdravotní stav lidí, kteří by již svou práci v pokročilém věku nemohli zvládat.

Dalším problémem, který lze vysledovat z demografického vývoje, je neustále se zvyšující počet narozených dětí mimo manželství. I tento trend stále více zatěžuje veřejný rozpočet, neboť stát často musí vyplácet sociální dávky matkám samoživitelkám. Mnohdy se také jedná o nesezdané páry, které spolu žijí a vychovávají děti, ale je pro ně výhodnější neuzavřít manželství právě kvůli lepším finančním podmínkám, které stát osamělým matkám poskytuje. I toto by měl stát více kontrolovat.

Díky antikoncepci si v dnešní době může žena sama naplánovat rodičovství, a tak dochází k situaci, že stále více žen odkládá narození prvního dítěte až po 30. roce života. To ale není ze zdravotního hlediska vhodné. Stále více žen řeší pak problémy s otěhotněním a stát pak musí vynakládat značné částky na zdravotní péči. Bylo by tedy vhodné více informovat mladé ženy o tom, že ze zdravotního hlediska je lepší pořídit si dítě dříve. Také klesá počet rodin se třemi a více dětmi. Je to způsobeno právě odkládáním porodů do vyššího věku. Tyto matky pak již další děti „nestihnou“. Je tedy stále více obvyklé pořízení jednoho nebo dvou dětí. Třetí dítě si často ani rodiny nemohou z finančního hlediska dovolit.

Rodinná politika v ČR by měla hlavně řešit to, aby si budoucí matka nemusela vybírat mezi prací a rodičovstvím. To by bylo nejlépe řešitelné zkrácenými úvazky a sdílenými pracovními pozicemi. Dále také pružnou pracovní dobou, firemními školkami nebo prací z domova. Tato opatření částečně fungují ve velkých firmách a velkých městech, ale rozhodně ne v malých regionech. Žena tak často musí odmítnout práci, která je na plný úvazek a ještě třeba s dojížděním, protože by se nikdo nemohl postarat o nezletilé děti. Demografický vývoj nám také ukazuje potřebu kapacit mateřských, základních i středních škol v regionech. V několika posledních letech měly rodiny problém umístit své tříleté děti do mateřských škol a matky po mateřské dovolené nemohly jít pracovat. To se týkalo zejména větších měst. Tato města pak často hledala způsoby, jak navýšit kapacitu stávajících školek, či zahájili výstavbu nových školek. Také tím vznikl prostor pro soukromé školky nebo organizace hlídající děti. Nejvíce dětí v České republice se narodilo okolo roku 2008 a tato vlna dětí již odchází do základních škol, proto se problém s kapacitou přelévá z mateřských škol právě tam. Doporučením pro představitele

regionů je, aby více sledovali demografický vývoj a mohli se tak předem připravit na situaci, kterou často řeší, až když nastane, což není příliš šťastné.

Populační politika v ČR by se také měla zaměřit na vhodná opatření ke zvýšení porodnosti. Stát nemusí navyšovat vyplácení příspěvků na děti, ale spíše by měl zvýšit daňová zvýhodnění na děti pracujících rodičů. Tím bude zajištěno, že se peníze dostanou k těm, co řádně platí daně a ne k občanům, kteří si práci nehledají, pracovat nechtějí a dlouhodobě žijí ze sociálních dávek na úkor ostatních. Stejný problém je i u porodného, které je vypláceno jen rodinám s nízkými příjmy, což opět motivuje k porodům jen skupinu nepřizpůsobivých občanů. Tato dávka by měla být vyplácena všem narozeným dětem (1. a 2. pořadí) bez ohledu na příjem rodiny. Na první narozené dítě je vyplácena vyšší dávka než na druhé. Pokud chce stát motivovat rodiny k pořizování více dětí, mohl by naopak zvýšit částku na druhé dítě a snížit na první.

Stále se zvyšuje naděje dožití. V Pardubickém kraji naděje dožití při narození dosahovala v roce 2013 u žen 81,1 let a u mužů 75,3 let, což téměř přesně kopíruje i situaci v celé České republice. To můžeme přičíst stále se zlepšující zdravotní péči i zájmu lidí o zdravější životní styl. Jak v ČR, tak i v Pardubickém kraji umírá nejvíce lidí na nemoci oběhové soustavy. To je například infarkt myokardu, cévní nemoci mozku a podobně. Tyto nemoci se staly nejrozšířenějšími z důvodu zrychlujícího se životního tempa a stresu, kouření, nesprávných stravovacích návyků i znečištěného životního prostředí. Doporučení v této oblasti je větší informovanost o nebezpečí kouření, zejména u dětí, které by s kouřením neměly začínat. Dále je nutné stále více propagovat zdravý životní styl a starat se o naše životní prostředí, o okolí v našich regionech, kde žijeme.

Rozvodovost závisí na počtu sňatků, který se stále snižuje, protože mladí lidé nemají velký zájem o zakládání rodin ani o vstup do manželství. Počty rozvodů jsou však stále na vysoké úrovni, téměř polovina manželství se rozvádí. To se nedá snížit žádnými legislativními opatřeními. Vysoká rozvodovost souvisí pravděpodobně s větší tolerancí společnosti, dále se zvyšujícím se tempem života, se stresem, alkoholismem, nevěrou partnerů a neochotou řešit manželské neshody. Dá se tedy předpokládat, že se zlepšením rodinných podmínek pro rodiny s dětmi, s lepší zaměstnaností, rozvojem regionů by se dala rozvodovost částečně snížit.

Nezaměstnanost v Pardubickém kraji se stále snižuje. Díky dopravní dostupnosti a dobré vzdělanostní struktuře je okres Pardubice okresem s nejnižším podílem

nezaměstnaných osob v kraji. V tomto okrese bylo pro snížení nezaměstnanosti v posledních letech již mnohé uděláno. Kromě vybudování průmyslových zón a nalákání nových investorů se zejména zlepšila dopravní dostupnost. Obyvatelé mohou jezdit za prací do Prahy, kam se lze vlakem dostat již za hodinu. Tyto rychlé vlaky jezdí velmi často. Kdo preferuje jízdu osobním autem, může z Pardubic velice rychle najet na nedávno dobudovanou dálnici D11 směrem na Prahu. I blízkost Hradce Králové a rychlostní silnice mezi těmito dvěma krajskými městy je pro obyvatele velmi výhodnou. Také díky dobré vzdělanostní struktuře je v tomto okrese nezaměstnanost na dobré úrovni. Tyto výhody se netýkají jen obyvatel okresu Pardubice, ale i obyvatel nedaleké Chrudimi. V hornatých částech okresu Chrudim, ale i okresu Ústí nad Orlicí jsou obyvatelé zvyklí za prací dojíždět a to často i za nižší mzdu. V Okrese Ústí nad Orlicí je tradice průmyslových závodů (výroba autobusů) s kvalifikovanou pracovní silou, proto ani v tomto okrese není nezaměstnanost příliš vysoká. Nejvyšší nezaměstnanost má okres Svitavy, a to zejména v důsledku horší dopravní dostupnosti a méně příznivé vzdělanostní struktury. Do tohoto okresu by bylo vhodné přilákat nové investory, aby se lidé nemuseli z okresu vystěhovávat za prací jinam.

6. Závěr

Diplomová práce analyzovala dosavadní demografický vývoj okresů Pardubického kraje mezi lety 1993 až 2013. Byl zjišťován vývoj počtu obyvatel okresů, struktura obyvatel podle věkových skupin, průměrný věk, porodnost, průměrný věk matky při porodu, úmrtnost, potratovost, sňatečnost, rozvodovost, migrace i nezaměstnanost v uvedených regionech. Také byla pomocí lineárního a kvadratického trendu zpracována prognóza budoucího vývoje na tři následující roky, tedy na roky 2014, 2015 a 2016 u vybraných ukazatelů. Porovnáním odhadnutých hodnot se skutečnými hodnotami roku 2014 byla vypočítána relativní chyba prognózy.

Dá se říci, že data získaná za jednotlivé okresy v podstatě kopírují situaci v celé České republice. Po roce 1989 zaznamenala Česká republika řadu změn, které souvisí s ekonomickou, politickou i sociální sférou. Tyto změny měly vliv na vývoj demografických ukazatelů. Začátkem 90. let minulého století byla spuštěna změna demografického chování ze socialistického (vyznačovaného nízkým věkem při uzavírání manželství i při porodech, vysokou sňatečností, porodností i potratovostí) na demokratické.

Změny životního stylu vedly v následujících letech k radikálním změnám hodnot demografických ukazatelů. Začaly se zde nabízet různé možnosti seberealizace, snaha o dosažení osobního úspěchu, o vyšší pracovní příjmy nebo lepší sociální postavení. To vedlo k poklesu sňatečnosti a plodnosti. Citelně se zvýšil věk matek při porodu a také průměrný věk nevěst a ženichů. V dnešní době se děti rodí v podmínkách, v nichž se každá žena rozhoduje zcela svobodně. Rodičovství mladí lidé odkládají vědomě, přístup k životu, včetně plození dětí, se stal odpovědnějším. Mít dítě je dnes volbou a ne údělem. Antikoncepce a její snadná dostupnost ženě zaručuje, že pokud nechce, tak neotěhotní. Stále více dětí se rodí mimo manželství. Jedná se o více než 40 % dětí. Roste ekonomická nezávislost žen a jejich emancipace. Změnily se jejich představy o životě. Už nevnímají svůj život tak, že by mělo být jejich jediným posláním rodit děti a starat se o rodinu, jak tomu bylo dříve.

I když v posledních letech došlo k vzestupu počtu narozených dětí, nezabrání to stárnutí populace. Tento krátkodobý vzestup byl způsoben tím, že ženy z populační vlny sedmdesátých let odložily narození dětí až do věku kolem třicítky. A protože roste počet žen, které si pořizují děti až po 30. roce života, tak je vysoce pravděpodobné, že už

nestihnou mít velkou rodinu se třemi či více dětmi. Početnější rodiny se stávají v naší republice spíše výjimkou.

Počet obyvatel okresu Chrudim se za sledovaných 21 let snížil celkem o 2 003 osob a byl jediným okresem v kraji, kde došlo ke snížení počtu obyvatel. V okrese Pardubice došlo za stejnou dobu k nejvyššímu navýšení absolutního počtu obyvatel o 5 084, což bylo nejvíce způsobeno migrací. V největším okrese Svitavy přibýlo za sledované období celkem 1 670 osob a v okrese Ústí nad Orlicí to bylo zvýšení pouze o 328 osob.

Ve všech okresech postupně dochází ke snižování podílu dětské populace do 14 let a naopak ke zvyšování podílu starších lidí nad 65 let. Podíl dětské složky se pohyboval v roce 1993 okolo 20 % a podíl osob nad 65 let mezi 12 až 14 %. O 21 let později byla dětská složka zastoupena už jen zhruba 15 % a podíl osob ve věku nad 65 let mezi 17 a 18 %. Populace Pardubického kraje tedy stárne, stejně tak je tomu i v celé České republice.

Z porovnání průměrného věku obyvatel všech čtyř okresů bylo zjištěno, že nejmladší obyvatelstvo kraje žije v okrese Ústí nad Orlicí. V roce 2013 zde byl průměrný věk 41,1 let. Dalším nejmladším okresem podle průměrného věku byl okres Svitavy (41,2 let). Třetím v pořadí byl okres Chrudim s průměrným věkem 41,6 let a nejstarší obyvatelé kraje žijí v okrese Pardubice (41,9 let).

V devadesátých letech minulého století se celorepublikovým trendem stal pokles porodnosti a nebylo tomu jinak i v Pardubickém kraji. Nejméně dětí se narodilo koncem minulého a začátkem tohoto tisíciletí. Kolem roku 2005 se porodnost v kraji začala zvyšovat, ale jednalo se pouze o dočasnou záležitost.

Hodnota úhrnné plodnosti se v roce 2013 ve všech sledovaných okresech pohybovala těsně pod hranicí 1,5 dítěte na jednu ženu, což nestačí k přirozené obměně obyvatelstva.

V Pardubickém kraji se zvyšuje počet dětí narozených mimo manželství. Nejvíce se podíl dětí narozených mimo manželství zvýšil v okrese Chrudim, a to až na 44,9 % v roce 2013. Podíl dětí mimo manželství v okrese Pardubice byl v roce 2013 na 43,4 %, na Svitavsku na 45 % a v okrese Ústí nad Orlicí na 44,5 %.

Za sledované období stoupl i průměrný věk matek při narození prvního dítěte, a to přibližně o 5 až 6 let na zhruba 28 let. Průměrný věk matek při narození všech dětí stoupl téměř na 30 let. Nejvyšší průměrný věk matek má okres Pardubice. Je to způsobeno tím, že

zde žije více městského obyvatelstva v porovnání s ostatními třemi okresy, a ti si většinou pořizují děti déle.

Díky dostupnosti antikoncepce a celkové osvětě v důsledku větší informovanosti a zodpovědnosti se počet potratů ve sledovaném období v kraji snižoval. Klesla jak hodnota úhrnné potratovosti, tak i podíl umělých přerušení těhotenství na celkovém počtu potratů. Nejnižší hodnota úhrnné indukované potratovosti byla v roce 2013 zaznamenána v okrese Pardubice (0,17) a nejvyšší v okrese Svitavy (0,28).

Novorozenecká i kojenecká úmrtnost se v kraji, jakož i v celé České republice drží na velmi dobré úrovni. To je způsobeno vynikající zdravotní péčí o těhotné i po porodu. Tato úmrtnost novorozenců a kojenců dosahuje v současnosti hodnot, které již dále pravděpodobně nebude možné snižovat.

Následkem zlepšování zdravotní péče, lepších lékařských přístrojů, nových účinnějších léků a dobré prevence se daří prodlužovat život populace. V Pardubickém kraji naděje dožití při narození dosahovala v roce 2013 u žen 81,1 let a u mužů 75,3 roků. Ve sledovaném období byla analyzována standardizovaná míra úmrtnosti, která zohledňuje věkovou strukturu obyvatelstva. Celkově se dal vysledovat klesající trend této hodnoty, který byl ve všech okresech podobný. Nejčastějšími příčinami úmrtí byly nemoci oběhové soustavy. V následujících letech by se měl Pardubický kraj připravit na rostoucí počet starších osob.

Vývoj sňatečnosti v Pardubickém kraji v sobě odrážel současný trend vyspělých zemí. Za sledovaných dvacet let docházelo ke snižování sňatečnosti i k odsouvání sňatků do vyššího věku. Od roku 1993 klesl nejvíce počet svateb v okrese Svitavy (v roce 2013 zde bylo uzavřeno pouze 57 % stavu roku 1993). Průměrný věk lidí při prvním sňatku se zvýšil přibližně o 7 roků na 28 let u nevěst a 31 let u ženichů.

Úroveň rozvodovosti se v analyzovaném časovém úseku výrazně neměnila. Protože ale počty rozvodů jsou závislé především na počtu uzavřených manželství, dá se říci, že rozvodovost stoupá, neboť je uzavíráno stále méně sňatků. Absolutní počty rozvodů se však nijak významně nezvyšují. Lidé se rozvádějí ve vyšším věku, což je možné zdůvodnit pozdějším vstupem do manželství.

Ze všech čtyř okresů kraje je nejvíce migračně ziskový okres Pardubice. Za sledované období díky migraci přibýlo do okresu celkem 9 731 obyvatel. Nejvíce obyvatel se do pardubického okresu začalo stěhovat po roce 2005. Důvodem stěhování do okresu je

z dlouhodobého pohledu nižší nezaměstnanost a lepší dostupnost práce. Další okres, který byl migračně ziskový, je okres Chrudim, kterému v důsledku migrace přibylo 2 066 obyvatel. Okresu Ústí nad Orlicí přibylo díky migraci pouze 256 obyvatel. Naproti tomu, okres Svitavy migračně ziskový nebyl, celkově v důsledku migrace přišel o 693 obyvatel. Bylo to zejména díky vnitřní migraci. Je to způsobené tím, že v okrese je vyšší nezaměstnanost a lidé se proto stěhují za prací jinam.

Pardubický okres je okresem s nejnižší nezaměstnaností v kraji. Podíl nezaměstnaných osob zde byl v roce 2013 na hodnotě 6,1 %. Druhým okresem s nejnižším počtem nezaměstnaných osob je okres Ústí nad Orlicí (7 %). Okres Chrudim s podílem nezaměstnaných 8,4 % se řadí na třetí místo a okres Svitavy je okresem s nejvyšším podílem nezaměstnaných (9,3 %).

Závěrem lze říci, že demografické změny, jako je stárnutí populace, nižší porodnost, prodlužování naděje dožití nelze podceňovat, ale ani přeceňovat. Demografický vývoj bude nutné sledovat a přijímat různá vhodná opatření na vládní i komunální úrovni, a to zejména v sociální oblasti i ve zdravotnictví.

V dějinách docházelo vždy k největším demografickým změnám díky válkám, nedostatečné výživové situaci, či šíření různých nemocí. I nyní jsme svědky migrační vlny, kdy lidé prchají ze zemí postiženými válkou do Evropy. To bude do budoucna zvyšovat tlak na naše sociální systémy a jen budoucnost ukáže, jak bude vše fungovat a jak se demograficky Evropa i Česká republika změní.

7. Seznam použitých zdrojů

BARTOŇOVÁ, Dagmar. *Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008*. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 238 p. ISBN 80-741-9024-2.

FIALOVÁ, Ludmila. *Dějiny obyvatelstva českých zemí /*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta , 1996. 399 s. ISBN 80-204-0283-7

FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství: sociální struktura postindustriální společnosti*. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakl., 2000, 163 p. Studie Slon, sv. 24. ISBN 80-858-5087-7.

KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie*. 2. vydání. Praha : Karolinum, 2003. 52 s. ISBN 80-246-0222-9

KELLER, Jan. *Nová sociální rizika a proč se jim nevyhneme: (vybrané problémy)*. Vyd. 1. Praha : Slon, 2011, 197 p. Knižnice sociologických aktualit, sv. 23. ISBN 978-80-7419-059-9.

KELLER, Jan. *Tři sociální světy: sociální struktura postindustriální společnosti*. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 211 s. Knižnice sociologických aktualit, sv. 64. ISBN 978-807-4190-315.

KNAUSOVÁ, Ivana. *Základy demografie I*. 1. vydání. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 65 s. ISBN 978-80-244-2171-1

KNAUSOVÁ, Ivana. *Základy demografie II*. 1. vydání. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 49 s. ISBN 978-80-244-2173-5

KOCOURKOVÁ, Jiřina. *Propopulační politika - ano či ne: sborník textů*. Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002, 73 s.

KOSCHIN, Felix. *Demografie poprvé*. 2. vydání. Praha : Oeconomica, 2005. 122 s. ISBN: 80-245-0859-1

KOSCHIN, Felix. *Kapitoly z EKONOMICKÉ DEMOGRAFIE*. 1. vydání. Praha : Oeconomica, 2005. 52 s. ISBN 80-245-0959-8

KREBS, Vojtěch. *Sociální politika: (vybrané problémy)*. Vyd. 1. Praha : Aleko, 1991, 190 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 7. ISBN 80-853-4122-0.

KUČERA, Milan. *Populace České republiky, 1918-1991*. Praha : Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 1994, 197 p. ISBN 80-901-6747-0.

LANGHAMROVÁ, Jitka, KAČEROVÁ, Eva. *Demografie (Materiály ke cvičení)*. 1. vydání. Praha : Oeconomica, 2006. 89 s. ISBN: 80-245-1062-6

MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1.vyd. Praha : Slon - sociologické nakladatelství, 1994, 151 s. ISBN 80-901-4249-4.

MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby: (vybrané problémy)*. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakl., 1999, 248 p. Knižnice sociologických aktualit, sv. 23. ISBN 80-858-5061-3.

MAŘÍKOVÁ, H., PETROUSEK, M., VODÁKOVÁ, *Demografie nejen pro demografy*. 2. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998, 128 s. ISBN 80-858-5030-3.

PAVLÍK, Z., RYCHTAŘÍKOVÁ, J., ŠUBRTOVÁ, A. *Základy demografie*. Praha : Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1986. 21-075-86.

PODHORSKÝ, Marek. *Pardubický kraj: sociální struktura postindustriální společnosti*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha : Freytag, 2004, 196 s., [3] s. obr. příl. Průvodce na cesty (Freytag, sv. 24. ISBN 80-731-6077-3.

POTŮČEK, Martin. *Sociální politika*. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakl., 1995, 142 p. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 7. ISBN 80-858-5001-X.

RABUŠIC, Ladislav. *Česká společnost stárne*. Vyd. 1. Brno : Georgetown, 1995, 192 p. ISBN 80-901-6042-5.

RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakl., 2001, 265 p. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 32. ISBN 80-864-2901-6.

ROUBÍČEK, Vladimír. *Úvod do demografie*. 1. vydání. Praha : CODEX Bohemia, 1997. 352 s. ISBN 80-85963-43-4

ROUBÍČEK, Vladimír. *Základní problémy obecné a ekonomické demografie*. Vyd. 2. Praha : Vysoká škola ekonomická, 2002. ISBN 80-245-0288-7.

SRB Vladimír. *Úvod do demografie*. Praha : Nakladatelství vojenské literatury, 1965. ISBN 25-129-65.

SRB, Vladimír. *1000 let obyvatelstva českých zemí*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2004, 275 s. ISBN 80-246-0712-3.

SVATOŠOVÁ, Libuše a KÁBA Bohumil. *Statistické metody II*. Vyd. 1. Praha : Česká zemědělská univerzita, 2008, 107 s. ISBN 978-802-1317-369.

SVATOŠOVÁ, Libuše a PRÁŠILOVÁ Marie. *Statistické metody v příkladech*. Vyd. 1. Praha : Česká zemědělská univerzita, 2007, 212 s. ISBN 978-802-1316-737.

Internetové zdroje:

ČSÚ. Historie sčítání lidu [online]. [cit. 2014-05-24] Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/historie_scitani_lidu_na_izemi_ceske_republiky_i_ČSÚ.

ČSÚ. Metodika ČSÚ [online]. [cit. 2015-01-24] Dostupné z [http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pohyb_obyvateľstva_metodika/\\$File/pohyb_obyvateľstva_akt2014_x.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pohyb_obyvateľstva_metodika/$File/pohyb_obyvateľstva_akt2014_x.pdf)

ČSÚ. Příručka demografické statistiky [online]. [cit. 2014-05-24] Dostupné z <http://www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/020100.htm>

ČSÚ. Životní podmínky českých domácností [online]. [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/zivotni_podminky_ceskych_domacnosti_20140528

ČSÚ. Statistika a my, Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/> [online]. [cit. 2015-02-10], ISSN 1804 - 7149

ČSÚ. Změna hranic okresů od 1. ledna 2007, Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xe/zmena_hranic_okresu_od_1_ledna_2007 [online]. [cit. 2015-08-03], ISSN 1804 – 7149

ČSÚ. Pohyb obyvatelstva, Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/pohyb-obyvateľstva-1-ctvrtleti-2015> [online]. [cit. 2015-08-06], ISSN 1804 - 7149

MPSV. Zaměstnanost: Statistika. [online]. [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat>

Úřad práce, Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2014 a strategie APZ pro rok 2015 [online]. [cit. 2015-08-24]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCAQFjAAahUKEwjSmoqPlcLHAhVB2hoKHdQ_ALE&url=https%3A%2F%2Fportal.mpsv.cz%2Fsz%2Fpolitikazamest%2Frealizace_apz%2Fpardubicky_kraj_2014.doc&ei=vEnbVdLMJsG0a9T_gIgL&usg=AFQjCNE3OvbS1b2CaPISmVpOFEKO1mbFLg&cad=rja

8. Seznam tabulek, grafů a zkratk

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v okrese Pardubice.....	60
Tabulka č. 2: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v okrese Chrudim	60
Tabulka č. 3: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v okrese Svitavy	61
Tabulka č. 4: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v okrese Ústí nad Orlicí.....	62
Tabulka č. 5: Predikce budoucího vývoje průměrného věku obyvatel na roky 2014-2016	64
Tabulka č. 6: Predikce budoucího vývoje průměrného věku matek při porodu 1. dítěte	64
Tabulka č. 7: Predikce budoucího vývoje podílu dětí narozených mimo manželství	66
Tabulka č. 8: Predikce budoucího vývoje podílu obyvatel ve věkové skupině nad 65 let ..	67
Tabulka č. 9: Predikce budoucího vývoje míry standardizované úmrtnosti obyvatel	69

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel okresů Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100).....	39
Graf č. 2: Vývoj podílu věkové skupiny 0 až 14 let v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)	40
Graf č. 3: Vývoj podílu věkové skupiny nad 65 let v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)	41
Graf č. 4: Vývoj podílu věkové skupiny nad 80 let v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)	41
Graf č. 5: Průměrný věk obyvatel okresů Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100).....	42
Graf č. 6: Podíly věkových skupin obyvatel a index stáří v Pardubickém kraji v letech 1993 až 2013	43
Graf č. 7: Úhrnná plodnost obyvatel okresů Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100).....	44
Graf č. 8: Vývoj počtu živě narozených dětí mimo manželství v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100).....	46
Graf č. 9: Vývoj průměrného věku matek při porodu 1. dítěte v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100).....	47
Graf č. 10: Vývoj průměrného věku matek při porodu všech dětí a úhrnná plodnost v Pardubickém kraji v letech 1993 až 2013	48
Graf č. 11: Vývoj úhrnné potratovosti v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100).....	49
Graf č. 12: Vývoj úhrnné indukované potratovosti v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)	50
Graf č. 13: Vývoj standardizované míry úmrtnosti v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100)	52
Graf č. 14: Vývoj průměrného věku ženichů při prvním sňatku v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100).....	55

Graf č. 15: Vývoj průměrného věku nevěst při prvním sňatku v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index; rok 1993=100).....	55
Graf č. 16: Vývoj salda vnitřního stěhování v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013	58
Graf č. 17: Vývoj salda zahraničního stěhování v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013	59
Graf č. 18: Obecná míra nezaměstnanosti a podíl nezaměstnaných osob v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013	62
Graf č. 19, 20, 21, 22: Vývoj průměrného věku obyvatel s lineárním trendem v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2016	63
Graf č. 23, 24, 25, 26: Vývoj průměrného věku matek při porodu 1. dítěte s lineárním trendem v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2016	65
Graf č. 27, 28, 29, 30: Vývoj podílu dětí narozených mimo manželství s kvadratickým trendem v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2016	66
Graf č. 31, 32, 33, 34: Vývoj podílu obyvatel ve věkové skupině nad 65 let s kvadratickým trendem v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2016	67
Graf č. 35, 36, 37, 38: Vývoj míry standardizované úmrtnosti s kvadratickým trendem v okresech Pardubického kraje od roku 1993 do roku 2016.....	68

Seznam zkratk

ČSÚ – Český statistický úřad

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

UPT – umělé přerušování těhotenství

p. b. – procentní body

9. Přílohy

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Stav a pohyb obyvatel v okrese Chrudim mezi roky 1993 a 2013
Příloha č. 2: Stav a pohyb obyvatel v okrese Pardubice mezi roky 1993 a 2013
Příloha č. 3: Stav a pohyb obyvatel v okrese Svitavy mezi roky 1993 a 2013
Příloha č. 4: Stav a pohyb obyvatel v okrese Ústí nad Orlicí mezi roky 1993 a 2013
Příloha č. 5: Stav a pohyb obyvatel v Pardubickém kraji mezi roky 1993 a 2013
Příloha č. 6: Stav a pohyb obyvatel v České republice mezi roky 1993 a 2013
Příloha č. 7: Obyvatelstvo okresu Chrudim – analytické ukazatele za roky 1993-2013
Příloha č. 8: Obyvatelstvo okresu Pardubice – analytické ukazatele za roky 1993-2013
Příloha č. 9: Obyvatelstvo okresu Svitavy – analytické ukazatele za roky 1993-2013
Příloha č. 10: Obyvatelstvo okresu Ústí n.O. – analytické ukazatele za roky 1993-2013
Příloha č. 11: Obyvatelstvo Pardubického kraje – analytické ukazatele za roky 1993-2013
Příloha č. 12: Obyvatelstvo České republiky – analytické ukazatele za roky 1993-2013
Příloha č. 13: Stav a pohyb obyvatel v roce 2014
Příloha č. 14: Obyvatelstvo v roce 2014 – analytické údaje
Příloha č. 15: Vývoj podílu věkové skupiny 0 až 14 let v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (řetězový index)
Příloha č. 16: Průměrný věk obyvatel okresů Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (řetězový index)
Příloha č. 17: Vývoj průměrného věku matek při porodu všech dětí v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index)
Příloha č. 18: Vývoj průměrného věku matek při porodu všech dětí v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (řetězový index)
Příloha č. 19: Vývoj průměrného věku ženichů při sňatku všech pořadí v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index)
Příloha č. 20: Vývoj průměrného věku nevěst při sňatku všech pořadí v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index)

Příloha č. 1: Stav a pohyb obyvatel v okrese Chrudim mezi roky 1993 a 2013

Rok	Počet obyvatel k 1.1.	Sňatky	Rozvody	Narození			Potraty		Zemřelí			Vystěhovaní	Přirůstek (úbytek)			Počet obyvatel			
				Celkem	Živé	Mrtvé	Mimo manželství	Do 2500 g	Celkem	UPT	Celkem		Do 1 roku	Do 28 dnů	Přistěhovaní	Přirozený	Migrační	Celkový	k 31.12.
1993	105 981	629	271	1 294	1 291	3	74	59	857	657	1 278	11	3	1 076	13	52	65	106 046	106 026
1994	106 046	584	268	1 163	1 156	7	85	63	683	537	1 320	4	3	911	-164	-49	-213	105 833	105 905
1995	105 833	538	251	1 057	1 053	4	90	58	599	457	1 315	9	8	1 007	-262	72	-190	105 643	105 827
1996	105 643	536	246	1 004	1 001	3	91	33	613	473	1 232	4	3	968	-231	194	-37	105 606	105 656
1997	105 606	576	303	980	978	2	93	50	630	452	1 170	7	3	1 057	-192	198	6	105 612	105 620
1998	105 612	549	231	963	961	2	95	66	559	409	1 173	5	1	964	-212	59	-153	105 459	105 557
1999	105 459	514	219	1 040	1 037	3	125	57	492	335	1 156	9	4	1 025	-119	109	-10	105 449	105 430
2000	105 449	548	240	911	909	2	119	39	444	293	1 120	1	1	996	-211	118	-93	105 356	105 403
2001	105 233	528	235	939	937	2	131	47	422	265	1 121	-	-	1 023	-184	85	-99	105 134	105 244
2002	105 134	546	241	933	929	4	148	51	432	280	1 165	4	2	1 146	-236	3	-233	104 901	105 037
2003	104 901	435	247	953	951	2	180	63	374	243	1 164	3	1	1 409	-213	19	-194	104 707	104 828
2004	104 707	470	300	988	986	2	231	56	358	217	1 153	4	2	1 371	-167	62	-105	104 602	104 562
2005	104 602	492	285	1 032	1 027	5	262	64	323	186	1 120	5	3	1 390	-93	66	-27	104 575	104 748
2006	104 575	465	241	1 038	1 038	-	250	69	331	167	1 082	3	2	1 408	-44	253	209	104 784	104 706
2007	103 476	523	281	1 130	1 126	4	334	99	338	168	1 139	4	4	1 806	-13	397	384	103 860	103 586
2008	103 860	463	266	1 141	1 140	1	364	82	354	167	1 049	6	5	1 601	91	400	491	104 351	104 109
2009	104 351	402	247	1 077	1 077	-	374	70	323	166	1 054	4	4	1 285	23	65	88	104 439	104 348
2010	104 439	402	223	1 114	1 111	3	400	74	321	161	1 243	1	1	1 266	-132	88	-44	104 395	104 450
2011	104 475	429	262	1 050	1 047	3	443	89	305	163	1 106	5	2	1 159	-59	-45	-104	104 371	104 382
2012	104 371	440	267	1 078	1 071	7	439	109	321	138	1 191	5	5	1 189	-120	-45	-165	104 206	104 280
2013	104 206	434	244	998	994	4	449	80	337	166	1 122	3	2	1 216	-128	-35	-163	104 043	104 021

Zdroj dat: ČSÚ

Příloha č. 2: Stav a pohyb obyvatel v okrese Pardubice mezi roky 1993 a 2013

Rok	Počet obyvatel k 1.1.	Sňatky	Rozvody	Narození			Potraty		Zemřelí			Vystěhovaví	Přirůstek (úbytek)			Počet obyvatel			
				Celkem	Živé	Mrtvé	Mimo manželství	Do 2500 g	Celkem	UPT	Celkem		Do 1 roku	Do 28 dnů	Přistěhovaví	Přirozený	Migrační	Celkový	k 31.12.
1993	163 483	1 094	506	1 810	1 808	2	164	99	1 319	1 080	1 838	23	17	1 739	-30	32	2	163 485	163 283
1994	163 485	948	468	1 532	1 528	4	151	91	965	797	1 886	14	11	1 521	-358	70	-288	163 197	163 312
1995	163 197	848	629	1 368	1 365	3	175	97	956	779	1 815	18	13	1 483	-450	114	-336	162 861	163 176
1996	162 861	891	601	1 322	1 311	11	138	65	844	705	1 687	8	5	1 325	-376	95	-281	162 580	162 679
1997	162 580	922	548	1 426	1 423	3	185	84	901	755	1 651	3	1	1 488	-228	49	-179	162 401	162 440
1998	162 401	871	567	1 359	1 355	4	181	91	888	712	1 693	5	3	1 440	-338	17	-321	162 080	162 249
1999	162 080	836	419	1 377	1 372	5	197	90	835	640	1 697	7	6	1 380	-325	-137	-462	161 618	161 843
2000	161 618	873	467	1 368	1 363	5	218	95	538	404	1 661	5	5	1 542	-298	217	-81	161 537	161 452
2001	160 939	835	592	1 309	1 303	6	242	88	509	351	1 613	5	2	1 583	-310	141	-169	160 770	160 904
2002	160 770	852	501	1 377	1 376	1	259	84	482	335	1 643	6	3	2 095	-267	61	-206	160 564	160 741
2003	160 564	757	548	1 407	1 404	3	355	103	414	263	1 678	4	3	1 920	-274	-380	-654	159 910	160 461
2004	159 910	779	503	1 484	1 478	6	378	96	475	253	1 598	3	-	2 027	-120	191	71	159 981	159 881
2005	159 981	810	447	1 472	1 471	1	383	117	403	231	1 654	5	5	2 768	-183	1 133	950	160 931	160 224
2006	160 931	923	499	1 642	1 638	4	467	136	423	223	1 695	4	4	3 072	-57	1 301	1 244	162 175	161 639
2007	161 849	957	500	1 839	1 836	3	530	156	441	216	1 577	3	3	4 188	259	1 818	2 077	163 926	162 478
2008	163 926	847	490	1 877	1 872	5	573	140	501	262	1 667	4	2	4 447	205	2 388	2 593	166 519	165 654
2009	166 519	754	459	1 886	1 880	6	634	158	457	208	1 584	4	3	2 776	296	666	962	167 481	167 094
2010	167 481	709	413	1 862	1 856	6	664	150	434	213	1 653	6	3	2 747	203	762	965	168 446	167 943
2011	167 354	743	433	1 762	1 758	4	667	134	479	219	1 714	5	2	2 290	44	352	396	167 750	167 504
2012	167 750	776	427	1 817	1 813	4	759	165	468	215	1 760	2	1	2 700	53	434	487	168 237	167 972
2013	168 237	711	440	1 709	1 701	8	739	149	426	193	1 776	2	2	2 639	-75	407	332	168 569	168 319

Zdroj dat: ČSÚ

Příloha č. 3: Stav a pohyb obyvatel v okrese Svitavy mezi roky 1993 a 2013

Rok	Počet obyvatel k 1.1.	Sňatky	Rozvody	Narození			Potraty		Zemřelí			Vystěhovaví	Přirůstek (úbytek)			Počet obyvatel			
				Celkem	Živé	Mrtvé	Mimo manželství	Do 2500 g	Celkem	UPT	Celkem		Do 1 roku	Do 28 dnů	Přistěhovaví	Přirození	Migrační	Celkový	k 31.12.
1993	102 756	694	248	1 386	1 378	8	115	74	813	639	1 135	5	1 069	1 116	243	-47	196	102 952	102 832
1994	102 952	608	281	1 121	1 120	1	98	52	635	482	1 202	7	827	927	-82	-100	-182	102 770	102 966
1995	102 770	560	236	1 071	1 066	5	103	60	603	454	1 169	4	846	878	-103	-32	-135	102 635	102 743
1996	102 635	549	262	993	992	1	125	49	577	437	1 085	3	875	808	-93	67	-26	102 609	102 596
1997	102 609	549	268	1 016	1 014	2	135	37	559	419	1 087	5	738	779	-73	-41	-114	102 495	102 552
1998	102 495	567	199	1 009	1 003	6	144	59	538	394	1 045	5	862	825	-42	37	-5	102 490	102 517
1999	102 490	478	210	972	968	4	171	53	483	362	1 092	6	799	830	-124	-31	-155	102 335	102 345
2000	102 335	535	251	995	993	2	176	58	469	334	998	6	891	886	-5	5	-	102 335	102 305
2001	102 699	454	247	897	892	5	186	34	411	260	1 031	2	772	952	-139	-180	-319	102 380	102 584
2002	102 380	498	255	965	964	1	216	55	455	309	1 016	6	978	1 059	-52	-81	-133	102 247	102 310
2003	102 247	470	218	964	960	4	228	61	428	253	1 105	6	1 157	1 153	-145	4	-141	102 106	102 156
2004	102 106	477	260	967	965	2	245	66	398	257	1 073	7	1 120	1 178	-108	-58	-166	101 940	102 004
2005	101 940	488	260	993	988	5	292	50	349	203	1 009	1	974	1 066	-21	-92	-113	101 827	101 827
2006	101 827	492	236	1 044	1 039	5	319	82	354	208	1 044	2	1 145	1 128	-5	17	12	101 839	101 728
2007	104 586	541	278	1 196	1 193	3	357	95	366	194	1 039	1	1 253	1 237	154	16	170	104 756	104 553
2008	104 756	502	259	1 155	1 152	3	395	86	393	213	1 065	6	1 157	1 066	87	91	178	104 934	104 818
2009	104 934	449	257	1 129	1 126	3	412	99	381	212	1 024	3	1 132	960	102	172	274	105 208	105 121
2010	105 208	452	269	1 162	1 158	4	492	102	374	196	1 054	4	959	1 062	104	-103	1	105 209	105 150
2011	105 225	455	268	1 070	1 067	3	407	78	362	191	1 157	5	920	943	-90	-23	-113	105 112	105 161
2012	105 112	421	244	1 063	1 059	4	452	90	319	183	1 119	4	954	1 035	-60	-81	-141	104 971	105 037
2013	104 971	398	240	983	981	2	442	73	358	203	1 097	2	953	1 186	-116	-233	-349	104 622	104 676

Zdroj dat: ČSÚ

Příloha č. 4: Stav a pohyb obyvatel v okrese Ústí nad Orlicí mezi roky 1993 a 2013

Rok	Počet obyvatel k 1.1.	Sňatky	Rozvody	Narození			Potraty		Zemřelí			Vystěhovaví	Přirůstek (úbytek)		Počet obyvatel				
				Celkem	Živé	Mrtvé	Mimo manželství	Do 2500 g	Celkem	UPT	Celkem		Do 1 roku	Do 28 dnů	Přistěhovaví	Přirozený	Migrační	Celkový	k 31.12.
1993	138 077	863	387	1 760	1 758	2	157	1 010	762	1 570	15	10	1 359	1 201	188	158	346	138 423	138 256
1994	138 423	813	394	1 607	1 600	7	195	752	579	1 451	18	11	1 252	1 043	149	209	358	138 781	138 692
1995	138 781	734	394	1 490	1 484	6	167	704	549	1 557	10	8	1 190	965	-73	225	152	138 933	138 931
1996	138 933	748	387	1 346	1 344	2	170	709	555	1 396	12	8	1 084	953	-52	131	79	139 012	138 962
1997	139 012	725	372	1 372	1 368	4	192	675	508	1 410	5	4	1 149	992	-42	157	115	139 127	139 069
1998	139 127	740	357	1 435	1 428	7	205	740	519	1 394	5	4	1 152	989	34	163	197	139 324	139 171
1999	139 324	696	332	1 377	1 370	7	241	616	447	1 429	7	2	1 060	983	-59	77	18	139 342	139 346
2000	139 342	710	370	1 350	1 348	2	250	585	428	1 357	7	4	1 016	1 011	-9	5	-4	139 338	139 382
2001	139 390	698	326	1 336	1 334	2	237	506	353	1 288	3	2	1 060	1 604	46	-544	-498	138 892	139 249
2002	138 892	665	394	1 387	1 384	3	336	513	328	1 406	7	6	1 483	1 531	-22	-48	-70	138 822	138 761
2003	138 822	598	420	1 331	1 330	1	345	498	312	1 407	3	3	1 721	1 703	-77	18	-59	138 763	138 944
2004	138 762	617	400	1 396	1 392	4	375	100	279	1 384	4	3	1 592	1 601	8	-9	-1	138 762	138 746
2005	138 762	678	425	1 428	1 423	5	433	105	277	1 385	3	2	1 475	1 584	38	-109	-71	138 691	138 754
2006	138 691	723	354	1 536	1 533	3	543	119	266	1 343	6	4	1 476	1 404	190	72	262	138 953	138 735
2007	137 840	744	341	1 558	1 554	4	497	126	269	1 379	7	4	2 331	1 488	175	843	1 018	138 858	138 304
2008	138 858	658	277	1 594	1 588	6	552	505	280	1 306	7	5	1 659	1 418	282	241	523	139 381	139 122
2009	139 381	618	398	1 566	1 561	5	599	116	266	1 341	4	-	1 200	1 600	220	-400	-180	139 201	139 305
2010	139 201	603	376	1 602	1 596	6	631	115	254	1 370	1	1	1 217	1 530	226	-313	-87	139 114	139 233
2011	139 206	601	295	1 451	1 440	11	610	110	260	1 388	1	-	1 258	1 338	52	-80	-28	139 178	139 213
2012	139 178	568	337	1 447	1 442	5	603	100	261	1 333	5	1	1 129	1 390	109	-261	-152	139 026	139 120
2013	139 026	514	333	1 407	1 401	6	625	106	257	1 397	3	2	1 210	1 489	4	-279	-275	138 751	138 765

Zdroj dat: ČSÚ

Příloha č. 5: Stav a pohyb obyvatel v Pardubickém kraji mezi roky 1993 a 2013

Rok	Počet obyvatel k 1.1.	Sňatky	Rozvody	Narození			Potraty		Zemřelí			Přirůstek (úbytek)			Počet obyvatel					
				Celkem	Živé	Mrtvé	Mimo manželství	Do 2500 g	Celkem	UPT	Celkem	Do 1 roku	Do 28 dnů	Přistě-hovailí	Vystě-hovailí	Přirozený	Migrační	Celkový	k 31.12.	k 1.7.
1993	510 297	3 280	1 412	6 250	6 235	15	510	341	3 999	3 138	5 821	54	35	3 896	3 701	414	195	609	510 906	510 397
1994	510 906	2 953	1 411	5 423	5 404	19	529	300	3 035	2 395	5 859	43	30	3 240	3 110	-455	130	-325	510 581	510 875
1995	510 581	2 680	1 510	4 986	4 968	18	535	298	2 862	2 239	5 856	41	32	3 301	2 922	-888	379	-509	510 072	510 677
1996	510 072	2 724	1 496	4 665	4 648	17	524	222	2 743	2 170	5 400	27	18	3 190	2 703	-752	487	-265	509 807	509 893
1997	509 807	2 772	1 491	4 794	4 783	11	605	234	2 765	2 134	5 318	20	13	3 247	2 884	-535	363	-172	509 635	509 681
1998	509 635	2 727	1 354	4 766	4 747	19	625	290	2 685	2 034	5 305	20	10	3 135	2 859	-558	276	-282	509 353	509 494
1999	509 353	2 524	1 180	4 766	4 747	19	734	279	2 426	1 784	5 374	29	16	3 024	3 006	-627	18	-609	508 744	508 964
2000	508 744	2 666	1 328	4 624	4 613	11	763	276	2 036	1 459	5 136	19	14	3 149	2 804	-523	345	-178	508 566	508 542
2001	508 261	2 515	1 400	4 481	4 466	15	796	248	1 848	1 229	5 053	10	5	3 236	3 734	-587	-498	-1 085	507 176	507 981
2002	507 176	2 561	1 391	4 662	4 653	9	959	263	1 882	1 252	5 230	23	15	4 329	4 394	-577	-65	-642	506 534	506 849
2003	506 534	2 260	1 433	4 655	4 645	10	1 108	308	1 714	1 071	5 354	16	11	4 847	5 186	-709	-339	-1 048	505 486	506 389
2004	505 486	2 343	1 463	4 835	4 821	14	1 229	318	1 710	1 024	5 208	18	12	4 629	4 443	-387	186	-201	505 285	505 193
2005	505 285	2 468	1 417	4 925	4 909	16	1 370	336	1 534	897	5 168	14	11	4 996	3 998	-259	998	739	506 024	505 553
2006	506 024	2 603	1 330	5 260	5 248	12	1 579	406	1 568	864	5 164	15	12	5 525	3 882	84	1 643	1 727	507 751	506 808
2007	507 751	2 765	1 400	5 723	5 709	14	1 718	476	1 666	847	5 134	15	12	7 688	4 614	575	3 074	3 649	511 400	508 921
2008	511 400	2 470	1 292	5 767	5 752	15	1 884	400	1 753	922	5 087	23	15	7 120	4 000	665	3 120	3 785	515 185	513 703
2009	515 185	2 223	1 361	5 658	5 644	14	2 019	443	1 647	852	5 003	15	10	4 726	4 223	641	503	1 144	516 329	515 868
2010	516 329	2 166	1 281	5 740	5 721	19	2 187	441	1 591	824	5 320	12	8	4 473	4 039	401	434	835	517 164	516 776
2011	516 260	2 228	1 258	5 333	5 312	21	2 127	411	1 622	833	5 365	16	7	3 927	3 723	-53	204	151	516 411	516 260
2012	516 411	2 205	1 275	5 405	5 385	20	2 253	464	1 562	797	5 403	16	10	4 304	4 257	-18	47	29	516 440	516 409
2013	516 440	2 057	1 257	5 097	5 077	20	2 255	408	1 545	819	5 392	10	7	4 156	4 296	-315	-140	-455	515 985	515 781

Zdroj dat: ČSÚ

Příloha č. 6: Stav a pohyb obyvatel v České republice mezi roky 1993 a 2013

Rok	Počet obyvatel k 1.1.	Sňatky	Rozvody	Narození			Potraty		Zemřelí			Přistě-hovalí	Vystě-hovalí	Přírústek (úbytek)			Počet obyvatel			
				Celkem	Živé	Mrtvé	Mimo manželství	Do 2500 g	Celkem	UPT	Celkem			Do 1 roku	Do 28 dnů	Přirozený	Migrační	Celkový	k 31.12.	k 1.7.
1993	10 325 697	66 033	30 227	121 470	121 025	445	15 434	7 054	85 445	70 634	118 185	692	12 900	7 424	2 840	5 476	8 316	10 334 013	10 330 607	
1994	10 334 013	58 440	30 939	106 915	106 579	336	15 570	6 006	67 434	54 836	117 373	847	10 207	265	-10 794	9 942	-852	10 333 161	10 336 162	
1995	10 333 161	54 956	31 135	96 397	96 097	300	15 013	5 450	61 590	49 531	117 913	740	10 540	541	-21 816	9 999	-11 817	10 321 344	10 330 759	
1996	10 321 344	53 896	33 113	90 763	90 446	317	15 367	5 144	59 962	48 086	112 782	547	10 857	728	-22 336	10 129	-12 207	10 309 137	10 315 353	
1997	10 309 137	57 804	32 465	90 930	90 657	273	16 194	5 246	56 973	45 022	112 744	531	12 880	805	-22 087	12 075	-10 012	10 299 125	10 303 642	
1998	10 299 125	55 027	32 363	90 829	90 535	294	17 284	5 496	55 654	42 959	109 527	472	10 729	1 241	-18 992	9 488	-9 504	10 289 621	10 294 943	
1999	10 289 621	53 523	23 657	89 774	89 471	303	18 532	5 435	52 103	39 382	109 768	413	9 910	1 136	-20 297	8 774	-11 523	10 278 098	10 282 784	
2000	10 278 098	55 321	29 704	91 169	90 910	259	19 868	5 452	47 370	34 623	109 001	373	7 802	1 263	-18 091	6 539	-11 552	10 266 546	10 272 503	
2001	10 232 027	52 374	31 586	90 978	90 715	263	21 359	5 620	45 057	32 528	107 755	360	12 918	21 469	-17 040	-8 551	-25 591	10 206 436	10 224 192	
2002	10 206 436	52 732	31 758	93 047	92 786	261	23 552	5 860	43 743	31 142	108 243	385	44 679	32 389	-15 457	12 290	-3 167	10 203 269	10 200 774	
2003	10 203 269	48 943	32 824	93 957	93 685	272	26 797	6 350	42 304	29 298	111 288	365	221	60 015	-17 603	25 789	8 186	10 211 455	10 201 651	
2004	10 211 455	51 447	33 060	97 929	97 664	265	29 941	6 840	41 324	27 574	107 177	366	53 453	34 818	-9 513	18 635	9 122	10 220 577	10 206 923	
2005	10 220 577	51 829	31 288	102 498	102 211	287	32 543	7 046	40 023	26 453	107 938	347	60 294	24 065	-5 727	36 229	30 502	10 251 079	10 234 092	
2006	10 251 079	52 860	31 415	106 130	105 831	299	35 385	7 695	39 959	25 352	104 441	352	68 183	33 463	1 390	34 720	36 110	10 287 189	10 266 646	
2007	10 287 189	57 157	31 129	114 947	114 632	315	39 674	8 690	40 917	25 414	104 636	360	104 445	20 500	9 996	83 945	93 941	10 381 130	10 322 689	
2008	10 381 130	52 457	31 300	119 842	119 570	272	43 581	8 802	41 446	25 760	104 948	338	77 817	6 027	14 622	71 790	86 412	10 467 542	10 429 692	
2009	10 467 542	47 862	29 133	118 667	118 348	319	46 110	9 220	40 528	24 636	107 421	341	39 973	11 629	10 927	28 344	39 271	10 506 813	10 491 492	
2010	10 506 813	46 746	30 783	117 446	117 153	293	47 284	9 140	39 273	23 998	106 844	313	196	30 515	14 867	10 309	25 957	10 532 770	10 517 247	
2011	10 486 731	45 137	28 113	108 990	108 673	317	45 584	8 460	38 864	24 055	106 848	298	186	22 590	5 701	1 825	16 889	18 714	10 505 445	10 496 672
2012	10 505 445	45 206	26 402	108 955	108 576	379	47 285	8 956	37 733	23 032	108 189	285	30 298	20 005	387	10 293	10 680	10 516 125	10 509 286	
2013	10 516 125	43 499	27 895	107 117	106 751	366	48 208	8 832	37 687	22 714	109 160	265	29 579	30 876	-2 409	-1 297	-3 706	10 512 419	10 510 719	

Zdroj dat: ČSÚ

Příloha č. 12: Obyvatelstvo České republiky – analytické ukazatele za roky 1993-2013

Rok	Průměrný věk		Podíl obyvatel podle			Průměrný věk při sňatku			Pr. věk při		Úhrnná plodnost	Podíl dětí mimo manželství	Průměrný věk při narození dítěte	Průměrný věk při narození 1. dítěte	Úhrnná			Standardizovaná			Saldo			
	Celkem	Muži	Muži 0-14	Ženy 15-64	80+	muži (sňatky celkem)	ženy (sňatky celkem)	ženy (1. sňatek)	Muži	Ženy					Celkem	Samovolné	Celkem UPT	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Vnitřní	Zahraníční
1993	36,8	35,1	38,4	19,4	67,6	13,0	2,7	27,9	24,4	24,8	21,7	33,3	1,67	12,7	25,0	22,6	1,18	0,98	1,18	1 053	1 375	819	x	5 476
1994	37,0	35,3	38,6	18,9	68,0	13,1	2,8	28,4	24,7	25,4	22,0	33,6	1,44	14,5	25,4	22,9	0,93	0,75	0,15	1 033	1 346	803	x	9 942
1995	37,3	35,6	38,9	18,3	68,4	13,3	2,7	28,8	25,0	25,8	22,4	33,9	1,28	15,6	25,8	23,3	0,84	0,68	0,14	1 025	1 336	799	x	9 999
1996	37,6	35,9	39,2	17,9	68,7	13,5	2,6	29,1	25,4	26,1	22,8	34,2	1,19	16,9	26,1	23,7	0,81	0,65	0,14	970	1 269	750	x	10 129
1997	37,9	36,2	39,4	17,4	69,0	13,6	2,4	30,0	25,9	27,0	23,3	34,6	1,17	17,8	26,4	24,0	0,77	0,61	0,14	961	1 251	744	x	12 075
1998	38,2	36,5	39,7	17,0	69,3	13,7	2,3	30,0	26,3	27,0	23,6	35,1	1,16	19,0	26,6	24,4	0,75	0,58	0,15	922	1 203	714	x	9 488
1999	38,5	36,8	40,0	16,6	69,6	13,8	2,3	30,6	26,7	27,6	24,1	35,6	1,13	20,6	26,9	24,6	0,70	0,53	0,15	911	1 179	711	x	8 774
2000	38,8	37,1	40,3	16,2	69,9	13,9	2,4	30,9	27,1	27,9	24,6	35,6	1,14	21,8	27,2	24,9	0,63	0,47	0,15	892	1 162	690	x	6 539
2001	39,0	37,4	40,5	15,9	70,2	13,9	2,6	31,3	27,6	28,3	25,0	36,0	1,15	23,5	27,5	25,3	0,60	0,44	0,14	884	1 144	692	x	-8 551
2002	39,3	37,7	40,8	15,6	70,5	13,9	2,7	31,8	28,1	28,8	25,5	36,5	1,17	25,3	27,8	25,6	0,58	0,42	0,15	881	1 146	686	x	12 290
2003	39,5	37,9	41,0	15,2	70,8	13,9	2,9	32,3	28,5	29,3	25,9	36,9	1,18	28,5	28,1	25,9	0,56	0,39	0,15	900	1 165	704	x	25 789
2004	39,8	38,2	41,3	14,9	71,0	14,0	3,0	32,7	29,0	29,8	26,3	40,0	1,23	30,6	28,3	26,3	0,55	0,37	0,16	852	1 107	662	x	18 635
2005	40,0	38,4	41,5	14,6	71,1	14,2	3,1	33,1	29,3	30,1	26,7	40,6	1,28	31,7	28,6	26,6	0,53	0,35	0,16	838	1 077	657	x	36 229
2006	40,2	38,6	41,7	14,4	71,2	14,4	3,3	33,4	29,7	30,4	27,1	40,8	1,33	33,3	28,9	26,9	0,53	0,34	0,17	789	1 024	613	x	34 720
2007	40,3	38,8	41,8	14,2	71,2	14,6	3,4	33,8	30,1	30,8	27,4	41,2	1,44	34,5	29,1	27,1	0,54	0,34	0,18	767	991	595	x	83 945
2008	40,5	38,9	42,0	14,1	71,0	14,9	3,5	34,4	30,3	31,3	27,6	41,5	1,50	36,3	29,3	27,3	0,54	0,34	0,18	746	966	577	x	71 790
2009	40,6	39,1	42,1	14,2	70,6	15,2	3,6	34,7	30,8	31,6	27,9	41,8	1,49	38,8	29,4	27,4	0,53	0,33	0,19	744	963	576	x	28 344
2010	40,8	39,3	42,3	14,4	70,1	15,5	3,7	34,9	31,0	31,7	28,2	41,8	1,49	40,3	29,6	27,6	0,51	0,32	0,18	724	941	557	x	15 648
2011	41,1	39,6	42,5	14,7	69,1	16,2	3,8	35,1	31,3	32,0	28,5	42,8	1,43	41,8	29,7	27,8	0,52	0,32	0,18	708	918	545	x	16 889
2012	41,3	39,8	42,7	14,8	68,4	16,8	3,9	35,2	31,5	32,0	28,7	42,9	1,45	43,4	29,8	27,9	0,51	0,31	0,18	701	903	543	x	10 293
2013	41,5	40,0	42,9	15,0	67,6	17,4	3,9	35,4	31,7	32,3	28,9	43,4	1,46	45,0	29,9	28,1	0,52	0,32	0,18	692	892	536	x	-1 297

Zdroj dat: ČSU

Příloha č. 13: Stav a pohyb obyvatel v roce 2014

Rok	Počet obyvatel k 1.1.	Sňatky	Rozvody	Narození			Potraty		Zemřelí			Přistě-hovalí	Vystě-hovalí	Přírůstek (úbytek)		Počet obyvatel			
				Celkem	Živé	Mrtvě	Mimo manželství	Do 2500 g	Celkem	UPT	Celkem			Do 1. roku	Do 28 dnů	Přirozený	Migrační	Celkový	k 31.12.
Česká republika	10 512 419	45 575	26 764	110 252	109 860	392	51 494	8 737	36 956	21 893	105 665	263	172	41 625	4 195	21 661	25 856	10 538 275	10 524 783
Pardubický kraj	515 985	2 232	1 330	5 435	5 410	25	2 469	414	1 460	735	5 123	12	7	4 276	287	100	387	516 372	516 109
o. Chrudim	104 043	439	286	1 097	1 088	9	496	78	295	118	1 037	3	1	1 339	51	54	105	104 148	104 027
o. Pardubice	168 569	730	496	1 801	1 795	6	790	143	465	201	1 687	4	2	2 641	108	571	679	169 248	168 855
o. Svitavy	104 622	463	239	1 042	1 040	2	484	79	302	178	1 029	4	3	941	11	-138	-127	104 495	104 563
o. Ústí nad Orl.	138 751	600	309	1 495	1 487	8	699	114	398	238	1 370	1	1	1 142	117	-387	-270	138 481	138 664

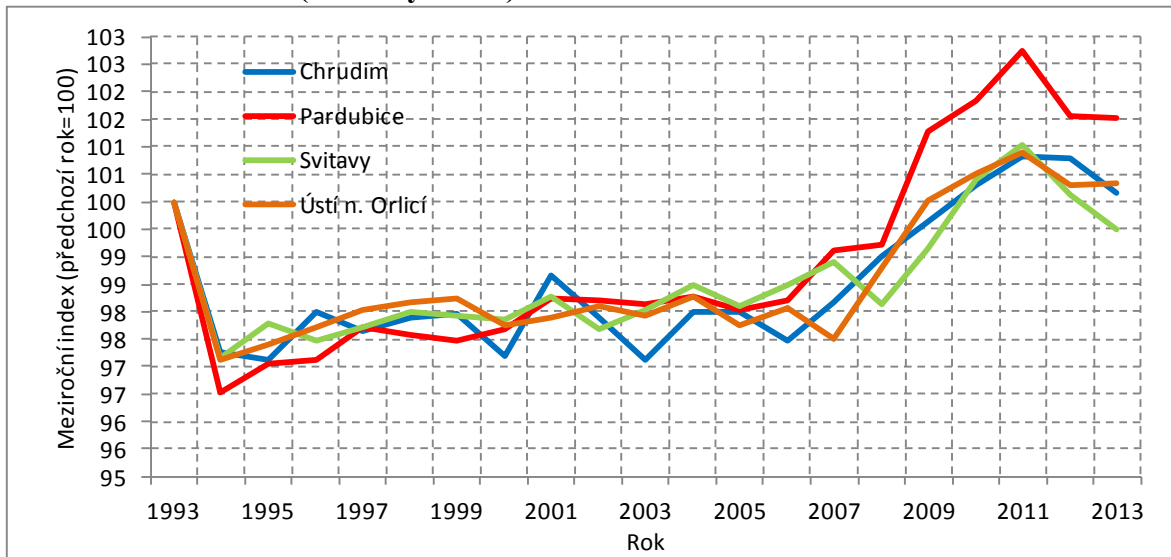
Zdroj dat: ČSÚ

Příloha č. 14: Obyvatelstvo v roce 2014 – analytické údaje

Rok	Průměrný věk obyvatel (roky)		Podíl obyvatel podle věku (v %)			Průměrný věk při sňatku			Pr. věk při rozvodu		Úhrnná plodnost	Podíl dětí mimo manželství	Průměrný věk při narození dítěte	Průměrný věk při narození 1. dítěte	Úhrnná potratovost		Standardizovaná míra úmrtnosti		Saldo stěhování							
	Celkem	Muži	Ženy	0-14	15-64	65+	80+	muži (sňatky celkem)	muži (1. sňatek)	ženy (sňatky celkem)					ženy (1. sňatek)	Celkem	UPT	Samo- volně	Celkem	Muži	Ženy	Vnitřní	Zahraniční			
Česká republika	41,7	40,2	43,1	15,2	67,0	17,8	4,0	35,5	31,8	32,4	29,1	43,9	41,0	1,53	46,7	29,9	28,1	0,51	0,31	0,19	656	850	505	21 661	x	21 661
Pardubický kraj	41,7	40,2	43,1	15,2	66,7	18,0	4,2	34,4	31,3	31,5	28,6	43,4	40,7	1,58	45,3	29,9	27,9	0,42	0,21	0,19	633	817	488	-257	357	357
o. Chrudim	41,9	40,3	43,4	15,0	66,9	18,2	4,3	34,0	30,8	31,5	28,7	43,3	40,6	1,59	44,8	29,7	27,6	0,43	0,18	0,23	629	835	470	14	40	40
o. Pardubice	42,0	40,5	43,5	15,1	66,6	18,4	4,5	35,0	31,8	31,8	29,0	43,6	41,0	1,55	44,0	30,1	28,3	0,40	0,17	0,20	610	777	478	248	323	323
o. Svitavy	41,5	40,2	42,9	15,3	67,0	17,8	4,0	34,4	31,2	31,4	28,3	43,2	40,2	1,54	46,3	29,8	27,9	0,43	0,26	0,16	659	886	492	-150	12	12
o. Ústí nad Orl.	41,4	40,0	42,7	15,6	66,7	17,7	4,0	33,8	31,1	31,2	28,3	43,2	40,7	1,64	46,7	29,9	27,6	0,43	0,26	0,16	647	810	515	-369	-18	-18

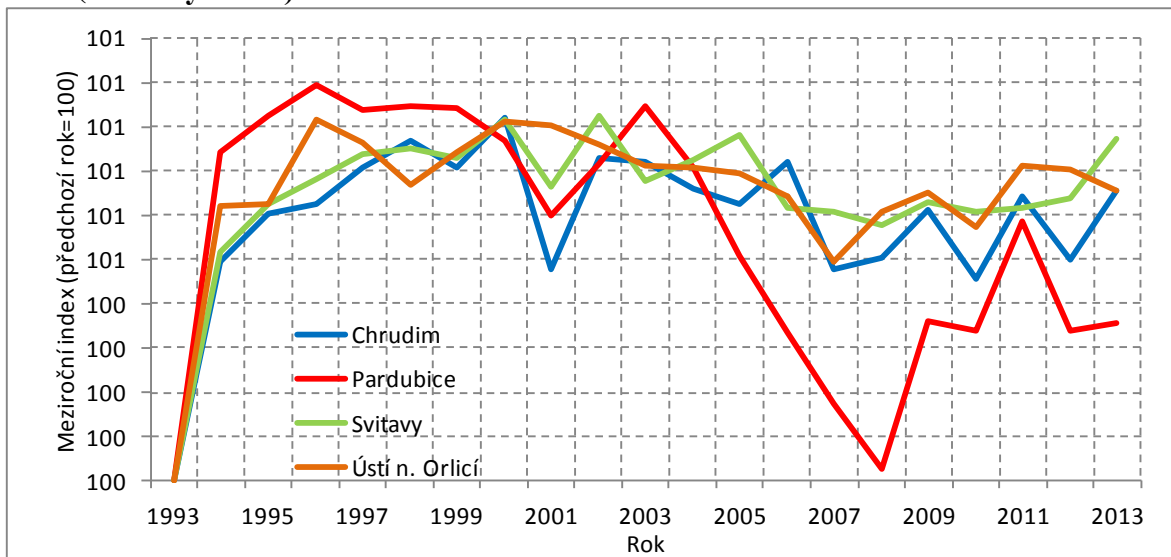
Zdroj dat: ČSU

Příloha č. 15: Vývoj podílu věkové skupiny 0 až 14 let v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (řetězový index)

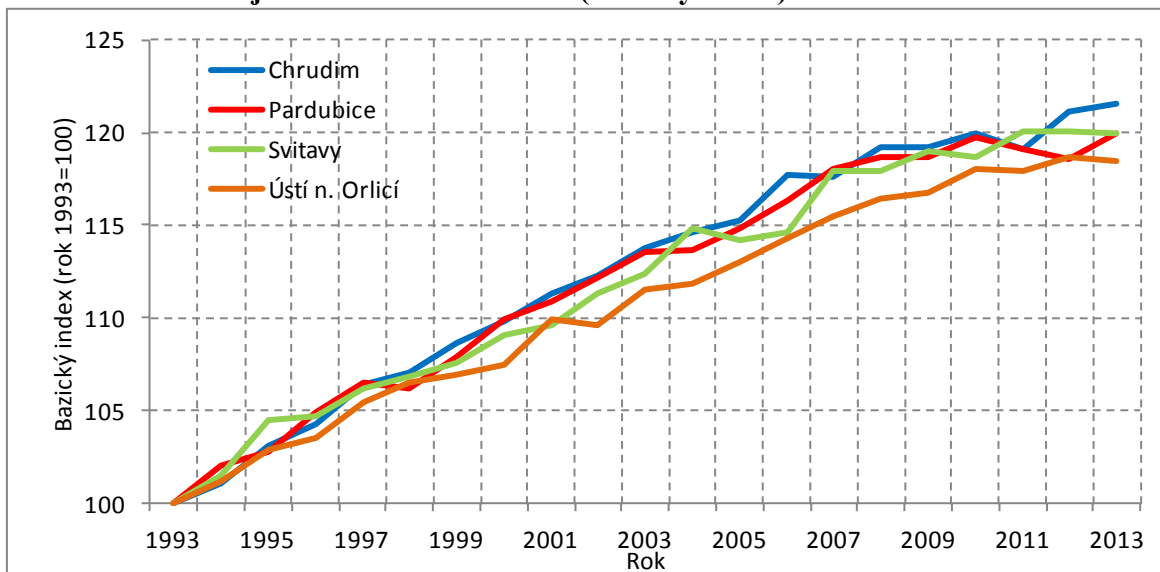
Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 16: Průměrný věk obyvatel okresů Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (řetězový index)

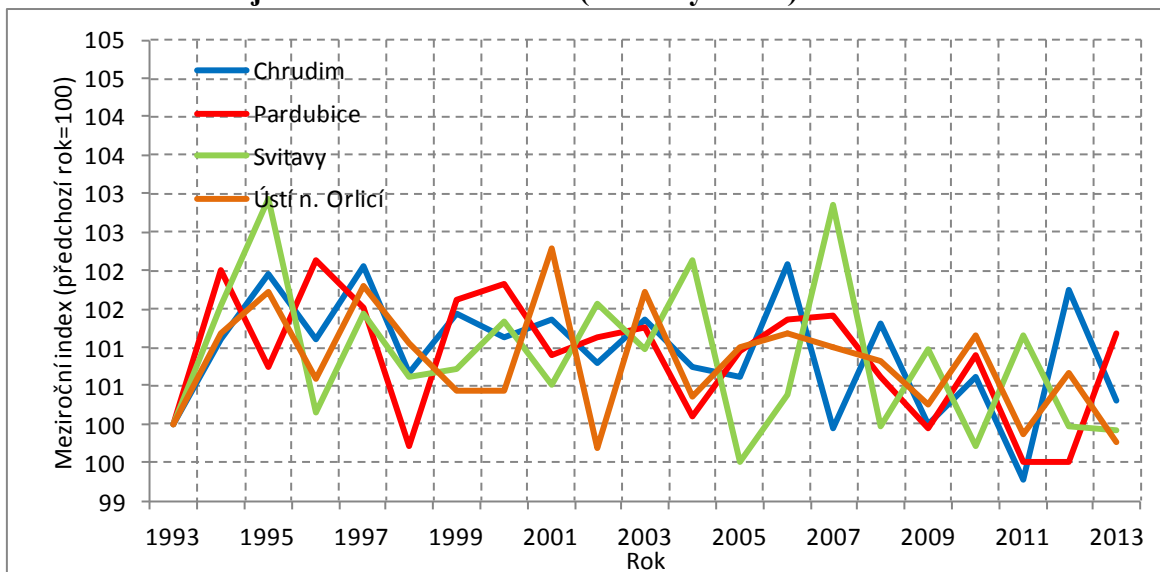
Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 17: Vývoj průměrného věku matek při porodu všech dětí v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index)

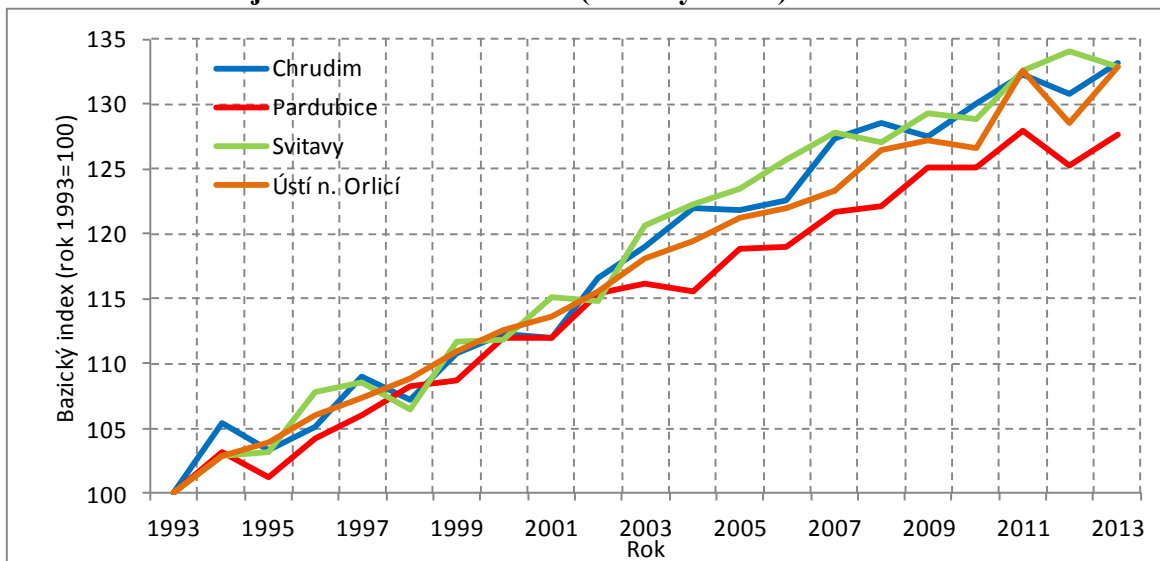
Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 18: Vývoj průměrného věku matek při porodu všech dětí v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (řetězový index)

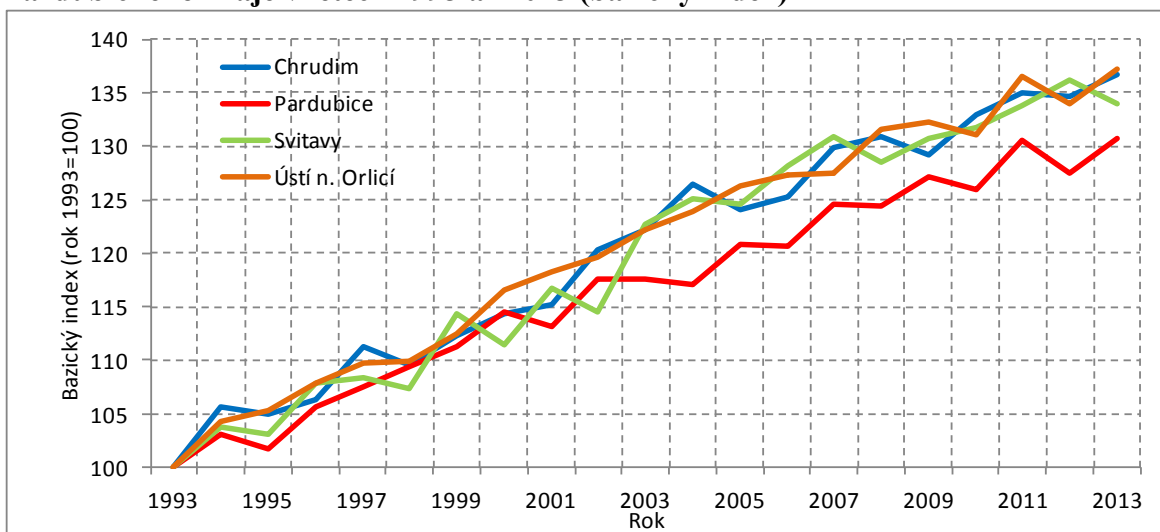
Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 19: Vývoj průměrného věku ženichů při sňatku všech pořadí v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 20: Vývoj průměrného věku nevěst při sňatku všech pořadí v okresech Pardubického kraje v letech 1993 až 2013 (bazický index)

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování